

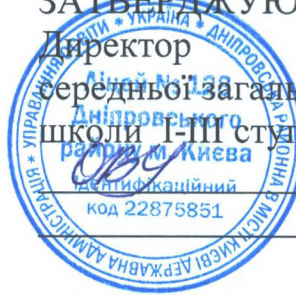
ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор

середньої загальноосвітньої
школи І-ІІІ ступенів № 128

Сайко О.В.

2024 р.

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА ЗАКЛАДУ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Ліцею №128

Дніпровського району міста Києва

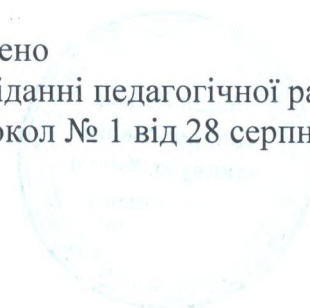
3-4-і класи

НА 2024-2025 НАВЧАЛЬНИЙ РІК

Схвалено

на засіданні педагогічної рад

(протокол № 1 від 28 серпня 2024)

Пояснювальна записка

Тип освітнього закладу, прогнозована кількість класів та учнів, що навчаються.

Середня загальноосвітня школа I-III ступенів №128 м. Києва. Мова навчання – українська. У школі планується відкрити 3 третіх та 2 четвертих класи, у яких буде навчатися кількість дітей, відповідно чинного законодавства. Школа працює в п'ятиденному режимі.

Основні нормативні документи, відповідно до яких організовано освітній процес.

Освітня програма для 3-4-х класів Ліцею №128 Дніпровського району міста Києва на 2024 – 2025 навчальний рік розроблена відповідно:

- Конституції України;
- Закону України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про внесення змін до деяких законів України в сфері освіти щодо врегулювання окремих питань освітньої діяльності в умовах воєнного стану» (№7325 від 28.04.2022), «Про забезпечення функціонування української мови як державної».
- Концепції Нової української школи (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року»;
- Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.12.2017 № 903-р «Про затвердження плану заходів на 2017-2029 роки із запровадженням Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа»;
- Постанови Кабінету Міністрів України від 24 червня 2022 року №711 «Про початок навчального року під час дії правового режиму воєнного стану в Україні»;
- Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 25.09.2020 №2205, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 10 листопада 2020 р. за №1111/35394;
- Постанови Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 року № 87 «Про затвердження державного стандарту початкової освіти»;
- Типової освітньої програми для учнів 3-4 класів закладів загальної середньої освіти, розробленої під керівництвом О. Я. Савченко (затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 12.08.2022 № 743),
- Наказу Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 № 128 «Про затвердження Нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 6 березня 2002 р. за № 229/6517 (зі змінами);
- Наказу МОН від 13.07.2021 № 813 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти»;
- Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 08.09. 2020 № 1115, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 28 вересня 2020 р. за № 941/35224);

- Порядку зарахування, відрахування та переведення учнів до державних та комунальних закладів освіти для здобуття повної загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України 16.04.2018 № 367, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 05 травня 2018 р за № 564/32016;
- Лист МОН №1/15281-24 від 23.08.2024 “Про організацію 2024/2025 навчального року в закладах загальної середньої освіти”
- Лист МОН «Про інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів/інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2024/2025 навчальному році»

Освітня програма СЗШ №128 м. Києва окреслює рекомендовані підходи до планування і організації закладом початкової освіти єдиного комплексу освітніх компонентів для досягнення учнями обов’язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом початкової освіти. У програмі визначено вимоги до конкретних очікуваних результатів навчання; коротко вказано відповідний зміст кожного навчального предмета чи курсу.

Типова освітня програма визначає:

- загальний обсяг навчального навантаження та *очікувані результати навчання* здобувачів освіти, подані в рамках освітніх галузей;
- перелік та пропонований зміст освітніх галузей, укладений за змістовими лініями;
- орієнтовну тривалість і можливі взаємозв’язки освітніх галузей, предметів, дисциплін тощо, зокрема їхньої інтеграції, а також логічної послідовності їхнього вивчення;
- рекомендовані форми організації освітнього процесу та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти;
- вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою.

Загальний обсяг навчального навантаження та орієнтовна тривалість і можливі взаємозв’язки освітніх галузей, предметів, дисциплін.

Дотипової освітньої програми додано типові навчальні плани, що пропонує підхід до організації освітнього процесу.

Логічна послідовність вивчення предметів розкривається у відповідних навчальних програмах. (див. Додаток 1).

№ додатку Типової освітньої програми, розробленої під керівництвом О.Я.Савченко	Класи	Примітка	Варіант Типової освітньої програми, затвердженої Міністерством освіти і науки України
№1	3-А,3-Б,3-В 4-А,4-Б	з українською мовою навчання, за Типовою освітньою програмою	Додаток 1 «Типовий навчальний план Типової освітньої програми, розробленої під керівництвом О.Я.Савченко

Перелік та пропонований зміст освітніх галузей.

Типову освітню програму укладено за такими освітніми галузями:

Мовно-літературна освітня галузь

Іншомовна освітня галузь

Математична освітня галузь

Громадянська та історична, соціальна
та здоров'язбережувальна, природнича освітня галузь
Технологічна освітня галузь
Мистецька освітня галузь
Фізкультурна освітня галузь

Програму побудовано із врахуванням таких принципів:

- дитиноцентрованості і природовідповідності;
- узгодження цілей, змісту і очікуваних результатів навчання;
- науковості, доступності і практичної спрямованості змісту;
- наступності і перспективності навчання;
- взаємозв'язаного формування ключових і предметних компетентностей
- логічної послідовності і достатності засвоєння учнями предметних компетентностей;
- можливостей реалізації змісту освіти через предмети або інтегровані курси;
- творчого використання вчителем програми залежно від умов навчання;
- адаптації до індивідуальних особливостей, інтелектуальних і фізичних можливостей, потреб та інтересів дітей.

Зміст програми має потенціал для формування у здобувачів таких ключових компетентностей:

1) вільне володіння державною мовою, що передбачає уміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання, відчуття краси слова, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях;

2) здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, що передбачає активне використання рідної мови в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади, можливість розуміти прості висловлювання іноземною мовою, спілкуватися нею у відповідних ситуаціях, оволодіння навичками міжкультурного спілкування;

3) математична компетентність, що передбачає виявлення простих математичних залежностей в навколишньому світі, моделювання процесів та ситуацій із застосуванням математичних відношень та вимірювань, усвідомлення ролі математичних знань та вмінь в особистому і суспільному житті людини;

4) компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, що передбачають формування допитливості, прагнення шукати і пропонувати нові ідеї, самостійно чи в групі спостерігати та досліджувати, формулювати припущення і робити висновки на основі проведених дослідів, пізнавати себе і навколишній світ шляхом спостереження та дослідження;

5) інноваційність, що передбачає відкритість до нових ідей, ініціювання змін у близькому середовищі (клас, школа, громада тощо), формування знань, умінь, ставлень, що є основою компетентнісного підходу, забезпечують подальшу здатність успішно навчатися, провадити професійну діяльність, відчувати себе частиною спільноти і брати участь у справах громади;

6) екологічна компетентність, що передбачає усвідомлення основи екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів, розуміння важливості збереження природи для сталого розвитку суспільства;

7) інформаційно-комунікаційна компетентність, що передбачає опанування основою цифрової грамотності для розвитку і спілкування, здатність безпечного та етичного використання засобів інформаційно-комунікаційної компетентності у навчанні та інших життєвих ситуаціях;

8) навчання впродовж життя, що передбачає опанування уміннями і навичками, необхідними для подальшого навчання, організацію власного навчального середовища, отримання нової інформації з метою застосування її для оцінювання навчальних потреб, визначення власних навчальних цілей та способів їх досягнення, навчання працювати самостійно і в групі;

9) громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, усвідомленням рівних прав і можливостей, що передбачають співпрацю з іншими особами для досягнення спільної мети, активність в житті класу і школи, повагу до прав інших осіб, уміння діяти в конфліктних ситуаціях, пов'язаних з різними проявами дискримінації, цінувати культурне розмаїття різних народів та ідентифікацію себе як громадянина України, дбайливе ставлення до власного здоров'я і збереження здоров'я інших людей, дотримання здорового способу життя;

10) культурна компетентність, що передбачає залучення до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне та інші види мистецтв) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості;

11) підприємливість та фінансова грамотність, що передбачають ініціативність, готовність брати відповідальність за власні рішення, вміння організовувати свою діяльність для досягнення цілей, усвідомлення етичних цінностей ефективної співпраці, готовність до втілення в життя ініційованих ідей, прийняття власних рішень. Спільними для всіх ключових компетентностей є такі **вміння**: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими людьми.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти.

Відповідно до мети та загальних цілей, окреслених у Державному стандарті початкової освіти, визначено завдання, які має реалізувати вчитель/вчителька у рамках кожної галузі. Очікувані результати навчання здобувачів освіти подано за змістовими лініями, визначеними Державним стандартом початкової освіти.

Змістові лінії кожної освітньої галузі реалізуються паралельно та розкриваються через «Зміст навчання», який окреслює можливий навчальний матеріал, на підставі якого будуть формуватися очікувані результати навчання та відповідні обов'язкові результати навчання.

Оскільки Типова освітня програма ґрунтується на компетентнісному підході, теми/ тези рубрики «Зміст навчання» не передбачають запам'ятовування учнями визначень термінів і понять, а активне конструювання знань та формування умінь, уявлень через досвід практичної діяльності.

Рекомендовані форми організації освітнього процесу.

Спільними для всіх ключових компетентностей є такі **вміння**: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з

іншими людьми. Враховуючи інтегрований характер компетентності, у процесі реалізації освітньої програми рекомендується використовувати внутрішньопредметні і міжпредметні зв'язки, які сприяють цілісності результатів початкової освіти та переносу умінь у нові ситуації.

Контроль і оцінювання навчальних досягнень здобувачів

У третьому класі застосовується формувальне і підсумкове за рівнями навчальних досягнень оцінювання.

Формувальне оцінювання здійснюють з метою отримання інформації про досягнення учнів задля прийняття рішень про наступні кроки в навчанні як учителем, так і учнем. Ефективність формувального оцінювання забезпечується його безперервністю та партнерською взаємодією учасників освітнього процесу. Формувального оцінювання ґрунтується на критеріях, що визначають вчителем з поступовим залученням до цього процесу учнів для кожного виду роботи та виду навчальної діяльності. Враховуючи рівень сформованості умінь вчитися, навичок самооцінювання і взаємооцінювання, умінь визначати для себе певні завдання, робити вибір, пропонується складати/коментувати інструкції завдань, опису способу виконання, очікуваного результату та характеристик, яким він має відповідати. Спонукає учнів до аргументованого самооцінювання і взаємооцінювання з визначенням того, що дозволило досягти успіху, чи, що призвело до труднощів.

Формувальне оцінювання має на меті: підтримати навчальний розвиток дітей; вибудовувати індивідуальну траєкторію їхнього розвитку; діагностувати досягнення на кожному з етапів процесу навчання; вчасно виявляти проблеми й запобігати їх нагромадженню; аналізувати хід реалізації навчальної програми й ухвалювати рішення щодо корегування програми і методів навчання відповідно до індивідуальних потреб дитини; мотивувати прагнення здобути максимально можливі результати; виховувати ціннісні якості особистості, бажання навчатися, не боятися помилок, переконання у власних можливостях і здібностях.

Формувальне оцінювання здійснюється шляхом:

- постійного педагогічного спостереження учителя за навчальною та іншими видами діяльності учнів та коментарів самого учня, інших учнів, учителя;
- застосування різних прийомів отримання зворотнього зв'язку щодо сприйняття, розуміння, застосування учнями навчального матеріалу;
- визначення динаміки нарощування якісних показників результатів навчання у поточній навчальній діяльності;
- поточного аналізу змістового накопичення учнівського портфоліо;
- самооцінювання та взаємооцінювання результатів навчання учнів;
- співбесід з батьками учнів задля врахування їх думок щодо особистісного розвитку та соціалізації тощо;

Оцінювання особистих досягнень учня відбувається вербально відповідно до шкали оцінювання у свідоцтві досягнень. Вербальні оцінки фіксуються двічі на рік у свідоцтві досягнень, зокрема у грудні та в травні. Оцінювання навчальних досягнень відбувається вербально за рівнями: високий, достатній, середній, початковий.

Підсумкове оцінювання передбачає зіставлення навчальних досягнень здобувачів з очікуваними результатами навчання, визначеними освітньою програмою. Здобувачі початкової освіти проходять державну підсумкову атестацію, яка здійснюється лише з метою моніторингу якості освітньої діяльності закладів освіти та (або) якості освіти. З метою неперервного відстеження результатів початкової освіти, їх прогнозування та коригування можуть проводитися моніторингові дослідження навчальних досягнень. Аналіз результатів

моніторингу дає можливість відстежувати стан реалізації мети і завдань початкової освіти та вчасно приймати необхідні педагогічні рішення.

Розподіл навчальних годин за темами, розділами, вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення конкретних очікуваних результатів, зазначених у програмі.

Програма інваріантного складника Базового навчального плану є обов'язковими для використання в освітньому закладу.

Особливості організації навчального процесу в 3-4 -х класах

Зміст мовно-літературної освітньої галузі реалізується через впровадження предметів «Українська мова», «Літературне читання».

Громадянська та історична, соціальна та здоров'язбережувальна, природнича освітні галузі реалізуються через інтегрований курс «Я досліджую світ».

Зміст технологічної освітньої галузі реалізується через навчальний предмет «Дизайн і технології».

Мистецька освітня галузь реалізується навчальними предметами «Образотворче мистецтво» та «Музичне мистецтво».

Частина навчального навантаження з фізичної культури (до 1 години на тиждень) використовується на вивчення навчального предмету плавання, що забезпечує рухову активність учнів.

Враховуючи особливості навчально-виховного процесу закладу, навчальна практика та навчальні екскурсії у 3-4-х класах будуть проводитись під час навчального року (рішення педагогічної ради протокол № 1 від 29.08.2023р.)

Обґрунтування перерозподілу навчального часу між предметами, передбаченого Типовим навчальним планом

Поділ класів на групи при вивченні окремих предметів здійснюється відповідно до наказу МОН України від 20.02.2001 р № 128 «Про затвердження Нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів «ясел – садків» компенсую чого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл – інтернатів), груп продовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах».

Години, передбачені для фізичної культури, не враховуються під час визначення гранично допустимого навантаження учнів.

За рахунок годин варіативної складової заплановано збільшення годин на вивчення української мови:

Клас	Навчальний предмет	Кількість годин на тиждень
3-А, 3-Б, 3-В; 4-А, 4-Б,	Українська мова	+1

Мовно-літературна освітня галузь Українська мова

Мета - формування мотивації вивчення української мови; розвиток особистості дитини засобами різних видів мовленнєвої діяльності; формування комунікативної та інших ключових компетентностей; розвиток здатності спілкуватися українською мовою для духовного, культурного й національного самовияву, послуговуватися нею в особистому й суспільному житті, у міжкультурному діалозі; розвиток логічного, критичного та образного мислення, мовленнєво-творчих здібностей; формування готовності до вивчення української мови в гімназії. Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань:

- виховання в учнів позитивного емоційно-ціннісного ставлення до української мови, формування пізнавального інтересу до рідного слова, прагнення вдосконалювати своє мовлення;
- розвиток зв'язного мовлення, уяви, пізнавальних здібностей, логічного, критичного та образного мислення школярів;
- формування повноцінної навички письма, уміння брати участь у діалозі, створювати короткі усні й письмові монологічні висловлення;
- дослідження мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних знань і норм української мови;
- залучення молодших школярів до практичного застосування умінь з різних видів мовленнєвої діяльності в навчальних і життєвих ситуаціях.

Реалізація зазначених мети і завдань здійснюється за такими змістовими лініями: «Взаємодіємо усно», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовні явища».

Змістова лінія **«Взаємодіємо усно»** спрямована на формування в учнів початкової школи умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати й оцінювати усну інформацію та використовувати її в різних комунікативних ситуаціях, спілкуватися усно з іншими людьми в діалогічній і монологічній формах заради досягнення певних життєвих цілей.

Змістова лінія **«Взаємодіємо письмово»** передбачає формування в учнів повноцінної навички письма, умінь висловлювати свої думки, почуття, ставлення та взаємодіяти з іншими людьми в письмовій формі, виявляти себе в різних видах мовленнєво-творчої діяльності.

Змістова лінія **«Досліджуємо медіа»** спрямована на формування в учнів умінь аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в медіатекстах та використовувати її для збагачення власного досвіду, створювати прості медіапродукти.

Змістова лінія **«Досліджуємо мовні явища»** передбачає дослідження учнями мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних знань, норм літературної вимови та правил українського правопису, формування у школярів умінь послуговуватися українською мовою в усіх сферах життя. На вивчення української мови в 3-4-х класах виділено по 122 години (3,5 години на тиждень). Рекомендовано 3 години на тиждень проводити уроки української мови, 1 годину на два тижні - урок розвитку зв'язного мовлення.

3 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Змістова лінія «Взаємодіємо усно»	
<i>уважно слухає</i> репліки співрозмовника, уточнює почуте в діалозі з огляду на ситуацію спілкування; <i>сприймає уважно</i> монологічне висловлення з конкретною метою; <i>розуміє й адекватно виконує</i> навчальні дії відповідно до прослуханої інструкції, настанови вчителя; <i>передає зміст</i> почутого (послідовність подій у розповіді, перелік ознак в описі, наведені аргументи в міркуванні); <i>добирає</i> заголовки до частин прослуханого тексту; <i>визначає</i> тему і мету усного повідомлення; <i>вибирає інформацію</i> з почутого з певною метою, використовує її для створення власних висловлень; <i>визначає позицію</i> мовця, погоджується з нею або заперечує; <i>висловлює</i> власні думки з приводу почутого, аргументує їх, спираючись на власний досвід;	Сприймання усної інформації. Робота над розумінням діалогічного й монологічного мовлення. Сприймання і розуміння навчальних інструкцій, настанов. Аналіз та інтерпретація (розкриття змісту) почутого. Відтворення змісту прослуханого своїми словами. Визначення теми і мети почутої інформації. Вибір необхідної інформації з почутого. Оцінювання усної інформації. Вираження власної думки щодо змісту прослуханого.

<i>вступає і підтримує діалог на теми, пов'язані з важливими життєвими ситуаціями;</i> <i>аргументує</i> свої думки під час розмови; виявляє доброзичливе ставлення до думок інших; дотримується етичних норм спілкування, правил етикету; <i>вживає</i> у процесі спілкування правильні форми звертань, слів, що виражають прохання, пропозицію, побажання, вибачення; <i>формулює</i> розгорнуту відповідь на поставлене запитання; <i>доводить</i> аргументовано свою думку; <i>будує</i> усне зв'язне висловлення (розповідь, опис, міркування) за малюнком, ситуацією з опорою на допоміжні матеріали (частиною тексту, планом, опорними словами, словосполученнями); <i>бере участь</i> у створенні есе під керівництвом учителя; <i>використовує</i> виражальні засоби мови; <i>висловлює</i> власну думку про предмети, явища, події	Практичне оволодіння діалогічною формою мовлення, етикетними нормами культури спілкування. Використання виражальних засобів мови Створення усних монологічних висловлень (розповідь, опис, міркування, есе) самостійно та з опорою на дидактичні матеріали (даним початком, основною частиною або кінцівкою, складеним планом).
Змістова лінія «Взаємодіємо письмово»	
<i>дотримується</i> загальних правил письма; <i>дотримується</i> пропорційної висоти, ширини, нахилу великих і малих букв та пунктуаційних знаків (! ?) у зошиті в одну лінійку; <i>нарощує</i> швидкість письма, безвідривно поєднуючи елементи букв та букви між собою; <i>прискорює</i> письмо в міру своїх психофізіологічних можливостей, не спотворюючи форми букв та їх поєднань; <i>тише</i> розбірливо; <i>оформлює</i> охайно письмову роботу в зошиті в одну лінію; <i>дотримується</i> абзаців, полів зошита; записує слова в колонку; <i>обирає</i> для оформлення повідомлення відповідний шрифт, розмір і колір букв тощо; <i>створює</i> письмове висловлення (розповідь, опис) на добре відому й цікаву тему, на основі вражень від прочитаного твору, переглянутого фільму, ситуації з життя; <i>висловлює</i> своє ставлення до того, про що пише; <i>складає і записує</i> художні і науково-популярні описи за поданим зразком, використовуючи інформацію з різних джерел; <i>будує</i> текст-міркування за зразком та поданим початком; <i>письмово переказує</i> текст розповідного змісту; <i>використовує</i> у власних текстах виражальні засоби мови; <i>оформлює</i> власне висловлення так, щоб воно було грамотним (у межах вивченого) і зрозумілим; <i>знаходить і акуратно виправляє</i> у власному тексті помилки (графічні, орфографічні, граматичні, лексичні і стилістичні), орієнтуючись на пам'ятку, підготовлену вчителем; <i>обговорює</i> письмові роботи (власні й однокласників) у парі, невеликій групі, визначає позитивні характеристики.	Розвиток навички письма. Дотримання графічних, гігієнічних і технічних правил письма. Формування навички письма в графічній сітці в одну лінію. Розвиток швидкості письма: безвідривне поєднання елементів букв и, л, п; н, р, ф та 3-4 букв між собою типу дим, мили, ориз, трив без викривлення графем. Дотримання культури оформлення письмових робіт. Побудова зв'язних текстів (розповідь, опис, міркування). Письмове переказування тексту розповідного змісту. Висловлення власного ставлення до змісту написаного. Використання виражальних засобів мови. Перевірка та редагування текстів. Обговорення письмових робіт
Змістова лінія «Досліджуємо медіа»	
<i>сприймає</i> доступні медіатексти; <i>визначає</i> мету простих медіаповідомлень; <i>інтерпретує</i> медіаповідомлення на основі власного досвіду;	Сприймання простих медіатекстів, виявлення в них очевидних ідей та прихованої інформації.

<i>виділяє цікаву для себе інформацію; намагається виявити приховану інформацію в медіапродуктах;</i> <i>пояснює свою реакцію на медіаповідомлення (як буде реагувати у відповідь);</i> <i>створює прості медіапродукти (листівка, запрошення, sms-повідомлення, фотоколаж, книжечка тощо);</i> <i>пояснює кому і для чого призначені створені ним медіапродукти;</i>	Висловлення власного ставлення до медіаповідомлень. Створення простих медіапродуктів
Змістова лінія «Досліджуємо мовні явища»	
<i>правильно</i> вимовляє слова з апострофом, звуками [г], [Дж], [Дз], [Дз'], дзвінками приголосними звуками в кінці слова і складу перед глухим, ненаголошеними голосними [е], [и], подовженими приголосними звуками; <i>правильно</i> наголошує загальноживані слова; <i>відтворює</i> напам'ять український алфавіт <i>розташовує</i> 7-9 слів за алфавітом, орієнтуючись на першу і другу літери користується алфавітом під час роботи з навчальними словниками; <i>пояснює</i> пряме і переносне значення слів; <i>добирає</i> до поданого слова 1-2 найуживаніші синоніми, антоніми; <i>користується</i> навчальними словниками синонімів, антонімів; <i>розпізнає</i> найуживаніші багатозначні слова і пояснює їх різні значення; <i>знаходить і пояснює</i> роль синонімів, антонімів, багатозначних слів у тексті; <i>доречно використовує</i> у власних висловленнях слова в прямому і переносному значеннях, синоніми, антоніми, багатозначні слова; <i>визначає і пояснює</i> роль закінчення, кореня, префікса, суфікса в слові; <i>розрізняє</i> спільнокореневі слова і форми того самого слова (з допомогою вчителя); <i>пояснює</i>, що таке орфограма; <i>розпізнає</i> слова з орфограмами і перевіряє їх; <i>правильно</i> записує слова з ненаголошеними голосними [е], [и] в корені, які перевіряються наголосом; <i>користується</i> орфографічним словником для перевірки написання слів з ненаголошеними [е], [и], що не перевіряються наголосом; <i>правильно</i> записує слова з префіксами роз-, без-, з- (с-); <i>розпізнає</i> в тексті і самостійно добирає іменники, ставить до них питання; <i>розпізнає</i> іменники, які називають опредмечені дії, ознаки; <i>розрізняє</i> іменники – назви істот і неістот, правильно ставить до них питання; <i>розрізняє</i> власні і загальні іменники; <i>записує</i> власні іменники з великої букви; <i>визначає</i> рід іменників; <i>змінює</i> іменники за числами; <i>доречно вживає</i> іменники у власному мовленні; <i>розпізнає</i> прикметники в тексті; <i>пояснює</i> роль прикметників у мовленні; <i>будує</i> словосполучення прикметників з іменниками, встановлює між ними граматичний зв'язок за допомогою питань; <i>змінює</i> прикметники за родами і числами у сполученні з іменниками;	Дослідження фонетичних закономірностей української мови. Дотримання орфоепічних вимог у власному мовленні. Застосування алфавіту Користування навчальними словниками. Спостереження за лексичним значенням слова. Вживання у власному мовленні слів різних лексичних груп (слова в прямому і переносному значеннях, синоніми, антоніми, багатозначні слова). Дослідження будови слова. Розрізнення форм слова і споріднених слів. Дослідження орфограм, пов'язаних з будовою слова. Спостереження за номінативною функцією іменників у мовленні. Розрізнення назв істот і неістот, власних і загальних іменників. Визначення роду іменників. Змінювання іменників за числами. Вживання іменників у власних висловленнях.

<i>розпізнає</i> граматичну форму прикметника за родовим закінченням, поставленим питанням, за іменником, з яким він зв'язаний; <i>вживає</i> прикметники у власних висловленнях з метою їх увиразнення; <i>розпізнає</i> серед слів числівники, які відповідають на питання скільки?; <i>правильно</i> вимовляє, наголошує і записує числівники, які використовуються для запису дати в зошиті; <i>правильно</i> читає числові вирази; <i>розпізнає</i> дієслова в тексті, ставить до них питання; <i>розрізняє</i> часові форми дієслів; <i>змінює</i> дієслова за часами; <i>правильно</i> записує не з дієсловами; <i>добирає</i> дієслова-синоніми, антоніми, з прямим і переносним значеннями і <i>доречно вживає</i> їх у власних висловленнях; <i>правильно інтонує</i> речення, різні за метою висловлювання та вираженням почуттів; <i>правильнобудує і записує</i> розповідні, питальні, спонукальні, окличні і неокличні речення; <i>правильно інтонує і записує</i> речення зі звертанням; <i>використовує</i> форми кличного відмінка під час звертань; <i>визначає</i> в реченні головні (підмет і присудок) та другорядні (без поділу на види) члени речення; <i>виділяє</i> словосполучення в групі підмета і групі присудка; <i>встановлює зв'язок</i> між головним і залежним словом у словосполученні; <i>встановлює</i> граматичні зв'язки між словами в простому реченні за допомогою питань; <i>будує</i> різні види простих речень; <i>визначає</i> в тексті зачин, основну частину і кінцівку; <i>розпізнає</i> текст-розповідь, опис, міркування, есе; <i>розрізняє</i> за характерними ознаками художні, науковопопулярні та ділові тексти; <i>визначає</i> тему і мету тексту; <i>добирає</i> заголовок відповідно до теми тексту; <i>складає</i> плану тексту; <i>дотримується</i> абзаців у оформленні текстів на письмі; <i>використовує</i> для зв'язку речень у тексті займенники, прислівники, близькі за значенням слова	Дослідження ролі прикметників у мовленні. Встановлення зв'язку прикметників з іменниками. Змінювання прикметників за родами і числами. Використання прикметників у власному мовленні. Засвоєння правильної вимови і правопису найуживаніших числівників. Дослідження ролі дієслів у мовленні. Змінювання дієслів за часами. Правопис не з дієсловами. Вживання дієслів у власному мовленні. Дослідження речень, різних за метою висловлювання, інтонацією, зі звертаннями. Визначення в реченні головних і другорядних членів. Встановлення зав'язків між словами в словосполученні і реченні. Побудова різних видів речень. Дослідження будови тексту. Розрізнення різних типів і стилів текстів (художні, науковопопулярні, ділові). Визначення теми і мети тексту. Складання плану тексту
--	---

4 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Змістова лінія «Взаємодіємо усно»	
сприймає уважно усну інформацію; ставить уточнювальні запитання відповідно до мети слухання; виконує усні інструкції й настанови вчителя щодо навчальних завдань; передає зміст почутого творчо (змінює оповідача в тексті-розповіді, послідовність наведених ознак в описі, послідовність аргументів у міркуванні, доповнює опис іншими ознаками, а міркування іншими аргументами);	Сприймання усної інформації з певною метою. Аналіз та інтерпретація (розкриття змісту) почутого. Відтворення змісту почутого творчо. Вибір і використання інформації з почутого для створення власних висловлень.

вибирає з почутого інформацію для створення власного висловлення з конкретною метою (усне оголошення, усний відгук, усний стислий переказ); узагальнює і систематизує почуту інформацію;	Зіставлення теми й головної думки усного повідомлення з власним досвідом.
<i>прогнозує</i>, як отриману інформацію можна використати з користю; <i>зіставляє</i> тему й головну думку усного повідомлення з власними спостереженнями, поведінкою, досвідом; <i>висловлює</i> власне ставлення до усного повідомлення; <i>обґрунтовує</i> своє ставлення до почутого, спираючись на набуті знання, власний досвід; <i>визначає</i> позицію мовця, погоджується з нею чи заперечує; <i>ініціює</i> спілкування на тему, яка зацікавила; <i>бере участь</i> у дискусії, наводить докази; <i>висловлює</i> доброзичливо своє ставлення до думок інших співрозмовників (поділяє їх повністю, частково чи аргументовано відхиляє); <i>висловлює й аргументує</i> свою позицію; <i>обирає</i> вербальні й невербальні засоби спілкування для досягнення мети; <i>дотримується</i> мовленнєвого етикету, норм літературної вимови; <i>будує</i> самостійно усне зв'язне висловлення (розповідь, опис, міркування, есе) за спостереженнями в навколишньому світі, ілюстрацією, поданим зачином або кінцівкою, за опорними словами, за поданим або колективно чи самостійно складеним планом; <i>використовує</i> виражальні засоби мови; <i>виражає</i> своє ставлення до висловлюваного; <i>дає загальну оцінку</i> почутому діалогу або розповіді, опису, есе чи міркуванню; <i>пропонує</i>, як можна вдосконалити або доповнити зв'язне висловлення;	Оцінювання усної інформації Практичне оволодіння діалогічною формою мовлення, вербальними і невербальними засобами, етикетними нормами культури спілкування. Створення усних монологічних висловлень (розповідь, опис, міркування, есе). Використання виражальних засобів мови. Удосконалення власних висловлень
Змістова лінія «Взаємодіємо письмово»	
<i>самостійно контролює</i> виконання загальних правил письма; <i>нарощує</i> швидкість письма, безвідривно поєднуючи елементи букв та букви між собою, зберігаючи розбірливість; <i>спрощує</i> окремі форми букв, їх поєднання, зберігаючи розбірливість читання написаного; <i>пише</i> в темпі, який дає змогу записати власну думку та інформацію з різних джерел; <i>пише</i> розбірливо; <i>робить</i> охайні виправлення; <i>дотримується</i> абзаців, полів зошита; <i>записує</i> слова в колонку; <i>заповнює</i> таблицю; <i>складає</i> тексти для письмового спілкування (оголошення, запрошення, афіша тощо); <i>створює і записує</i> загадки, невеликі казки тощо з орієнтацією на читача; <i>обирає</i> для власного повідомлення	Удосконалення навички письма. Самоконтроль за виконанням графічних, технічних, гігієнічних правил письма. Розвиток швидкості письма: безвідривне поєднання елементів букв <i>х, ж, ю</i> та 4-6 букв типу <i>день, злива, очерет</i>, спрощення окремих форм букв та їх поєднань. Дотримання культури оформлення письмових робіт. Створення коротких письмових повідомлень, малих фольклорних форм. Побудова зв'язних текстів різних типів (розповідь, опис, міркування).

відповідне оформлення (шрифт, розмір, колір букв тощо); <i>складає</i> самостійне письмове висловлення (розповідь, опис, міркування) на добре знайомі й цікаві теми;	
<i>пише</i> переказ (докладний, вибірковий) тексту розповідного змісту з елементами опису або міркування; <i>використовує</i> у власних висловленнях виражальні засоби мови; <i>висловлює</i> своє ставлення до того, про що пише; <i>записує</i> власні висловлення грамотно (у межах вивченого) і зрозуміло; <i>бере участь</i> в обговоренні письмових робіт у парах, групах; <i>відзначає</i> позитивні сторони, <i>висловлює</i> поради щодо можливого удосконалення тексту, спираючись на пам'ятку; <i>удосконалює</i> письмовий текст;	Написання різних видів переказів тексту (докладного, вибіркового). Використання виражальних засобів мови. Записування власної думки про предмет висловлення. Перевірка та редагування
Змістова лінія «Досліджуємо медіа»	
<i>сприймає</i> критично доступні медіатексти; <i>визначає</i> мету й цільову аудиторію окремих медіапродуктів; <i>декодує</i> (тлумачить) повідомлення у простих медіатекстах, виявляє очевидні ідеї; <i>висловлює</i> власні погляди на події, явища, предмети, цінності, представлені в медіатексті; <i>пояснює</i>, чи змінилися під впливом медіатексту власні уявлення або думки про предмет повідомлення, як саме; <i>створює</i> прості медіапродукти, <i>враховує</i> мету й аудиторію; <i>обговорює</i> (в парі чи групі) враження від створеного медіапродукту	Критичне сприймання доступних медіапродуктів. Виявлення впливу медіапродуктів на власні думки й погляди. Створення простих медіапродуктів (книжечка, стіннівка, реклама тощо)
Змістова лінія «Досліджуємо мовні явища»	
<i>дотримується</i> правил вимовляння слів з ненаголошеними голосними [e], [и], дзвінками приголосними звуками в кінці слова і складу перед глухим, подовженими приголосними звуками; <i>правильно наголошує</i> загальноживані слова; <i>розташовує</i> 10-12 слів за алфавітом, орієнтуючись на першу, другу і третю літери в слові; <i>знаходить</i> потрібне слово в навчальному словнику (тлумачному, орфографічному, синонімів, антонімів, фразеологічному тощо), користуючись алфавітом; <i>утворює</i> словосполучення з прямим і переносним значеннями; <i>добирає</i> до поданого слова 2-3 найуживаніші синоніми, антонім, користуючись відповідними навчальними словниками; <i>розкриває</i> значення найуживаніших багатозначних слів, <i>вводить</i> їх у словосполучення, речення; <i>пояснює</i> значення найуживаніших фразеологізмів; <i>добирає</i> до фразеологізмів близькі за значенням слова;	Дотримання орфоепічних вимог у власному мовленні. Користування алфавітом. Дослідження ролі в мовленні лексичних груп слів (слова з прямим і переносним значеннями, синоніми, антоніми, багатозначні слова, фразеологізми, застарілі й нові слова). Дослідження походження окремих слів (запозичення з іншої мови, словотворення). Вживання слів різних лексичних груп у власному мовленні.

знаходить синоніми, антоніми, багатозначні слова, фразеологізми в тексті і пояснює їх роль;	
розпізнає застарілі й нові слова в текстах; досліджує походження слів; використовує у власному мовленні слова в прямому і переносному значеннях, синоніми, антоніми, багатозначні слова, фразеологізми для досягнення мети спілкування; правильно записує слова із сумнівними приголосними, що піддаються асиміляції (<i>просьба, боротьба, нігті, кігті</i>); розрізняє і правильно записує слова зі співзвучними префіксами і прийменниками; правильно пише слова з апострофом після префіксів; розрізняє і правильно записує слова з префіксами <i>пре-</i> і <i>при-</i> утворює нові слова за допомогою префіксів, з найуживанішими суфіксами зменшення, здрібнілості, пестливості тощо; розпізнає іменники з абстрактним значенням; визначає рід і число іменників; відтворює назви відмінків і відмінкові питання; змінює іменники за числами і відмінками; визначає початкову форму іменника (називний відмінок однини); визначає відмінок іменника в реченні; змінює у процесі словозміни іменників приголосні [г], [к], [х] перед закінченням <i>-і</i> на [з'], [ц'], [с'], голосний [і] на [о], [е]; правильно вживає в орудному відмінку однини в іменниках чоловічого роду закінчення <i>-ом, -ем (-єм)</i>, в іменниках жіночого роду закінчення <i>-ою, -єю (-єю)</i>; перевіряє за словником закінчення іменників чоловічого роду в родовому й орудному відмінках; використовує в мовленні паралельні форми іменників чоловічого роду – назв істот у давальному й місцевому відмінках однини; правильно записує іменники жіночого роду з основою на приголосний в орудному відмінку однини правильно вживає літературні форми іменників у місцевому відмінку множини з прийменником <i>по</i>; змінює прикметники за родами і числами; змінює прикметники разом зі зв'язаними з ними іменниками за відмінковими питаннями; правильно записує прикметники з м'яким кінцевим приголосним основи у різних відмінкових формах; визначає граматичну форму прикметника (рід, число, відмінок) за іменником, з яким він зв'язаний; утворює форми ступенів порівняння прикметників; правильно вимовляє і записує прикметники на <i>-ський, -цький, -зький</i>; використовує у власних зв'язних висловленнях прикметники в прямому і переносному значеннях, синоніми, антоніми; розпізнає в мовленні числівники, які відповідають на	Дослідження і засвоєння правопису слів із сумнівними приголосними, що піддаються асиміляції, з апострофом після префіксів, з префіксами <i>пре-</i> і <i>при-</i>. Утворення нових слів за допомогою префіксів і суфіксів. Дослідження різних граматичних форм іменників. Відмінювання іменників. Спостереження за явищем чергування приголосних і голосних. Правопис закінчень іменників в орудному відмінку однини. Вживання іменників у власному мовленні в правильних граматичних формах.

питання скільки? котрий?; ставить питання до кількісних і порядкових (без уживання термінів) числівників; правильно вимовляє і пише форми родового відмінка числівників 50, 60, 70, 80, 90, 100; уживає правильні форми числівників на позначення часу протягом доби; розпізнає серед слів особові займенники, ставить до них питання; пояснює роль займенників у мовленні; відмінює особові займенники за зразком; правильно вживає займенники з прийменниками; використовує займенники у власному мовленні для зв'язку речень у тексті та з метою уникнення повторів тих самих слів; розпізнає неозначену форму дієслів, доречно використовує її в мовленні; вживає дієслова у відповідних часових формах; правильно записує особові закінчення дієслів у теперішньому і майбутньому часі, користуючись алгоритмом з опорою на третю особу множини; ставить дієслова минулого часу у відповідну родову форму за питаннями що робив? (-ла, -ло), що зробив? (-ла, -ло); правильно вимовляє і записує дієслова на -ся; добирає дієслова, що найбільше відповідають мовленнєвій ситуації; розпізнає серед слів прислівники і ставить до них питання; добирає до найуживаніших прислівників синоніми й антоніми; правильно пише найуживаніші прислівники; доречно вживає прислівники у власних зв'язних висловленнях; правильно інтонує і записує речення, різні за метою висловлювання та інтонацією; знаходить головні і другорядні члени речення у найпростіших випадках; встановлює зв'язки між словами в реченні за допомогою питань; виявляє в реченні однорідні члени складає речення з однорідними членами, правильно їх інтонує і записує; використовує різні за структурою і метою висловлювання речення для вираження власних думок і почуттів; знаходить у тексті його структурні частини; формулює тему і мету тексту; добирає заголовок, який відповідає темі або головній думці тексту; складає план тексту; будує текст за поданим планом; розрізняє різновиди текстів (розповідь, опис, міркування, есе) і пояснює їх призначення; знаходить у тексті-міркуванні твердження, доказ і висновок;	Дослідження граматичних форм прикметників. Змінювання прикметників за відмінками. Утворення ступенів порівняння прикметників. Вимова і написання прикметників на -ський, -цький, -зький. Уживання прикметників у власному мовленні як засобу виразності. Дослідження ролі числівників у мовленні. Уживання числівників у правильних граматичних формах. Дослідження ролі займенників у тексті. Відмінювання особових займенників за зразком. Уживання займенників у власних висловленнях. Дослідження граматичних форм дієслів. Застосування алгоритму перевірки правопису особових закінчень дієслів з опорою на третю особу множини (без уживання термінів). Вимова і написання дієслів на -ся. Вживання дієслів у власному мовленні в правильних граматичних формах. Дослідження ролі прислівників у тексті. Уживання прислівників у власному мовленні. Дослідження речень, різних за структурою і метою висловлювання. Виявлення в реченні однорідних членів. Використання різних видів речень у власному мовленні. Дослідження текстів різних типів і стилів. Визначення теми і мети тексту.
--	---

<i>будує розповіді, описи, міркування, есе; розрізняє і будує тексти художнього і науково-популярного стилів; використовує засоби зв'язку речень у тексті;</i>	Складання плану тексту. Побудова текстів різних типів і стилів
--	---

Мовно-літературна освітня галузь

Літературне читання

Пояснювальна записка

У Типовій освітній програмі (3-4-і класи) мовно-літературну галузь структуровано через впровадження навчальних предметів **«Українська мова»**, **«Літературне читання»**.

Назва предмета - «Літературне читання» зумовлює необхідність визначення його мети і завдань, що вимагає відповідної конкретизації змістових ліній і очікуваних результатів.

Мета - розвиток особистості молодшого школяра засобами різних видів читацької діяльності; формування читацької, комунікативної та інших ключових компетентностей; збагачення емоційно-ціннісного, естетичного, соціального та пізнавального досвіду; розвиток образного, критичного і логічного мислення та літературно-творчих здібностей; формування готовності до вивчення української та зарубіжної літератури в освітньому закладі II ступеня.

Досягнення мети передбачає розв'язання таких завдань:

- ознайомлення учнів з дитячою літературою різної тематики і жанрів;
- формування в учнів повноцінної навички читання як універсального інструменту функціональної грамотності;
- розвиток інтересу і здатності до самостійної читацької діяльності для задоволення різних потреб читача;
- формування умінь опрацьовувати художні, науково-художні тексти;
- оволодіння прийомами структурно-сміслового і образного аналізу текстів різних видів;
- розвиток образного, критичного, логічного мислення та мовлення;
- формування умінь самостійної роботи з різними видами і джерелами інформації;
- формування прийомів роботи з дитячою книжкою, періодичною, довідковою літературою;
- формування вмінь безпечного і критичного використання медіапродукції, здатності створювати медіапродукти і спілкуватися за допомогою медіазасобів;
- розвиток уяви і здатності виявляти себе у різних видах літературнотворчої діяльності.

Відповідно до мети і завдань предмета «Літературне читання» визначено такі змістові лінії: «Пізнаємо простір дитячого читання»; «Розвиваємо навичку читання, оволодіваємо прийомами розуміння прочитаного»; «Взаємодіємо усно за змістом прослуханого»; «Досліджуємо і взаємодіємо з текстами різних видів»; «Оволодіваємо прийомами роботи з дитячою книжкою»; «Досліджуємо і взаємодіємо з медіапродукцією»; «Перетворюємо та інсценізуємо прочитане; створюємо власні тексти». Реалізація змістових ліній програми з літературного читання здійснюється у процесі особистісно зорієнтованої розвивальної читацької і комунікативної діяльності учнів. Враховуючи потреби та інтереси молодших школярів у пізнанні світу людей, природи, самопізнанні, залучаючи їх до вдумливого читання найкращих дитячих книжок, текстів, різних видів учитель виховує україномовну особистість, компетентного, критично мислячого читача, який розуміє цінність книги, відчуває красу рідного слова, збагачує свій читацький, мовленнєвий і пізнавальний досвід.

Змістова лінія **«Пізнаємо простір дитячого читання»** створює передумови для ознайомлення учнів 3-4 класів з різноманітною за темами і жанрами дитячою літературою, з

різними видами довідкових, навчальних і медіа текстів, способами здобуття інформації у сучасному медіа просторі. Простір дитячого читання передбачає взаємодію організованої і самостійної читацької діяльності учнів, що сприяє формуванню дитини-читача, який на завершення початкової школи має належний читацький кругозір, розуміє цінність читання і виявляє до нього інтерес, набуває достатній досвід використання з різною метою текстів різних видів.

Змістова лінія **«Розвиваємо навичку читання, оволодіваємо прийомами розуміння прочитаного»** охоплює такі основні змістові блоки: удосконалення й розвиток якісних характеристик технічної і смислової сторін навички під час читання вголос і мовчки; самостійне застосування мовленнєвих та позамовних засобів художньої виразності; оволодіння, з поступовим нарощуванням ступеня складності, прийомами смислового читання (прийоми самостійного розуміння лексичного значення слів, словосполучень; повноцінного усвідомлення в тексті фактичної, концептуальної, підтекстової (з допомогою вчителя) інформації); застосування видів читання: аналітичного, переглядового, вибіркового відповідно до мети читання.

Змістова лінія **«Взаємодіємо усно за змістом прослуханого»** спрямована на формування в учнів умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати й оцінювати усну інформацію та використовувати її в різних комунікативних ситуаціях, спілкуватися з іншими людьми в діалогічній і формі заради досягнення певних життєвих цілей.

Змістова лінія **«Досліджуємо і взаємодіємо з текстами різних видів»** передбачає цілісне сприймання учнями художніх, науково-художніх текстів, їх аналіз, інтерпретацію з використанням літературознавчих понять (практично); формування умінь висловлювати рефлексивні судження у зв'язку з прочитаним, критично оцінювати інформацію в текстах різних видів та використовувати її для збагачення особистого читацького досвіду.

Змістова лінія **«Оволодіваємо прийомами роботи з дитячою книжкою»** передбачає формування і розвиток в учнів прийомів розрізнення дитячих книжок за жанрово-тематичними ознаками, типом видання (книжка-твір, книжка-збірка, довідник, словник і т.ін.); прогнозування орієнтовного змісту книжки (твору) з опорою на її ілюстративний та довідково-інформаційний апарат; прийомів самостійного вибору книжок з використанням інформаційних ресурсів дитячої бібліотеки; умінь зв'язно висловлювати власні емоційно-оцінні враження щодо змісту прочитаного, складати короткий відгук на прочитану книжку та ін.

Змістова лінія **«Досліджуємо і взаємодіємо з медіапродукцією»** має на меті формування і розвиток в учнів понять про різні види медіа та використані в них вербальні і невербальні засоби впливу на читача; формування умінь і навичок сприймати, аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати і безпечно користуватися медіазасобами; виражати себе і спілкуватися з іншими за допомогою власних медіапродуктів. Оволодіння медіаграмотністю є поліпредметним процесом, який передбачає зв'язок із щоденним життям дітей не лише в школі, а й поза нею, створення можливостей набувати досвід критичного осмислення різної медіапродукції, що має позитивно вплинути на розширення їхнього читацького і соціального досвіду, вироблення умінь відрізняти корисну інформацію від шкідливої, уникати імовірних для цього віку ризиків взаємодії з медіапродуктами.

Змістова лінія «Перетворюємо та інсценізуємо прочитане; створюємо власні тексти» передбачає розвиток уяви, художньо-образного мислення і мовлення дітей, оволодіння вербальними і невербальними засобами створення творчих продуктів з різним ступенем самостійності (зміни, доповнення, продовження тексту, ілюстрування; участь в інсценізаціях, дослідницьких проектах; складання есе, казок, віршів, закличок, загадок, оповідань та ін.)

3 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Пізнаємо простір дитячого читання	
Учень/учениця: <i>правильно називає та практично розрізняє фольклорні і авторські твори; співвідносить вивчені твори з відповідними жанрами (казка, вірш, художні і науковохудожні оповідання; байка);</i> <i>самостійно визначає жанрові ознаки казок, віршів, оповідань, називає основні жанрові ознаки п'єси;</i> <i>розуміє, яку інформацію можна одержати в творах різних жанрів</i> <i>називає основні теми прочитаного; прізвиська, імена відомих українських письменників, твори яких вивчалися на уроках літературного читання</i> <i>розповідає епізоди з життя відомих письменників, про їхні твори, з якими неодноразово ознайомлювалися під час навчання;</i> <i>вміє розповісти сюжети кількох казок (фольклорних і авторських); знає напам'ять 5-6 віршів, кілька прислів'їв, скоромовок; виявляє ставлення до прослуханого і прочитаного;</i> <i>знає і називає найважливіші інформаційні ресурси;</i> <i>знаходить в них потрібну інформацію.</i>	Доступний і цікавий дітям навчальний матеріал різноманітний за жанрами, персоналіями і джерелами здобуття інформації: - усна народна творчість (малі фольклорні форми: лічилки, скоромовки, загадки, приказки, прислів'я; казки героїкофантастичні, легенди, байки, пісні); - художні твори відомих українських і зарубіжних письменників: - поезія (вірші пейзажні, сюжетні, фантастичні, гумористичні; вірші-загадки, акровірші); - проза (оповідання, уривки з повістей, казки; п'єси); байки (вірші і проза). Науково-художня, довідкова, література з різних джерел, тексти із ЗМІ. Тематика дитячого читання: твори про почуття дітей, їхні захоплення, мрії, взаємини в сім'ї, школі; про стан природи у різні пори року; ставлення до Батьківщини, рідної мови, народних традицій, про історію рідного краю, видатних людей; відкриття; про життя письменників, створення книг; медіатексти
Розвиваємо навичку читання, оволодіваємо прийомами розуміння прочитаного	
читає вголос, правильно, цілими словами і групами слів у темпі, який дає змогу розуміти прочитане; оволодіває продуктивними способами читання мовчки (самостійно та з допомогою вчителя); оволодіває та самостійно застосовує прийоми виразного читання та декламування напам'ять (для художніх текстів); виділяє у тексті і пояснює значення незнайомих слів, висловів, термінів (самостійно та з	Формування і розвиток якісних характеристик навички читання вголос і мовчки: виконання вправ і завдань на регулювання дихання, розвиток уваги, пам'яті, темпу, фонематичного слуху, зорового сприймання, оперативного поля читання. Застосовування під час читання вголос, декламування напам'ять відповідно до змісту художнього твору інтонаційні мовленнєві засоби виразності (тон, сила голосу, логічний наголос, темп мовлення). Тлумачення значень незнайомих слів, висловів за допомогою виносков, тлумачного словника, а також спираючись на контекст. Знаходження в тексті конкретних відомостей, фактів, понять, пояснення їх

допомогою вчителя); самостійно розуміє фактичний зміст текстів різних видів та основні думки (самостійно, а також з допомогою вчителя); застосовує різні види читання під час опрацювання змісту текстів різних видів (самостійно та за завданням учителя), а також перерахування як засіб поглибленого розуміння змісту	змісту (суті); виділення та пояснення важливих думок, які висловив автор. Застосування різних видів читання: аналітичне - для детального й поглибленого ознайомлення із змістом тексту (самостійно); вибіркове - з метою знаходження потрібної інформації, фактів; переглядове - для загального ознайомлення із змістом тексту (за завданням учителя).
Взаємодіємо усно за змістом прочитаного	
<i>сприймає і розуміє</i> усне висловлення, художній чи науково-художній текст; <i>уточнює інформацію</i>; <i>виконує</i> сприйняті на слух інструкції щодо виконання поставлених учителем навчальних завдань; <i>відповідає</i> на запитання за змістом прослуханого тексту; <i>ставить запитання</i> до усного повідомлення та за змістом прослуханого тексту; <i>називає</i> персонажів, місце і час дії, послідовність подій у прослуханому тексті; <i>вибирає інформацію</i> з прослуханого тексту і пояснює чому зацікавила інформація; <i>визначає тему</i> сприйнятого на слух твору; <i>бере участь</i> у колективному обговоренні почутого; <i>зацікавлено й уважно</i> слухає співрозмовників, толерантно ставиться до їхніх думок; <i>розпізнає</i> ключові слова і фрази в усному висловленні; <i>висловлює</i> власне ставлення до змісту прослуханої текстової інформації; <i>підтримує</i> діалог з учителем, однокласниками на основі прослуханого; <i>користується</i> формулами мовленнєвого етикету; <i>дотримується</i> правил спілкування, найважливіших правил літературної вимови.	Сприймання-розуміння усної інформації. Аналіз та інтерпретація почутого. - розвиток умінь запитувати і відповідати на запитання за змістом прослуханих текстів; визначати послідовність подій, головного героя; виокремлювати цікаву для себе інформацію; визначати тему твору; брати участь в обговоренні інформації, яка зацікавила; - розвиток умінь розпізнавати ключові слова і фрази в усному повідомленні; Формування умінь висловлювати оцінювальні судження: - вербалізація своїх перших вражень щодо прослуханого: що сподобалось, здивувало, який настрій викликав твір і т. ін.; - висловлення власної думки про факти, події у сприйнятому на слух тексті.
Досліджуємо і взаємодіємо з текстами різних видів	
<i>самостійно</i> читає, практично розрізняє художні, науково-художні тексти, визначає їх особливості та мету опрацювання, перераховує ознаки, які вказують на приналежність тексту до художнього чи науково-художнього; <i>відповідає</i> на запитання щодо прочитаного твору; <i>знаходить і пояснює</i> зв'язки між реченнями, абзацами і частинами тексту; <i>самостійно визначає</i> послідовність подій у творі; <i>самостійно складає</i> план до невеликих за обсягом і нескладних за будовою художніх текстів; <i>користується</i> планом і малюнками для	Сприймання і практичне розрізнення текстів різних видів (художні, науково-художні). Дослідження побудови і змісту художнього тексту: 1) смисловий і структурний аналіз тексту: - розвиток умінь відповідати на запитання за змістом прочитаних текстів; - знаходження в тексті зв'язків між реченнями, абзацами і частинами тексту та пояснення їх; -самостійне визначення послідовності подій у творі; - самостійне складання простого плану до невеликих за обсягом і нескладних за будовою оповідань;

переказу прочитаного; установлює (із допомогою вчителя і самостійно) причиново-наслідкові зв'язки; <i>визначає</i> у творах елементи розповіді, описи <i>визначає</i> у структурі епічного твору початок, основну частину, кінцівку; пояснює їх взаємозв'язок після аналізу твору; <i>самостійно знаходить</i> слова, вислови, речення, які є ключовими для розуміння подій, характеристики персонажів (самостійно та з допомогою вчителя); <i>самостійно визначає</i> тему твору; основну думку - з допомогою вчителя; <i>самостійно переказує</i> текст (детально, стисло, вибірково); <i>розпізнає, називає, виділяє</i> в художньому тексті яскраві, образні вислови, художні описи природи, зовнішності людини, інших живих істот; пояснює їх роль у творі; <i>знаходить у тексті</i> самостійно і з допомогою вчителя слова, які мають переносне значення, порівняння, епітети, метафори (без вживання термінів); пояснює їх роль у тексті, використовує у власному мовленні; <i>визначає</i> з допомогою вчителя настрої, загальну тональність твору; <i>розрізняє, правильно називає</i> жанри творів, що опрацьовувалися під час навчання (практично); <i>самостійно визначає</i> жанрові ознаки казок про тварин, віршів, оповідань; <i>визначає</i> жанрові ознаки героїко - фантастичних казок, байок, п'єс із допомогою вчителя; <i>самостійно визначає</i> головних персонажів; пояснює, які вчинки персонажів є позитивними, а які негативними; <i>самостійно ставить запитання</i> до тексту; <i>висловлює здогадки</i> щодо орієнтовного змісту твору, можливого розвитку подій (до і під час читання); <i>розуміє авторську позицію</i>: як автор ставиться до зображуваних подій і вчинків персонажів (з допомогою вчителя); <i>висловлює</i> оцінні судження морального й естетичного характеру про події, вчинки персонажів, описи у художньому творі; <i>самостійно орієнтується</i> у фактичному змісті твору, знаходить і пояснює у ньому слова-терміни; <i>визначає</i> тему прочитаного тексту; <i>виділяє, пояснює зміст</i> графічного матеріалу; <i>поділяє текст</i> на смислові частини, встановлює між ними зв'язки, виокремлює новий науково-пізнавальний матеріал (з допомогою вчителя); самостійно складає словесний, малюнковий план до невеликих за обсягом і нескладних за будовою науково-художніх текстів; передає зміст тексту;	- користування планом для переказу прочитаного твору; - установлення причиново-наслідкових зв'язків; - формування умінь розрізняти у творах елементи розповіді, опису; - орієнтування у структурі тексту: зачин (початок), основна частина, кінцівка; - формування умінь знаходити в тексті слова, вислови, речення, які є ключовими для розуміння тексту, характеристики персонажів; - самостійно визначати тему твору та основну думку з допомогою вчителя; співвідносити головну думку прочитаного із заголовком, прислів'ям, ілюстраціями; - розвиток умінь застосовувати різні види переказу відповідно до мети (докладний, стислий, вибірковий); 2) дослідження засобів художньої виразності: - розвиток умінь виділяти в тексті яскраві, точні, образні вислови, художні описи, зв'язувати їх роль у творі: допомагають передати загальну емоційну тональність твору, відтворити в уяві картини природи, її стан, місце події; показати зміну емоційного настрою персонажів та ін.; - розширення і поглиблення уявлень про епітет, порівняння, метафору; їх роль у тексті; - самостійне знаходження у тексті слів, що мають переносне значення, пояснення їх значень на прикладах; - використання у власному мовленні засобів художньої виразності; - формування умінь визначати настрої, загальну тональність твору; 3) дослідження жанрових особливостей: - розвиток умінь самостійно визначати, усвідомлювати жанрові особливості творів, що вивчалися; - розширення та поглиблення знань та умінь про жанрові особливості казок про тварин, віршів (наявність рими, ритму, поділ на строфи без вживання терміну), оповідань; - спостереження за структурними особливостями героїко-фантастичних казок (таємничі, зачаровані, незвичайні місця, предмети, істоти; надзвичайна сила, дивовижні перетворення та ін.), байок (невеликий за обсягом, здебільшого віршований твір, у якому в гумористичній, алегоричній формі зображуються людські вчинки, характери, недоліки), п'єс (драматичний твір, написаний для вистави); - розвиток умінь правильно визначати і називати головного персонажа твору, аналізувати їхні вчинки, мотиви поведінки; 4) діалогічна взаємодія з текстом: - розвиток умінь самостійно ставити запитання за змістом тексту про факт, подію, час, місце події, героїв твору; - розвиток умінь висловлювати смислові здогадки щодо орієнтовного змісту твору, можливого розвитку подій з опорою на заголовок, ілюстрації, ключові слова; шляхом відповідей на запитання, які виникають
---	---

<i>перетворює текстову інформацію у графічну (схеми, таблиці);</i> <i>висловлює особисте ставлення до прочитаного.</i>	у читача по ходу вдумливого читання твору; - ставлення письменника до зображуваних подій і вчинків персонажів; - розвиток умінь висловлювати оцінні судження, почуття щодо подій, вчинків персонажів, описів у художньому творі. Дослідження побудови і змісту науковохудожнього тексту. - орієнтування у фактичному змісті твору, знаходження і пояснення слів-термінів; - самостійне визначення теми науково - художнього тексту; - формування умінь виділяти, усвідомлювати зміст графічного матеріалу: схем, таблиць, діаграм; пояснювати, до яких частин тексту вони відносяться; - розвиток умінь самостійно здійснювати смислову компресію текстового матеріалу: визначати і поділяти текст на смислові частини, добирати заголовки, складати словесний і малюнковий план, відтворювати зміст тексту з опорою на види плану; - формування умінь створювати нескладні схеми, таблиці з метою ілюстративного супроводу відповідного текстового матеріалу (з допомогою вчителя); - розвиток умінь висловлювати власне ставлення до змісту: пояснювати, які факти в 21 науково-художньому тексті зацікавили найбільше, чим саме; що було новим та ін
Оволодіваємо прийомами роботи з дитячою книжкою	
<i>практично розрізняє дитячі книжки з текстами різних видів, називає основні теми дитячого читання;</i> <i>самостійно розглядає та прогнозує орієнтовний зміст незнайомої книжки з опорою на ключові слова, ілюстративний та довідково-інформаційний апарат;</i> <i>пояснює, які дитячі книжки найбільше подобається читати; формулює свій читацький запит у бібліотеці;</i> <i>самостійно здійснює вибір дитячих книжок відповідно до власних читацьких інтересів;</i> <i>користується під час вибору книжок, різними інформаційними ресурсами дитячої бібліотеки (самостійно та з допомогою дорослого);</i> <i>висловлює емоційно-оцінні враження про прочитану книжку;</i> <i>складає короткий відгук на прочитану книжку (усно, з допомогою вчителя).</i>	Розрізнення дитячих книжок, які містять різножанрові, різноматичні художні твори, науково-пізнавальні тексти, довідкову літературу, дитячу періодику. Прогнозування орієнтовного змісту дитячої книжки з опорою на ключові слова, структурні елементи книжки, опрацьовані в попередніх класах, а також на анотацію, відомості про письменника, заголовки розділів (наприклад, в повісті-казці); вербалізація своїх припущень у короткому зв'язному висловленні. Формування умінь усно оформляти свій читацький запит за таким алгоритмом: автор,

	назва книжки, енциклопедії; тема читання. Усвідомлений вибір дитячої книжки (книжок) з числа запропонованих бібліотекарем; вибір потрібної книжки у відкритому фонді бібліотеки (із застосуванням знання алфавіту). Користування різноматичними книжковими виставками, рекламними плакатами, Інтернетресурсами бібліотеки. Розвиток умінь висловлювати власні враження щодо прочитаної книжки: ділитися з однолітками, дорослими думками, що саме найбільше сподобалося; переконливо пояснювати, чому цю книжку варто прочитати, чим вона цікава, які емоції викликала, які події, описані в книжці, нагадали ситуації із власного життєвого досвіду та ін. Навчання складати короткий відгук на прочитану книжку за алгоритмом
Досліджуємо і взаємодіємо з медіапродукцією	
знає і пояснює значення поняття медіа; розрізняє види медіа за джерелами і способами одержання інформації; аналізує медіатексти за критеріями-факти і судження про них; формулює висновки за прочитаним, побаченим; знає правила безпечної поведінки в Інтернеті; створює (за вибором) медіа-продукт і пояснює свій вибір; пояснює роль ілюстрації як джерела розуміння тексту.	Сприймання, аналіз, інтерпретація, рефлексія різних видів медіа-продукції: візуальної (текст, малюнок, фотографія); аудіальної (музика, радіо); аудіовізуальні (ТБ, кіно, анімація Інтернет, гаджети); практичні роботи з ілюстрування медіатекстів створення медіапродук - тів до важливих дат і подій (в країні, в родині, класі). Рольові ігри: диктор, журналіст, розповіджувач візуальної інформації.
Перетворюємо та інсценізуємо прочитане; створюємо власні тексти	
придумує словесну картину за прочитаним твором; виразно виражає себе у групових і колективних інсценізаціях прочитаного; доповнює тексти (за орієнтирами вчителя); продовжує діалог; придумує текст за аналогією до прочитаного; творчо переказує прочитане.	Завдання на розвиток уяви в зв'язку з прочитаним, власними спостереженнями; вправи на комбінування, акцентування якоїсь виразної, незвичайної ознаки; заохочення до відкриття невидимих і непочутих у процесі читання дійств; Інтерпретація ілюстрацій до текстів; придумування словесних картин; аналіз тексту (абзацу) з метою його доповнення, розширення (з допомогою вчителя); пошуку незвичних образів, слів; висловів; створення ситуацій вибору учнями творчих завдань за темою уроку. Індивідуальне і колективне складання нових кінцівок прочитаних казок, оповідань; знаходження рими у віршах, придумування ланцюжків римованих слів; створення творчих переказів і творів за аналогією; складання розповідей від імені одного з персонажів; практичне засвоєння (у співпраці з вчителем) прийомів складання казок, загадок, лічилок; (ігрові ситуації за прочитаним; «Живі» картини, сценки, інсценізація текстів); виконання творчих завдань на основі сприймання різних творів мистецтва (з допомогою вчителя).

4 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Пізнаємо простір дитячого читання	
пояснює, з яких джерел складається простір його читання; розрізняє твори усної народної творчості і авторські наводить приклади; називає імена і прізвища відомих українських письменників, з творами яких неодноразово зустрічався на уроках; знає назви, сюжети кількох фольклорних і літературних творів; знає напам'ять 5-6 віршів, кілька прислів'їв, скоромовок, загадок; пояснює цінність книг, читання, бібліотек; розповідає про свої читацькі уподобання; знає, яким чином можна задовольнити потреби у знаходженні нової інформації.	Жанрове і авторське розмаїття навчального матеріалу, з яким учні ознайомлюються на уроках літературного читання, самостійного читання відповідно до індивідуальних інтересів і можливостей доступу до джерел інформації: - <i>усна народна творчість</i> (малі фольклорні форми; прислів'я, приказки, усмішки, притчі; героїкофантастичні і соціально-побутові казки; пісні; міфи про створення світу і людей); - <i>художні твори письменників-класиків</i>, відомих українських і зарубіжних письменників; - <i>поезія</i> (вірші пейзажні, ліричні, сюжетні, фантастичні, гумористичні; вірші-загадки, скоромовки, акровірші); - <i>проза</i> (оповідання, уривки з повістей, автобіографічних творів, спогадів; легенди; п'єси); - байки (вірші і проза); <i>Науково-художня, науково-популярна літературна з різних джерел, навчальні тексти; тексти із ЗМІ.</i> Тематика дитячого читання: світ думок, почуттів, прагнень дітей; родинні стосунки; ставлення людей до рідної землі, рідної мови; пошанування праці; події життя української діаспори; події минулого і сучасного; життя видатних людей, винаходи, фантазії, пригоди, фантастика; бібліотеки, музеї тощо.
Розвиваємо навичку читання, оволодіваємо прийомами розуміння прочитаного	
володіє повноцінною навичкою читання вголос і мовчки текстів різних видів як загальнопредметним умінням; усвідомлює важливість уміння вправно читати для успішного навчання тепер і в майбутньому; самостійно застосовує прийоми виразного читання та декламування напам'ять (для художніх текстів самостійно виділяє у тексті і пояснює значення незнайомих слів, висловів, термінів; самостійно й усвідомлено застосовує різні види читання під час опрацювання змісту текстів різних видів;	Удосконалення прийомів смислової та технічної сторін навички читання вголос і мовчки: застосування прийомів розуміння змісту текстів різних видів; виконання вправ, завдань з розвитку технічної сторони навички; читання вголос правильно, в індивідуальному темпі, з дотриманням основних норм орфоєпії. Самостійний добір і застосовування під час читання вголос, декламації прозових художніх (уривки), поетичних творів та інсценізації відповідні мовленнєві та позамовні засоби виразності: тон, гучність, логічний наголос, темп, жести, міміка та ін. Передача з їх допомогою загального емоційного настрою змісту твору, зміну емоційного настрою персонажа, стану природи та ін.

здійснює самоконтроль, самооцінку якості свого читання і розуміння змісту; за потреби застосовує прийом перечитування тексту чи окремих частин, фрагментів.	Пояснення значень незнайомих слів, висловів, термінів у текстах різних видів; користування виносками, тлумачними словниками, довідниками, спираючись на контекст, а також шляхом добору контекстуальних синонімів. Застосування різних видів читання: аналітичне/поглиблене, переглядове, вибіркоче/пошукове – відповідно до мети читання (для всіх видів текстів). Формування умінь здійснювати самоконтроль, самооцінку власної читацької діяльності. Застосування прийому перечитування з метою удосконалення, корекції техніки читання, повнішого розуміння змісту, пошуку відповідей на поставлені запитання
Взаємодіємо усно за змістом прослуханого	
критично сприймає усну інформацію; аналізує й уточнює її; сприймає і розуміє художній, науковохудожній текст; виконує усні інструкції і настанови вчителя щодо навчальних завдань; відтворює зміст усного повідомлення відповідно до мети; бере участь у колективному обговоренні змісту почутого (уважно слухає й розуміє запитання вчителя, думки, міркування однокласників, аргументовано доповнює їхні відповіді, обстоює власну позицію); висловлює власне ставлення, оцінні судження до усного повідомлення, змісту тексту; обґрунтовує думки, спираючись на власний досвід; визначає позицію співрозмовника, погоджується з нею або заперечує її; обґрунтовує власні погляди, підтверджує їх прикладами або власними спостереженнями, враховує думки інших осіб; бере участь у розігруванні діалогу, створенні діалогу на задану тему, за ілюстрацією, використовуючи мовленнєві і позамовні засоби; користується формулами мовленнєвого етикету; дотримується норм культури спілкування під час дискусії, найважливіших правил літературної вимови.	Сприймання-розуміння усної інформації. Аналіз та інтерпретація почутого. – розвиток умінь відтворювати зміст усного повідомлення; – колективне обговорення усної інформації, доповнення її, обґрунтування власної думки; Формування умінь висловлювати оцінювальні судження: – висловлення власної думки про факти, події у сприйнятому на слух тексті; – розвиток умінь висловлювати оцінні судження щодо змісту прослуханого тексту. Практичне оволодіння діалогічною формою мовлення, етикетними нормами культури спілкування.
Досліджуємо і взаємодіємо з текстами різних видів	
повноцінно сприймає, практично розрізняє	Сприймання і практичне розрізнення текстів різних

тексти різних видів; повноцінно розуміє текст, пояснює, який художній образ/образи створив письменник; що основне хотів передати; визначає і характеризує події, явища, мотиви вчинків дійових осіб; установлює і пояснює смислові зв'язки між частинами тексту; складає план оповідання, казки, статті; користується планом для переказу твору; знаходить і пояснює причиново-наслідкові зв'язки; самостійно визначає тему і основну думку твору; самостійно застосовує різні види переказу (залежно від мети); пояснює, які словосполучення, вислови допомагають краще уявити картини природи, місце події, зовнішність персонажів, їхні характери, вчинки, стосунки з іншими героями; знаходить у тексті засоби художньої виразності (епітет, метафору, гіперболу (без вживання термінів) порівняння; з'ясовує їх роль; використовує яскраві, образні вислови у власному мовленні (під час опису, розповіді); називає основні теми та жанри творів письменників, з творами яких неодноразово зустрічалися під час навчання; визначає основні події у творі, установлює їх послідовність, зв'язки, динаміку розвитку; самостійно визначає головних і другорядних персонажів твору; характеризує персонажа за його вчинками; визначає мотиви, наслідки його вчинку; співвідносить вчинок із загальноприйнятими нормами людської моралі; виявляє внутрішній стан героя, його почуття, зміну емоційного настрою; визначає, самостійно розрізняє жанрові ознаки літературних творів, які опрацьовувалися під час навчання в 2-4 класах; наводить приклади;	видів (художні, науково-художні). Дослідження побудови і змісту художнього тексту: 1) <i>смисловий і структурний аналіз тексту:</i> – сприймання художнього образу твору, розуміння основного смислу описаних фактів, подій, вчинків персонажів; – знаходження і пояснення ознак певних подій, явищ, персонажів із метою їх характеристики і підготовки до виразного читання, а також читання в особах; – розуміння смислових зв'язків, істотних ознак, понять, висновків; – самостійне складання плану оповідання, казки, статті; використання плану для переказу твору; – установлення причиново-наслідкових зв'язків; – розвиток умінь самостійно усвідомлювати та визначати тему і основну думку твору; – розвиток умінь застосовувати різні види переказу залежно від мети (докладний, стислий, вибірковий); 2) <i>дослідження засобів художньої виразності:</i> – усвідомлене сприймання засобів художньої виразності відповідно до їх функцій у творі; спостереження за авторським вибором слова у творах різних жанрів під час діалогів, описів природи, зовнішності персонажів, характеристики героїв; – знаходження і з'ясування ролі епітетів, порівнянь, метафор, повторів, гіпербол в усній народній творчості та у творчості поетів і прозаїків; – використання у власному мовленні засобів художньої виразності; 3) <i>дослідження жанрових особливостей:</i> – усвідомлення взаємозв'язків: письменники — теми; письменник — жанр; – удосконалення умінь визначати основні події у творі, пояснювати динаміку їх розвитку; установлювати взаємозв'язки між подіями фактами, спираючись на зміст тексту; – визначення головних і другорядних героїв твору; розрізнення персонажів у ставленні їх до головного героя; – розвиток умінь характеризувати персонажа за його вчинками, поведінкою, висловлювати власні оцінні судження щодо цього; – формування умінь виявляти емоційний стан, настрої інших людей, сприймаючи жести, міміку, інтонацію мовлення, окремі елементи поведінки героїв твору; – удосконалення умінь практично розрізнявати твори різних жанрів, які опрацьовувалися раніше; називати ознаки, які вказують на приналежність твору до того чи іншого жанру. 4) <i>діалогічна взаємодія з текстом:</i> – розвиток умінь формулювати пізнавальні запитання на виявлення загального, емоційного сприймання змісту; на поглиблене розуміння тексту, встановлення смислових зв'язків між окремими частинами тексту та ін.; пояснювати, що авторські запитання чи звернення спонукають до діалогічної взаємодії читача з текстом, автором твору;
--	--

формулює продуктивні запитання до тексту; виокремлює в тесті авторські запитання, звернення до читача; пояснює їх суть; пояснює мотиви вчинків героїв, авторське ставлення до них; висловлює емоційно-оцінні судження до вчинків персонажів (морально-етичного і естетичного характеру); обґрунтовує свою думку; самостійно ознайомлюється з текстом; орієнтується у його змісті; визначає тему; називає ознаки, які вказують на приналежність тексту до науковохудожнього; виділяє і розкодовує графічну інформацію, що міститься в тексті; перетворює графічну інформацію в текстову; знаходить, розрізняє у текстах різномірну інформацію, пояснює її суть; здійснює смисловий аналіз змісту тексту; складає план; висловлює власне судження щодо змісту тексту.	– розуміння мотивів вчинків персонажів, виявлення авторської позиції щодо зображеного; – виявлення й оцінювання стану героїв твору шляхом формулювання власних оцінних суджень (моральних, естетичних). Дослідження побудови і змісту науково-художнього тексту. – розвиток умінь самостійно усвідомлювати зміст заголовка, виділяти нові поняття, терміни, з'ясовувати їх суть; визначати тему тексту; – формування й розвиток умінь розуміти особливості науково-художнього тексту: відсутність емоційних оцінок, наявність наукових фактів, понять, термінів, графічної інформації; – виділення й усвідомлення суті графічної інформації (схеми, моделі, графіки, таблиці); пояснення того, які частини змісту тексту супроводжує ілюстративний матеріал; – розвиток умінь знаходити і розрізняти інформацію природничого, історичного, культуро-знавчого характеру; пояснювати явища природи, історичні факти, події, співвідносити їх з текстом; – удосконалення умінь самостійно здійснювати смислову компресію змісту тексту: виділяти ключові поняття, поділяти текст на смислові частини, робити узагальнення інформації, у т.ч., що міститься в різних частинах тексту; визначати мікротеми, добирати до них заголовки, складати план; стисло відтворювати зміст тексту з опорою на план; – удосконалення умінь формулювати власні думки за змістом тексту, доводити і підтверджувати їх фактами з посиланням на текст; пояснювати, які нові знання, цікавий досвід здобув/здобула
Оволодіваємо прийомами роботи з дитячою книжкою	
самостійно розрізняє та наводить приклади книжок за тематичною, жанровою, авторською приналежністю; приклади довідкових видань; пояснює мету їх читання, використання; самостійно користується довідково-інформаційним апаратом дитячих книжок, видами бібліотечно-бібліографічної допомоги під час прогнозування орієнтовного змісту книжки, її вибору відповідно до мети та теми читання; пояснює свої читацькі уподобання, наводить приклади книжок, яким надає перевагу; самостійно читає, розуміє зміст значних за обсягом книжок (повісті, повісті-казки, фантастика); пояснює їх відмінність від оповідань; [висловлює власні аргументовані зв'язні емоційно-оцінні судження про прочитану книжку;	Розвиток умінь усвідомлювати власні читацькі мотиви (для задоволення, проведення цікавого дозвілля; знаходження потрібної інформації, розширення знань та ін); пояснювати мету читання книжок з текстами різних видів. Удосконалення умінь самостійного використання довідковоінформаційного апарату дитячих книжок, видів бібліотечно-бібліографічної допомоги як важливих засобів під час вибору книжок на відповідну тему, прогнозування їх змісту та кращого розуміння. Розвиток умінь аргументувати власні читацькі переваги; пояснювати, що саме у таких книжках є найважливішим і найцікавішим; наводити приклади улюблених дитячих книжок, тем читання. Формування умінь утримувати увагу, послідовно читати за розділами, главами й розуміти цілісний зміст таких книжок та окремих частин: визначати тему, основну сюжетну лінію, головних та другорядних персонажів; тривалість подій у часі і т.ін. Розвиток умінь будувати зв'язні аргументовані оцінні судження щодо загального змісту книжки, вчинків персонажів (що у книжці сподобалось/не сподобалось, чий вчинки героїв заслуговують/не заслуговують схвалення і чому; що у змісті було

бере участь у колективній дискусії за змістом прочитаних книжок, виявляє активну читацьку позицію; дотримується етичних норм культури спілкування; самостійно складає письмовий відгук на прочитану книжку (за власним вибором).	новим, цікавим); підтверджувати свої думки прикладами з тексту; пов'язувати зміст прочитаного з власним життєвим досвідом. Удосконалення умінь брати активну участь у колективному обговоренні змісту прочитаного: поважати іншу точку зору; аргументовано доповнювати відповіді учнів; предметно ставити запитання учасникам діалогу/полілогу; обстоювати власну позицію; усвідомлювати, що колективна дискусія може збагачувати власний читацький досвід, сприяти кращому розумінню змісту. Формування умінь готувати письмовий відгук на прочитану книжку (за власним вибором).
Досліджуємо і взаємодіємо з медіапродукцією	
знає права дітей на одержання інформації; розрізняє і пояснює особливості передачі інформації у різних видах медіапродукції; створює медіапродукт (кадри мультфільма, замітка до газети, виступ на шкільному радіо тощо) за вибором наводить приклади, де і як можна перевірити одержану інформацію створює рекламу за аналогією; знаходить і пояснює різницю між фактами і думками про них обстоює власну думку	Опрацювання доступних дітям джерел і способів передачі інформації (тексти, малюнки, фотографії); аналіз ситуацій з життєвого і шкільного досвіду, які учні відображають у медіапродукції; Створення розповідей, історій за прочитаним, побаченим з різним ставленням (доведення своєї думки); Груповою роботою (створення анімацій, коміксів; ігри, дискусії; створення реклами книги, вистави, події за алгоритмом (у групі, індивідуально) аналіз впливу реклами на вчинки людей.
Перетворюємо та інсценізуємо прочитане, створюємо власні тексти	
самостійно виконує завдання на зміну, доповнення, словесне ілюстрування твору; доповнює твір новим персонажем, новою подією; передає прочитане в інсценізації, поєднуючи різні засоби виразності (слово, жест, міміка, рухи); використовує відомі прийоми для створення казки.	Заохочення дітей до творчості виконання різноманітних завдань, вправ для розвитку фантазії, образного мислення і мовлення. Конкретизація, доповнення прочитаного новою інформацією, новим баченням через залучення ілюстративного матеріалу (малюнок, картина, музика). Завдання на образне уявлення прочитаного; розвиток фантазії через взаємодію мистецтв («Бачу картину намальовану поетом» та ін.). Придумування словесних картин; творчий переказ; вправи на римування, оволодіння прийомами складання казок; розвиток образного мовлення (комбінування відомого з невідомим; акцентування деталі; зупинення або прискорення часу; перевтілення, аналогія та ін.); загадок, лічилок та ін. Знаходження у текстах образних засобів (добір порівнянь, епітетів, метафор, багатозначних слів, фразеологічних зворотів), пояснення їх ролі у сприйманні прочитаного.

МАТЕМАТИЧНА ГАЛУЗЬ
МАТЕМАТИКА
Пояснювальна записка

Метою навчання математики є різнобічний розвиток особистості дитини та її світоглядних орієнтацій засобами математичної діяльності, формування математичної й інших ключових компетентностей, необхідних їй для життя та продовження навчання.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- формування в учнів розуміння ролі математики в пізнанні явищ і закономірностей навколишнього світу;
- формування у дітей досвіду використання математичних знань та способів дій для розв'язування навчальних і практичних задач;
- розвиток математичного мовлення учнів, необхідного для опису математичних фактів, відношень і закономірностей;
- формування в учнів здатності міркувати логічно, оцінювати коректність і достатність даних для розв'язування навчальних і практичних задач.

Реалізація мети і завдань **початкового курсу математики** здійснюється за такими **змістовими лініями**: «Числа, дії з числами. Величини», «Геометричні фігури», «Вирази, рівності, нерівності», «Робота з даними», «Математичні задачі і дослідження».

Змістова лінія **«Числа, дії з числами. Величини»** охоплює вивчення у 1 – 4 класах питань нумерації цілих невід'ємних чисел у межах мільйона; формування навичок виконання арифметичних дій додавання і віднімання, множення і ділення; ознайомлення на практичній основі зі звичайними дробами; вимірювання величин; оперування величинами.

Змістова лінія **«Вирази, рівності, нерівності»** спрямована на формування в учнів уявлень про математичні вирази – числові та зі змінною; рівності і рівняння; числові нерівності та нерівності зі змінною; про залежність результату арифметичної дії від зміни одного з її компонентів. Ця змістова лінія є пропедевтичною до вивчення алгебраїчного матеріалу.

Змістова лінія **«Геометричні фігури»** націлена на розвиток в учнів просторових уявлень; формування здатності розрізняти геометричні фігури за їх істотними ознаками; формування практичних умінь будувати, креслити, моделювати й конструювати геометричні фігури від руки та за допомогою простих креслярських інструментів. Ця змістова лінія має пропедевтичний характер.

Змістова лінія **«Робота з даними»** передбачає ознайомлення учнів на практичному рівні з найпростішими способами виділення і впорядкування даних за певною ознакою.

Змістова лінія **«Математичні задачі і дослідження»** спрямована на формування в учнів здатності розпізнавати практичні проблеми, що розв'язуються із застосуванням математичних методів, на матеріалі сюжетних, геометричних і практичних задач, а також у процесі виконання найпростіших навчальних досліджень.

До програми кожного класу подано **орієнтовний перелік** додаткових тем для розширеного вивчення курсу. Додаткові теми не є обов'язковими для вивчення. Учитель може обрати окремі теми із запропонованих або дібрати теми самостійно з огляду на методичну доцільність та пізнавальні потреби учнів. Результати вивчення додаткових тем не підлягають оцінюванню.

Досвід математичної діяльності застосовується у вивченні інших предметів (освітніх галузей) шляхом використання учнями математичних методів чи інших засобів для пізнання дійсності; організації та виконання міжпредметних навчальних проєктів, міні-досліджень тощо.

3 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Числа, дії з числами. Величини	

<i>відтворює</i> послідовність чисел у межах тисячі; <i>читає і записує</i> числа, утворює числа різними способами; <i>визначає</i> розрядний склад трицифрового числа; <i>визначає</i> загальну кількість сотень, десятків, одиниць у числі; <i>подає</i> числа у вигляді суми розрядних доданків; <i>порівнює</i> числа різними способами; <i>виконує</i> додавання та віднімання, множення і ділення на основі нумерації чисел; <i>володіє</i> навичкою усного додавання і віднімання круглих чисел; <i>обчислює</i> усно зручним для себе способом; <i>володіє</i> навичкою письмового додавання і віднімання чисел у межах 1000; <i>прогнозує</i> результат додавання та віднімання;	Нумерація чисел у межах тисячі. Додавання і віднімання чисел у межах 1000.
<i>перевіряє</i> правильність обчислень; <i>розуміє сутність</i> арифметичних дій множення і ділення; <i>застосовує</i> в обчисленнях переставний закон множення, взаємозв'язок між діями множення і ділення; правила множення і ділення з числами 1 і 0, ділення рівних чисел, множення на 10; <i>володіє</i> навичкою табличного множення і ділення; <i>володіє</i> навичкою позатабличного множення і ділення чисел у межах тисячі; <i>виконує</i> ділення з остачею; <i>розуміє</i>, що остача має бути меншою за дільник; <i>перевіряє</i> правильність ділення з остачею; <i>застосовує</i> прийоми раціональних обчислень; <i>прогнозує</i> результат множення і ділення, перевіряє правильність обчислень; <i>розуміє сутність</i> кратного порівняння чисел; <i>обчислює</i> результат кратного порівняння чисел; <i>знаходить</i> число, яке у кілька разів більше/менше за дане; <i>застосовує</i> в обчисленнях правила знаходження невідомих компонентів арифметичних дій; <i>розуміє</i> спосіб утворення частини як однієї з кількох рівних частин цілого; <i>розуміє</i> поняття чисельник і знаменник дробу; <i>читає і записує</i> частини у вигляді дробу з чисельником 1; <i>порівнює</i> дроби з чисельником 1 за допомогою засобів наочності; <i>застосовує</i> в обчисленнях правило знаходження частини від числа та числа за величиною його частини <i>знає</i> одиниці вимірювання довжини (сантиметр, дециметр, метр); маси (кілограм, центнер), місткості (літр); часу (доба, тиждень, година, хвилина, секунда), проміжки часу (місяць, рік) та співвідношення між ними; <i>користується</i> знанням співвідношень між величинами у навчально-пізнавальних і практичних ситуаціях; <i>вимірює і порівнює</i> величини: довжину, масу, місткість, час; <i>обирає</i> доцільну мірку для вимірювання величини; <i>користується</i> для вимірювання величин інструментами, приладами та іншими засобами; <i>перетворює</i> величини, виражені в двох одиницях найменувань; <i>виконує</i> арифметичні дії з іменованими числами; <i>визначає</i> в навчальних і практичних ситуаціях групи взаємопов'язаних величин; <i>розуміє</i>, що ситуація купівлі – продажу описується за допомогою трійки взаємопов'язаних величин: ціна, кількість, вартість; <i>розуміє</i>, що робота описується за допомогою трійки взаємопов'язаних величин: продуктивність праці, час роботи,	Множення і ділення чисел. Табличне множення і ділення. Особливі випадки множення і ділення. Позатабличне множення і ділення. Відношення кратного порівняння. Збільшення або зменшення числа у кілька разів. Знаходження невідомого компоненту множення і ділення. Частини величини. Дріб з чисельником 1. Порівняння дробів з чисельником 1. Знаходження частини від числа. Знаходження числа за величиною його частини. Величини: довжина, маса, місткість, час. Дії з величинами. Групи взаємопов'язаних величин. Взаємопов'язані величини, які характеризують ситуацію купівлі – продажу; роботу. Залежність величин.

загальний виробіток; застосовує для розв'язування практичних задач правила знаходження однієї з величин за двома відомими іншими; користується знанням залежності між величинами у навчальних і практичних ситуаціях; прогнозує очікуваний результат; зіставляє одержаний результат із прогнозованим; розуміє сутність периметра многокутника; користується формулою обчислення периметра прямокутника (квадрата) в навчальних і практичних ситуаціях;	Периметр многокутника. Периметр прямокутника (квадрата).
Вирази, рівності, нерівності, рівняння	
читає і записує математичні вирази, подані в текстовій формі, з використанням математичних символів; встановлює відношення рівності й нерівності між числами й числовими виразами; розрізняє істинні та хибні числові рівності й нерівності; знаходить значення числового виразу та буквеного виразу із заданим значенням букви; застосовує правила порядку виконання дій під час обчислень значень виразів без дужок та з дужками; розуміє сутність понять «рівняння», «розв'язок рівняння»; розв'язує рівняння на основі правил знаходження невідомого компоненту арифметичної дії та іншими способами; розрізняє числові нерівності та нерівності зі змінною; знаходить окремі розв'язки нерівності зі змінною зручним для себе способом;	Математичні вирази: числові і буквені. Числові рівності і нерівності. Правила порядку дій у числових виразах. Рівняння. Розв'язок рівняння. Нерівності зі змінною. Розв'язки нерівності зі змінною.
Геометричні фігури	
орієнтується на площині і в просторі, рухається за визначеним маршрутом; планує маршрут пересування; співвідносить реальні об'єкти з моделями геометричних фігур; називає елементи геометричних фігур; моделює геометричні фігури; будує прямокутник/квадрат; розрізняє коло і круг, позначає на рисунку елементи кола і круга (центр, радіус, діаметр); будує за допомогою циркуля коло;	Геометричні фігури на площині і у просторі.
Математичні задачі і дослідження	
розв'язує прості і складені сюжетні задачі, задачі з геометричним змістом, компетентісно зорієнтовані задачі; розв'язує задачі на знаходження четвертого пропорційного, на подвійне зведення до одиниці, на спільну роботу; складає вираз до задачі з буквеними даними; розв'язує прості задачі на визначення тривалості події; розуміє сутність процесу і складає обернені задачі до даної задачі; створює допоміжну модель задачі різними способами; обирає числові дані, необхідні і достатні для відповіді на запитання задачі; планує розв'язування /розв'язання задачі; створює математичну модель задачі; перевіряє правильність розв'язку задачі: складає і розв'язує обернену задачу, розв'язує задачу іншим способом тощо; складає сюжетні задачі; виконує елементарні дослідження математичних залежностей з допомогою вчителя; використовує досвід математичної діяльності під час виконання	Прості та складені сюжетні задачі. Типові задачі. Задачі геометричного змісту. Компетентісно зорієнтовані задачі. Задачі з буквеними даними. Задачі і дослідження на визначення тривалості події, часу початку та закінчення. Обернені задачі. Процес розв'язування задачі Навчальні дослідження

дослідницьких завдань міжпредметного характеру, роботи над навчальними проектами, у проблемних ситуаціях повсякденного життя;	
Робота з даними	
<i>читає</i> нескладні таблиці, зчитує дані з графів, схем, діаграм; <i>обирає</i> дані, необхідні і достатні для розв'язання проблемної ситуації; вносить дані до таблиць; <i>користується</i> даними під час розв'язування практично зорієнтованих задач	Виділення і впорядкування даних за певною ознакою.
Додаткові теми: Раціональні способи позатабличного множення і ділення. Ознаки подільності на 2 та 5. Ознака подільності на 10. Розв'язування рівнянь, в яких права частина або один з компонентів поданий числовим виразом. Розв'язування рівнянь, в яких один з компонентів поданий виразом зі змінною. Розв'язування нерівностей зі змінною. Складені задачі, що містять збільшення або зменшення числа на/у кілька одиниць, сформульовані у непрямій формі. Складені задачі з буквеними даними. Розв'язування складених сюжетних задач алгебраїчним методом. Нестандартні задачі. «Магічні фігури». Добудовує лінійні діаграми.	

4 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Числа, дії з числами. Величини	
відтворює послідовність чисел у межах мільйона; читає і записує числа, утворює числа різними способами; порівнює числа різними способами; визначає розрядний склад багатоцифрового числа; визначає загальну кількість одиниць певного розряду; подає числа у вигляді суми розрядних доданків; виконує додавання та віднімання, множення і ділення на основі нумерації чисел; володіє навичками письмового додавання і віднімання чисел у межах мільйона; прогнозує результат додавання та віднімання, перевіряє правильність обчислень; володіє навичками письмового множення і ділення багатоцифрового числа на одноцифрове; володіє обчислювальними навичками письмового множення і ділення на двоцифрове число; розуміє спосіб множення і ділення на трицифрове число; письмове ділення з остачею; планує послідовність виконання дій у письмових обчисленнях; прогнозує кількість цифр у добутку, частці до	Нумерація чисел першого мільйона Додавання і віднімання чисел у межах мільйона. Множення і ділення чисел у межах мільйона

знаходження результату; перевіряє правильність обчислень; розуміє спосіб одержання дробу; розуміє суть чисельника і знаменника дробу; читає і записує дробі; розрізняє дробі, які дорівнюють 1; порівнює дробі з однаковими знаменниками; застосовує правила знаходження дробу від числа та числа за величиною його дробу під час розв'язування практично зорієнтованих завдань, знає одиниці вимірювання довжини (міліметр, сантиметр, дециметр, метр, кілометр); маси (грам, кілограм, центнер, тонна), місткості (літр); часу (доба, тиждень, година, хвилина, секунда), проміжки часу (місяць, рік, століття) та співвідношення між ними; користується знанням співвідношень між величинами у навчально-пізнавальних і практичних ситуаціях; вимірює і порівнює величини: довжину, масу, місткість, час; обирає доцільну мірку для вимірювання величини;] користується для вимірювання величин інструментами, приладами та іншими засобами; перетворює величини, виражені в двох одиницях найменувань; виконує арифметичні дії з іменованими числами; визначає в навчальних і практичних ситуаціях групи взаємопов'язаних величин; користується у навчальних і практичних ситуаціях знанням залежності між величинами; розуміє, що рух тіл описується за допомогою трійки взаємопов'язаних величин: шлях, швидкість і час; розуміє швидкість рухомого тіла як шлях, пройдений ним за одиницю часу; знає назви і позначення одиниць швидкості; користується формулами для знаходження швидкості, подоланого шляху, часу під час розв'язування практично зорієнтованих задач прогнозує очікуваний результат; зіставляє одержаний результат із прогнозованим; знаходить периметр многокутника в навчальних і практичних ситуаціях; знаходить довжину сторони квадрата за відомим периметром; розуміє площу як властивість плоских фігур; знає одиниці площі; визначає площу фігури за допомогою паletки; користується в навчальних і практичних ситуаціях формулою обчислення площі прямокутника (квадрата); знаходить довжину однієї сторони прямокутника за відомими площею та іншою стороною	Поняття «дріб». Порівняння дробів. Знаходження дробу від числа. Знаходження числа за величиною його дробу. Величини: довжина, маса, місткість, час. Дії з величинами. Групи взаємопов'язаних величин. Взаємопов'язані величини, які характеризують рух тіла. Залежність між величинами. Геометричні величини периметр многокутника, площа фігури
Вирази, рівності, нерівності записує математичні вирази і твердження, подані в текстовій формі, з використанням математичних символів;	Числові вирази.

встановлює відношення рівності й нерівності між числами й числовими виразами; знаходить значення числового виразу та буквеного виразу із заданим значенням букви; застосовує правила порядку виконання дій під час обчислень значень виразів без дужок та з дужками; розв'язує рівняння з однією змінною на основі правил знаходження невідомого компоненту арифметичної дії; перевіряє, що одержане числове значення змінної є розв'язком рівняння; розуміє, що нерівність зі змінною мати один, кілька або безліч розв'язків, може не мати розв'язків; знаходить окремі розв'язки нерівності зі змінною зручним для себе способом	Буквені вирази. Числові рівності. Числові нерівності. Рівняння. Нерівності зі змінною.
Геометричні фігури	
орієнтується на площині і в просторі, рухається за визначеним маршрутом; планує маршрут пересування; описує або зображує схематично розміщення, напрямки і рух об'єктів; розпізнає і класифікує геометричні фігури за істотними ознаками; класифікує кути (прямі, гострі, тупі); креслить прямі кути за допомогою косинця; називає істотні ознаки прямокутника (квадрата); використовує властивість протилежних сторін прямокутника під час розв'язування практичних задач; будує прямокутник (квадрат); будує коло, круг за заданим значенням радіуса, діаметра; називає елементи геометричних фігур у просторі; моделює геометричні фігури;	Геометричні фігури на площині. Кут. Види кутів: прямі, гострі, тупі. Прямокутник. Квадрат, трикутник. Круг. Коло. Геометричні фігури у просторі: конус, циліндр, піраміда, куля, прямокутник.
Математичні задачі і дослідження	
розв'язує прості і складені сюжетні задачі (в тому числі з дробами), задачі з геометричним змістом, компетентнісно зорієнтовані задачі; розв'язує задачі на знаходження четвертого пропорційного різними способами, на подвійне зведення до одиниці, на пропорційне ділення, на знаходження невідомого за двома різницями, на спільну роботу, на прямолінійний рівномірний рух двох тіл; розв'язує задачі з буквеними даними; розв'язує прості задачі на обчислення тривалості події, дати початку події, дати закінчення події; складає і розв'язує обернені задачі; створює допоміжну модель задачі різними способами; обирає числові дані, необхідні і достатні для відповіді на запитання задачі; планує розв'язування/розв'язання задачі; створює математичну модель задачі; перевіряє правильність розв'язку задачі; складає сюжетні задачі; виконує елементарні дослідження	Прості та складені сюжетні задачі. Типові задачі. Задачі геометричного змісту. Компетентнісно зорієнтовані задачі. Задачі з буквеними даними. Задачі і дослідження на визначення тривалості події,

математичних залежностей з допомогою вчителя; планує нескладні навчальні дослідження; використовує досвід математичної діяльності під час виконання дослідницьких завдань міжпредметного характеру, роботи над навчальними проектами, у проблемних ситуаціях повсякденного життя	часу початку та закінчення. Обернені задачі. Процес розв'язування задачі. Навчальні дослідження.
Робота з даними	
читає нескладні таблиці, лінійні діаграми; добудовує лінійні діаграми; порівнює й узагальнює дані, вміщені у таблицях, на діаграмах; обирає дані, необхідні і достатні для розв'язання проблемної ситуації; користується даними під час розв'язування практично зорієнтованих задач	Виділення і впорядкування даних за певною ознакою
Додаткові теми: Раціональні прийоми обчислень. Усне множення і ділення на 5, 50, 500. Усне множення і ділення на 25, 250, 2500. Множення на 11, 101, 1001. Множення на 9, 99, 999. Письмове множення на трицифрове число. Письмове ділення на трицифрове число. Рівняння, в яких один із компонентів дії є виразом зі змінною. Алгебраїчний метод розв'язування сюжетних складених задач. Розв'язування нерівностей зі змінною. Додавання та віднімання складених іменованих чисел, поданих в одиницях часу. Множення і ділення іменованих чисел, поданих в одиницях вимірювання довжини й маси, на двоцифрове число. Залежність швидкості від зміни відстані при сталому часі; від зміни часу при сталій відстані. Задачі на рух в одному напрямку. Задачі на рух тіл за течією та проти течії річки. Види трикутників за кутами. Види трикутників за сторонами. Нестандартні задачі, задачі логічного характеру. Кругові діаграми	

ГРОМАДЯНСЬКА ТА ІСТОРИЧНА, СОЦІАЛЬНА ТА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА, ПРИРОДНИЧА ОСВІТНІ ГАЛУЗІ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Пояснювальна записка

Зазначені освітні галузі можуть реалізовуватись окремими предметами або в інтегрованому курсі за різними видами інтеграції (тематична, процесуальна, міжгалузева; в межах однієї галузі; на інтегрованих уроках, під час тематичних днів, в процесі проектної діяльності) за активного використання міжпредметних зв'язків, організації різних форм взаємодії учнів. Для розв'язання учнями практичних завдань у життєвих ситуаціях залучаються навчальні результати з інших освітніх галузей.

Метою навчальної програми «Я досліджую світ» є особистісний розвиток молодших школярів на основі формування цілісного образу світу в процесі засвоєння різних видів соціального досвіду, який охоплює систему інтегрованих знань про природу і суспільство, ціннісні орієнтації в різних сферах життєдіяльності та соціальної практики, способи дослідницької поведінки, які характеризують здатність учнів розв'язувати практичні задачі.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

- формування дослідницьких умінь, опанування доступних способів пізнання себе, предметів і явищ природи і суспільного життя (спостереження, обстеження, дослід, практична робота, вимірювання, систематизація, класифікація, встановлення логічної та часової послідовності подій, критична оцінка побаченого (почутого), встановлення зв'язків і залежностей в природі і суспільстві, між станом довкілля і діяльністю людини, впливу поведінки на здоров'я та безпеку, залежності результату від докладених зусиль, аналіз наслідків ризикованої поведінки);

- виховання активної позиції щодо громадянської і соціально-культурної належності себе і своєї родини до України, інтересу до пізнання історії та природи свого краю і країни; пошани

до символів держави, ініціативної поведінки у громадських акціях, у відзначенні пам'ятних дат і подій;

- розвиток толерантності у соціальній комунікації, ціннісного ставлення до природи та її пізнання, до приватного життя інших людей, усвідомлення правової відповідальності у ситуаціях застосування норм і правил життя в суспільстві, інші соціальні навички щодо взаємодії і співпраці в різних видах діяльності;

- створення умов для самовираження учнів у різних видах діяльності, становлення екологічно грамотної та соціально адаптованої особистості.

Тематичну основу курсу складають змістові лінії, які визначені Державним стандартом початкової освіти і охоплюють складники названих вище галузей в їх інтегрованій суті, а саме:

«Людина»(пізнання себе, своїх можливостей; здорова і безпечна поведінка);

«Людина серед людей» (стандарти поведінки в сім'ї, в суспільстві; моральні норми; навички співжиття і співпраці);

«Людина в суспільстві» (громадянські права та обов'язки як члена суспільства. Пізнання свого краю, історії, символів держави. Внесок українців у світові досягнення);

«Людина і світ» (толерантне ставлення до різноманітності світу людей, культур, звичаїв);

«Природа» (різноманітність природи; методи дослідження природи; нежива і жива природа; зв'язки у природі; природа Землі; природа України).

«Людина і природа»(пізнання природи; взаємозв'язок об'єктів і явищ природи; рукотворний світ людини; відповідальна діяльність людини у природі; роль природничих знань і технологій у житті людини; залежність між діяльністю людини і станом довкілля).

Типова навчальна програма дає змогу вчителю самостійно обирати й формувати інтегрований та автономний спосіб подання змісту із освітніх галузей Стандарту, добирати дидактичний інструментарій, орієнтуючись на індивідуальні пізнавальні запити і можливості учнів (рівень навченості, актуальні стани потреб, мотивів, цілей, сенсорного та емоційно-вольового розвитку). Особливого значення у дидактико-методичній організації навчання надається його зв'язку з життям, з практикою застосування здобутих уявлень, знань, навичок поведінки в життєвих ситуаціях. Обмеженість відповідного досвіду учнів потребує постійного залучення й аналізу їхніх вражень, чуттєвої опори на результати дослідження об'єктів і явищ навколишнього світу.

Педагогічна стратегія, яка опиралась на наслідувальні механізми у розвитку пізнавальних процесів молодших школярів, і передбачала пріоритетне використання зразків, алгоритмів, поетапного контролю й корекції, збагачується полісенсорним підходом, що зумовлює дослідницьку поведінку учнів, сприйняття ними властивостей і якостей предметів і явищ природного і соціального оточення, спрямовуються у сферу пошукової діяльності.

На основі Типової програми вчитель може створювати різні варіанти інтегрованої програми за таким алгоритмом:

- визначення цілей навчання;
- створення картки понять з інших предметів (асоціативної павутинки, курсів, галузей, які допоможуть досягти цілей);
- структурування програми за темами;
- вибір діяльності учнів, яка забезпечить інтегроване навчання;
- розроблення показників досягнення очікуваних результатів.

Можливі засоби інтеграції в процесі реалізації програми «Я досліджую світ» передбачають включення учнів в практику виконання різноманітних завдань дослідницького характеру, як от:

- дослідження-розпізнавання (Що це? Яке воно? Обстеження за допомогою органів чуття, опис, порівняння з іншими предметами, явищами; спільне – відмінне, до якого цілого воно належить);

- дослідження-спостереження (Як воно діє? Що з ним відбувається? Для чого призначене?);
- дослідження-пошук (запитування, передбачення, встановлення часової і логічної послідовності явищ, подій; встановлення причинно – наслідкових зв'язків (Чому? Яким чином? Від чого залежить? З чим пов'язано?), догадка, висновок-узагальнення).

3 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Людина	
знає, що спільного та чим відрізняється людина від інших живих істот (мислення, мова, праця, спілкування і взаємодія з іншими людьми); розповідає про частини тіла людини, їх значення; правила догляду за ними; володіє найпростішими гігієнічними навичками, навичками самообслуговування	Людина – частина природи і суспільства. Організм людини. Частини тіла людини та їх функції. Турбота про здоров'я. Гігієнічні навички. Навички самообслуговування.
називає умови здорового способу життя (харчування, турбота про здоров'я, уникнення шкідливих звичок); пояснює, як змінюється людина упродовж життя, наводить приклади з власного досвіду; пояснює, як суспільні групи (сім'я, дитячий колектив, друзі) впливають на розвиток людини;	Розвиток людини протягом життя: від малюка до дорослої людини. Здоровий спосіб життя, турбота про здоров'я.
виявляє інтерес до своєї зовнішності, розповідає про себе, свої захоплення; прагне до акуратності розпізнає риси характеру і дає їм оцінку; називає риси характеру, які сприяють і ті, що заважають досягненню успіху в житті, спілкуванню з іншими; пояснює, як досягнення мети залежить від наполегливості й старанності;	Зовнішність людини. Риси характеру, які сприяють досягненню успіху в житті, забезпечують дружні взаємини з іншими, повагу (чесність, працьовитість, щедрість, чемність, чуйність). Риси характеру, що заважають досягненню успіху, спілкуванню (лінощі, неухважність, байдужість, нетовариськість). Пізнання себе, своїх можливостей, здорова і безпечна поведінка
володіє прийомами планування робочого часу, тренування уваги, пам'яті; підтримує порядок на робочому місці; виявляє пізнавальну активність на уроках; співпрацює/взаємодіє з іншими у різних ситуаціях (навчання, гра);	Навчання як складова життєвого успіху. Уміння вчитися. Планування робочого часу. Взаємодія та співпраця з іншими
Практичний блок (спостереження, дослідження, вправління). Тренування уваги, пам'яті (прийоми, алгоритми, вправи)	
Людина серед людей	
називає правила поведінки у сім'ї, школі, громаді; розуміє почуття відповідальності перед родиною;	Сім'я. Склад сім'ї. Історія роду. Розподіл прав і обов'язків у сім'ї. Дозвілля у сім'ї. Родинні стосунки між поколіннями. Небезпечні ситуації в школі, вдома, на вулиці. Турбота про тих, хто її потребує
пропонує вирішення посильних проблем школи, громади; співпрацює/взаємодіє з іншими у збереженні традицій школи; виявляє інтерес до пізнання і збереження традицій школи;	Школа. Правила шкільного розпорядку. Історія рідної школи. Збереження традицій. Ставлення до інших (товаришування, спільна гра,

<i>розуміє</i> переваги доброго ставлення до інших на прикладах вияву таких якостей: чесність, доброзичливість, подільчивість, працьовитість, ввічливість на противагу хитрощам, байдужості, жадібності, лінощам, безкультурності; <i>вирішує</i> конфлікти мирним шляхом; <i>дотримується</i> правил шкільного розпорядку; правил поведінки пі	праця, навчання у групах, у класі. Моральні норми.
Практичний блок (спостереження, дослідження, вправлення). Моделювання способів поведінки чуйного ставлення до старших та інших членів сім'ї. • Моделювання способів вирішення конфліктних ситуацій (з опорою на літературні твори, • ситуації реального життя)	
<i>називає</i> об'єкти громадського простору своєї місцевості; <i>демонструє</i> ставлення до приватної власності своєї та інших як до цінності; <i>аргументує</i> неприпустимість порушення приватного простору; <i>бере</i> участь в обговоренні правил поведінки у громадському транспорті, кінотеатрі, бібліотеці та ін., <i>аргументує</i> їх доцільність на прикладах	Приватний і громадський простір. Правила поведінки у громадських місцях.
Практичні роботи Обговорення правил поведінки, прийнятих у класі, школі, місцевій громаді. • Моделювання (інсценізація) поведінки у громадських місцях (з опорою на літературні твори, • ситуації реального життя).	
Людина у суспільстві	
<i>усвідомлює</i> свою належність до українського суспільства; <i>усвідомлює</i> необхідність толерантних взаємин між людьми; <i>має</i> уявлення про державну символіку України; свою приналежність до України; <i>ділиться</i> з іншими інформацією про права кожної дитини (право на навчання, медичну допомогу, відпочинок, захист від жорстокого поводження); <i>виявляє інтерес</i> до пізнання минулого і сучасного України; участі у відзначенні пам'ятних подій, державних і народних свят; <i>розпитує</i> старших і збирає інформацію про свій край, про минуле, історії назв; <i>володіє</i> навичками поводження в урочистих ситуаціях, у пам'ятних місцях; <i>розуміє</i> сутність правопорушень як порушень прав інших людей; <i>міркує</i> на цю тему, наводить приклади; <i>обігрунтовує</i> необхідність відповідати за свої вчинки; <i>встановлює</i> взаємозв'язки у соціальному житті (між вчинком і наслідком, порушенням правил і відповідальністю); <i>передбачає</i> наслідки своїх вчинків; <i>розповідає</i> про значення праці людей різних професій для країни; <i>усвідомлює</i>: себе громадянином України; виявляє патріотичні почуття, шанобливе ставлення до	Людина – частина суспільства. Сім'я, дитячий колектив, друзі. Залежність людей один від одного. Взаємодопомога. Суспільство як єдність людських спільнот, їх різноманітність. Стосунки людей у суспільстві. Україна – незалежна держава. Символи держави: Герб, Прапор, Гімн, державна мова їх значення. Права та обов'язки громадян. Пам'ятні події, державні й народні свята, їх історія. Праця людей різних професій. Знання й уміння необхідні для опанування цих професій. Господарська діяльність людей твого краю. Славені українці. Правила поведінки у пам'ятних місцях, під час урочистих заходів. Права людини. Взаємозв'язки між вчинком і наслідком. Правопорушення як порушення прав інших. Сучасні народні ремесла твого краю.

символів держави традицій і звичаїв твого краю	
Практичний блок (спостереження, дослідження, вправлення). • Створення альбому, портфоліо або облаштування тематичної виставки «Ми – громадяни України» (зображення символів, листівки, світлини). • Розв'язання прогностичних задач «Що буде, якщо ... » (ситуації правопорушень)	
Людина і світ	
<i>має уявлення про різноманітність народів у світі; наводить приклади звичаїв інших народів, світових досягнень; співробітництва країн; виявляє інтерес і повагу до різних культур;</i>	Земля – спільний дім для всіх людей. Україна на карті світу. Україна – європейська держава. Різноманітність народів у світі. Співробітництво країн у питанні збереження природи, обміну культурою, товарами, безпечного життя, запобігання стихіям. Винаходи людства. Славені українці, їхній внесок у світову науку, культуру, спорт
Практичний блок (спостереження, дослідження, вправлення). Дослідження «Що в моєму домі вироблено в інших країнах», складання мапи маршруту цих товарів (на плакаті тощо). Проект «Славені українці». Накопичення даних про відомих українців із різних сфер життя (мистецтво, спорт, наука) та їх представлення у різних формах (тексти, світлини, розповіді та ін.	
Природа	
<i>наводить приклади тіл і явищ природи; розрізняє і називає тіла неживої і живої природи; тіла природи і ті, що створила людина; складає перелік тіл неживої/живої природи на основі власних спостережень; виявляє у природному оточенні тіла неживої і живої природи, встановлює зв'язки між ними; описує явища природи, висловлює своє враження від них; розповідає про явища природи, що вивчалися і/або які доводилось спостерігати.</i>	Природа – частина навколишнього світу. Поняття про тіла та явища природи. Нежива і жива природа, зв'язки між ними. Явища природи (листопад, туман, вітер, світанок, зміна пір року, відліт птахів тощо).
<i>називає джерела інформації про природу; розрізняє і використовує обладнання для дослідження природи; співвідносить органи чуття/обладнання для вивчення природи з інформацією, отриманою з їх допомогою; пояснює необхідність вивчення природи; здійснює пошук та аналіз інформації про тіла/явища природи у різних джерелах (виданнях природничого змісту, інтернет-ресурсах тощо), в тому числі з використанням технічних приладів і пристроїв; визначає головне в інформації природничого змісту, висловлює враження щодо неї; презентує інформацію про природу у вигляді повідомлення, малюнку, схеми, презентації тощо; проводить спостереження тіл і явищ у найближчому природному оточенні за планом, фіксує результати, презентує їх; ставить і відповідає на запитання щодо дослідження тіла/явища природи; аналізує основні кроки дослідження, передбачені планом, пропонує власні ідеї; формулює припущення і перевіряє їх у ході дослідження за наданим або самостійно складеним планом;</i>	Дослідження природи. Значення дослідження природи. Джерела інформації про природу. Способи представлення інформації про природу. Дослідження як джерело знань про природу. Спостереження, вимірювання, експеримент. Обладнання для вивчення природи. Основні кроки під час дослідження тіла/явища природи: визначення мети, планування і виконання дій за планом, формулювання висновку. Аналіз проведеного дослідження. Моделювання у вивченні природи.

<i>визначає</i> самостійно або у групі, що необхідно для проведення дослідження (обладнання, інформація тощо); <i>виконує</i> самостійно/у парі/у групі дослідження тіла/явища природи за планом/інструкцією (об'єкти дослідження обирає самостійно або надаються вчителем); <i>обговорює</i> у парі/групі і презентує результати дослідження у різний спосіб (схеми, фото- чи відеозвіти, презентації, моделі та інші); <i>формулює</i> з допомогою вчителя висновок за результатами виконання дослідження; аналізує виконання дослідження, виявляє помилки, <i>пропонує</i> способи їх виправлення, називає чинники успіху; <i>робить висновок</i>: нові знання про природу можна отримати із різних джерел, зокрема у результаті проведення досліджень; <i>виявляє</i> емоційно-ціннісне ставлення до природи та її вивчення.	
Практичний блок (спостереження, дослідження, вправлення). • Ознайомлення з джерелами інформації про природу (паперові видання природничого змісту, географічні карти, колекції мінералів, гербарії, аудіо- і відеозаписи, Інтернет-ресурси та ін.) • Проведення вимірювань (об'єкт вимірювання обирає учень або визначає вчитель) • Вправлення у розумінні інструкцій щодо проведення дослідження тіла/явища природи • Вправлення у складанні плану спостереження/експерименту. • Спостереження тіла/явища природи (об'єкт спостереження обирає учень або визначає вчитель) • Ведення «Щоденника спостережень за природою» • Дослідження тіла/явища природи (об'єкт дослідження обирає учень або визначає вчитель) • Вивчення природи за допомогою моделей (акваріум, глобус, тощо).	
<i>наводить</i> приклади речовин; <i>виявляє</i> у своєму оточенні тіла неживої природи і класифікує їх за певними ознаками (формою, кольором, станом тощо); <i>досліджує</i> глину, крейду, молоко, повітря або інші тіла неживої природи і робить висновок про їхні властивості (колір, стан, твердість, прозорість, текучість, плавучість, крихкість, сипкість та інші); <i>порівнює</i> тіла неживої природи за зовнішніми ознаками/на основі досліджених властивостей; <i>досліджує</i> за інструкцією властивості речовин (води, заліза, цукру, кухонної солі, крохмалю); <i>застосовує</i> знання про основні дії під час дослідження властивостей тіл і речовин;	Нежива природа. Різноманітність тіл неживої природи. Властивості тіл неживої природи (на прикладі глини, крейди, молока, повітря). Уявлення про речовини. Властивості і застосування речовин (на прикладі води, заліза, цукру, крохмалю, природного газу, кухонної солі)
Практичний блок (спостереження, дослідження, вправлення) • Дослідження властивостей тіл неживої природи (за вибором учнів/вчителя). • Дослідження властивостей речовин (за вибором учнів/вчителя) • Дослідження розчинності у воді речовин, що використовуються у побуті (харчової солі, крохмалю, питної соди)	
<i>наводить</i> приклади водойм, гірських порід, корисних копалин та їх використання; <i>розпізнає і називає</i> гірські породи (пісок, глину, вапняк, граніт), корисні копалини у колекціях;	Вода у природі. Різноманітність водойм. Три стани води. Колообіг води у природі. Очищення води. Властивості повітря. Гірські породи, їхні властивості. Корисні копалини: види, використання і охорона. Ґрунт.

складає розповідь про поширення води на планеті, використання води людиною, значення повітря для рослин, тварин, людини; <i>пояснює значення води у природі; зміни станів води; значення гірських порід і корисних копалин у добробуті людини;</i> <i>необхідність охорони водойм і догляду за ґрунтом;</i> <i>описує способи очищення води і практикує деякі з них (відстоювання, фільтрування);</i> <i>досліджує у парі/у групі властивості повітря; властивості ґрунту, гірських порід, складає колекції;</i> <i>ділиться інформацією з іншими щодо вживання достатньої кількості води щодоби, користі прогулянок на свіжому повітрі;</i> <i>моделює кругообіг води у природі;</i> <i>застосовує знання для економного використання води у побуті;</i> <i>виявляє шану до традицій українського народу у ставленні до води, повітря, ґрунту</i>	Склад і утворення ґрунту. Догляд за ґрунтом. Значення води, повітря і ґрунту у природі і діяльності людини. Охорона води, повітря, ґрунтів.
Практичний блок (спостереження, дослідження, вправлення) • Способи очищення води. • Спостереження дослідів, які демонструють властивості повітря. • Ознайомлення з гірськими породами і корисними копалинами. • Порівняння властивостей гірських порід (за вибором учнів/учителя). • Дослідження складу і властивостей ґрунту	
<i>має уявлення про організми – тіла живої природи: рослини, тварини, гриби;</i> <i>називає ознаки рослин і тварин, органи рослин і тварин, умови, необхідні для життя різних організмів (рослин, тварин, людини); природні угруповання; заходи охорони рослин і тварин;</i> <i>наводить приклади рослин і тварин Червоної книги України, пояснює необхідність їх охорони;</i> <i>розуміє значення води, повітря, світла, тепла для організмів;</i> <i>описує поведінку тварин на основі власних спостережень та інформації, отриманої з додаткових джерел;</i> <i>розпізнає і називає рослини, тварин, гриби різних груп (по 2-3 представники);</i> <i>порівнює і класифікує рослини, тварин за певними ознаками;</i> <i>співвідносить рослини і тварин (на зображеннях, у колекціях тощо) з умовами їх існування;</i> <i>моделює взаємозв'язки між рослинами і тваринами, організмами і навколишнім середовищем;</i> <i>спостерігає та описує розвиток рослин, які вирощено з різних частин рослини (насінини, бульби, живця, пагона); поведінку тварин;</i> <i>доглядає за рослиною (-ами)/твариною(-ами) і ділиться своїм досвідом з іншими;</i> <i>робить висновок про зв'язки організмів між собою і з неживою природою, виявляє емоційно-</i>	Жива природа. Організми – тіла живої природи. Рослини, тварини, гриби. Середовища існування організмів. Органи рослин і тварин. Різноманітність рослин. Розмноження і розвиток рослин. Загальне уявлення про основні групи тварин: комахи, риби, земноводні, плазуни, птахи, звірі. Дихання, живлення, рух, розмноження тварин. Поведінка тварин. Умови, необхідні для життя рослин і тварин. Догляд за рослинами і тваринами. Гриби. Роль рослин, тварин, грибів, природних угруповань у природі й житті людини. Природні угруповання: ліс, лука, річка, море. Різноманітність організмів в угрупованнях, зв'язки між ними і з неживою природою. Охорона рослинного і тваринного світу. Червона книга

ціннісне ставлення до представників живої природи, піклується про них	
Практичний блок (спостереження, дослідження, вправлення) •Виявлення пристосування рослин до певних умов існування. • Виявлення пристосування тварин до способу життя. • Розмноження рослин частинами їхнього тіла. • Спостереження розвитку рослини, яку вирощено з різних частин рослини (насінини, бульби, живця, пагона) •Дослідження умов росту рослин. • Спостереження за поведінкою тварин. •Моделювання зв'язків організмів між собою і з середовищем існування	
Людина і природа	
<i>наводить приклади матеріалів та їх використання, технологій і винаходів людства, аналізує їх вплив на життя людини і природу; дізнається з різних джерел про професії, пов'язані з діяльністю людини у природі; обговорює використання людиною енергії води і повітря; характеризує способи збереження й охорони природи на планеті; висловлює і аргументує свою позицію щодо зв'язків людини і природи; ідентифікує вивчені матеріали у виробках; досліджує властивості матеріалів; долучається до природоохоронних заходів і ділиться інформацією про них з іншими; пропонує способи повторного використання речей, економного використання води, електроенергії, зменшення витрат тепла в оселі; дотримується правил безпечної поведінки у природі (у лісі, на воді тощо); оцінює власну поведінку і поведінку інших людей у природі; розуміє цінність природи для життя людей, залежність якості життя людей від стану навколишнього середовища;</i>	Взаємозв'язки людини і природи. Людина – частина природи Роль природи у житті людини. Умови, необхідні для життя людини. Вплив людини на природу. Професії, пов'язані з діяльністю людини у природі. Властивості і використання матеріалів. Поняття про техніку і технології. Винаходи людства та їх вплив на життєдіяльність людини. Правила поведінки у природі. Ощадливе використання ресурсів. Охорона природи
Практичний блок(спостереження, дослідження, вправлення) • Ознайомлення з різноманітністю матеріалів і виробів з них • Дослідження властивостей матеріалів (за вибором учнів/учителя) • Спостереження впливу діяльності людини на природу (на матеріалі своєї місцевості). • Складання пам'ятки ощадливого використання води і електроенергії у побуті. • Повторне використання матеріалів і речей у побуті. • Правила безпечної поведінки у природному середовищі (моделювання та аналіз ситуацій перебування у природі).	

4 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Людина	
має уявлення про неповторність кожної людини (зовнішність, поведінка, здібності, характер); аргументує неприпустимість заподіяння будь-якої шкоди собі й іншим;	Неповторність кожної людини. Життя людини – найвища цінність. Благодійність як прояв добра і співчуття

пояснює можливості людини; значення знань, освіти, працелюбства в досягненні успіхів і спілкуванні пояснює, від чого залежить безпека вдома, в школі, в довкіллі	Обговорення можливостей досягнення успіху, планів на майбутнє, переборення труднощів у житті
Людина серед людей	
має уявлення про культуру взаємин людей у сім'ї, школі, на вулиці; наводить приклади такої поведінки, де виявляються ці риси; розуміє значення добрих взаємин, їх перевагу над конфліктами, сутність доброзичливості, милосердя, поступливості, наполегливості, відповідальності; вирішує конфліктні ситуації мирним шляхом; пояснює необхідність виробляти в собі такі риси; вживає доречно слова етикету; встановлює зв'язки між конкретними вчинками і ставленням людей, розуміє необхідність культурної поведінки в громадських місцях (транспорті, музеї, бібліотеці, тощо); уміє поводитися в гостях; знає правила гостинності;	Роль спілкування в житті людини. Культура поведінки. Обговорення різноманітних ситуацій. Правила поведінки в громадських місцях, вдома. Уникнення конфліктів з іншими людьми. Моральні норми.
Людина в суспільстві	
має уявлення про права та обов'язки; право на життя; рівноправність людей, право кожного на захист, любов і піклування; право на працю, захист, відпочинок; право на освіту; знає зміст основних символів держави (Гімн, Прапор, Герб, рідна мова); зміст народних символів; виявляє інтерес до пізнання символіки інших держав; має уявлення і виявляє практично турботу про своє оточення, про довкілля та культурну спадщину цікавиться історією і культурою свого краю; накопичує відповідну інформацію наводить та оцінює приклади позитивного й негативного ставлення до старших і молодших, знає про можливі правопорушення серед дітей; наводить приклади, відповідальності за скоєні правопорушення; розмірковує, як правильно розпоряджатися кишеньковими грошима	Ознайомлення із громадськими правами та обов'язками. Основні символи держави. Символи інших країн. Народні символи. Турбота кожного про оточення, про довкілля, про історичну та культурну спадщину. Пам'ятки твого краю. Приклади правопорушень серед дітей і юридична відповідальність за їх скоєння. Моделювання різних соціальних ролей (учень – директор школи – продавець – екскурсовод – водій – міліціонер) Розкриття взаємозв'язків між людьми у процесі виконання соціальних ролей (продавець – покупець, лікар – пацієнт, пішохід – водій) Гроші; планування бюджету. Правила заощадження.
Практичний блок (спостереження, дослідження, вправлення)	
Рольова гра «Супермаркет», «Я пасажир» та інші на вибір	
Людина і світ	
має уявлення про Землю як спільний дім для всіх людей, та необхідність толерантного ставлення до різноманітності культур, звичаїв народів; виявляє інтерес і повагу до різних культур і звичаїв; наводить приклади співробітництва України з іншими країнами щодо проблем охорони природи, енергозбереження, безпечного життя, запобігання стихіям; цікавиться іншими країнами, країнами сусідами; виявляє патріотичні почуття і прагнення знати більше про досягнення українців у різних галузях	Земля – спільний дім для всіх людей. Уявні подорожі в інші країни (проект). Найближчі сусіди України. Співробітництво людей у питаннях збереження природи і життя. Внесок кожної людини у збереження різних культур і природних багатств. Внесок українців у винаходи людства, інші досягнення

Природа	
має уявлення про Всесвіт і Сонячну систему; значення різних видів карт; називає способи орієнтування на місцевості; назви материків, океанів; правила поведінки під час землетрусів, повені; наводить приклади небесних тіл, водойм своєї місцевості та їхні назви; розпізнає: рівнини, гори, пагорби, яри; пояснює, як рух нашої планети впливає на явища, що відбуваються у неживій і живій природі (зміни дня і ночі; нерівномірне нагрівання земної поверхні; колообіг води; сезонні зміни у природі); значення плану місцевості і карти; значення прогнозу погоди для людей і розповідає про його використання у власному житті; спостерігає і фіксує зміни елементів погоди (температуру повітря, вітру, хмарності, опадів); розповідає про вплив Сонця і Місяця на нашу планету, про різноманітність природи материків, мешканців океанів; знаходить і показує на картах материки, океани та інші об'єкти відповідно до навчального завдання; дізнається з різних джерел про методи передбачення погоди, народні прикмети про зміну погоди; орієнтується на місцевості за допомогою компасу, Сонця і місцевих ознак; проводить спостереження за погодою, сезонними змінами у природі своєї місцевості; визначає сторони горизонту по компасу; моделює Сонячну систему, сузір'я, зміни земної поверхні, обертання Землі; застосовує знання для спостереження за погодою, складання плану приміщення, орієнтування на місцевості, робить висновок про різноманітність і цілісність природи Землі	Планета Земля – наш дім у Всесвіті. Уявлення про Всесвіт, Сонячну систему. Небесні тіла: зорі, планети. Сонце – джерело світла і тепла на Землі. Земля – планета Сонячної системи. Місяць – природний супутник Землі. Вплив Сонця і Місяця на Землю. Форма і рухи Землі. Наслідки обертання і руху Землі. Природні зони Землі. Пристосування рослин і тварин до умов існування в різних природних зонах. Погода. Прогноз погоди. Способи зображення поверхні Землі: глобус, план, карта. Сторони горизонту. Способи орієнтування на місцевості. Форми земної поверхні. Зміни земної поверхні: різновиди, причини і наслідки. Землетруси, виверження вулканів, робота вітру. Материки та океани, їхні назви і розташування на карті. Особливості природи материків і океанів. Різноманітність і цілісність природи Землі.
Практичний блок (спостереження, дослідження, вправлення) • Моделювання Сонячної системи • Моделювання форм земної поверхні, їх змін • Визначення сторін горизонту за допомогою Сонця. • Складання плану кімнати, пришкольної ділянки. • Позначення на контурній карті материків і океанів	
показує на карті України і називає місцевість свого проживання, називає природні ресурси України (водні, ґрунтові, корисні копалини, рослинні і тваринні) і пояснює їх значення для громадян нашої держави; наводить приклади і описує природні угруповання своєї місцевості за планом (назва угруповання, рослини і тварини угруповання, зв'язки між ними, значення угруповання для людини); розпізнає і називає рослини, тварин, гриби своєї місцевості (по 3-4 представники), моделює зв'язки між ними; розповідає про найважливіші природні об'єкти	Природа України. Україна на карті світу. Найважливіші природні об'єкти України, своєї місцевості. Природні ресурси України, їх різноманітність і значення. Природні зони України.

України, своєї місцевості; характеризує значення 2-3 видів корисних копалин для економіки нашої країни і добробуту її громадян; природну зону України за планом; мешканців природного угруповання, їхні зв'язки між собою і неживою природою; пояснює залежність між умовами природної зони та її мешканцями, особливостями праці і побуту людей, які в ній проживають; спостерігає сезонні явища у природі своєї місцевості, характеризує зміни в неживій і живій природі та в діяльності людей, які при цьому відбуваються; аналізує зв'язки в природних угрупованнях (організмів між собою, організмів із неживою природою); традиції, що відображують ставлення українців до природи; складає ланцюги живлення; діє у довкіллі, не завдаючи шкоди природі; висловлює судження щодо різноманітності і цінності природи України усвідомлює відповідальність за стан природи у місцевій громаді; виявляє повагу до досвіду українського народу у збереженні природи	Характеристика природної зони: природні умови, рослинний і тваринний світ, особливості праці і побуту людей. Вплив діяльності людини на природу. Сезонні зміни у природі України. Природні угруповання. Народні традиції, що відображують ставлення українців до природи. Охорона природи в Україні
Практичний блок (спостереження, дослідження, вправлення) • Наш край на глобусі і карті • Складання характеристики природного угруповання своєї місцевості. • Вивчення умов існування рослин і тварин своєї місцевості. • Моделювання зв'язків в природному угрупованні • Складання календаря народних свят українців, пов'язаних з явищами природи	
Людина і природа	
наводить приклади використання людиною природничо-наукових знань; матеріалів і виробів з них; місцевих виробництв; має уявлення про машини і механізми (транспортні засоби, побутові прилади тощо); пояснює, як властивості матеріалів зумовлюють їх використання; спостерігає за роботою машин, побутових приладів; дотримується основних правил безпечного користування електроенергією, побутовими пристроями і приладами (праска, електрична чи газова плита, та ін); розповідає про вирощування рослин, догляд за свійськими тваринами; про винаходи людства і професії, пов'язані з пізнанням природи, її використанням і збереженням (фізик, шахтар, інженер, природоохоронець та інші); здійснює пошук інформації про розвиток техніки і технологій, обговорює безпечне й доцільне використання знань про природу, матеріали, технології; моделює самостійно/у групі зв'язки «природа – людина», «природа-рукотворний світ», «людина – рукотворний світ» і складає розповідь за	Взаємозв'язки між людиною, природою і рукотворним світом. Значення природничо-наукових знань для людини. Рукотворний світ – світ, створений працею людини. Використання знань про природу, техніки і технологій людьми різних професій. Властивості і використання матеріалів у різних сферах діяльності людини (будівництві, виробництві паперу та енергії, продуктів харчування, побутових приладів тощо). Машини і механізми. Безпечне поводження з машинами і механізмами у повсякденному житті. Продукція місцевого виробництва і ресурси для її виготовлення. Рослинництво. Тваринництво. Винаходи людства. Ідеї природи, які людина застосовує у своїй діяльності.

створеною моделлю;	
Практичний блок (спостереження, дослідження, вправлення) • Складання колекції виробів, виготовлених з певного матеріалу. • Дослідження властивостей матеріалів (металів, тканини, скла, деревини та ін.) і складання пропозицій щодо їх використання. • Спостереження роботи машин і механізмів (за моделями, під час реальних чи віртуальних екскурсій). • Моделювання зв'язків між людиною, природою і рукотворним світом	
називає екологічні проблеми планети; джерела забруднення природи; наводить приклади природоохоронних заходів; природо-охоронних територій; пояснює наслідки забруднення водою, повітря, ґрунтів, знищення лісів та іншої небезпеки, що спричинює діяльністю людини; виявляє самостійно/у групі факти забруднення довкілля, пропонує і обґрунтовує власні ідеї щодо способів зменшення негативного впливу людини на природу і відповідально діє задля цього; дізнається про екологічні проблеми від інших людей, із ЗМІ та інших джерел, аналізує цю інформацію, обговорює способи її вирішення; аналізує та оцінює свій внесок у збереження довкілля; ситуації повсякденного життя, пов'язані з використанням води, електроенергії, тепла; долучається до організації і проведення природоохоронних заходів; відповідально ставиться до обговорення проблем природи, ухвалення рішень щодо поведінки у природі без заподіяння їй шкоди	Вплив діяльності людини на природу. Негативний вплив людини на природу. Екологічні проблеми планети. Забруднення довкілля: джерела і способи запобігання (будівництво очисних споруд, зменшення кількості побутового сміття, сміттєпереробні заводи та ін). Діяльність людини, що допомагає збереженню природи. Ощадливе використання ресурсів. Природоохоронні заходи. Створення природоохоронних територій. Правила поведінки у природі. Захист і збереження природи – справа кожного громадянина.
Практичний блок (спостереження, дослідження, вправлення) • Моделювання безпечної поведінки у навколишньому середовищі (в ігрових і навчальних ситуаціях). • Дослідження способів заощадження води (вдома, у школі). • Дослідження способів заощадження електроенергії (вдома, у школі). • Дослідження повсякденних звичок, що допоможуть зменшити кількість побутового сміття (відходів). • Розроблення плану природоохоронного заходу.	

ІНФОРМАТИЧНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ

ІНФОРМАТИКА

Пояснювальна записка

Метою інформатичної освітньої галузі є формування у здобувача освіти інформаційно-комунікаційної та інших ключових компетентностей, здатності до розв'язання завдань з використанням цифрових пристроїв та інформаційнокомунікаційних технологій для розвитку критичного, аналітичного, синтетичного, логічного мислення, реалізації творчого потенціалу, формування активної, відповідальної, безпечної та етичної діяльності в інформаційному суспільстві.

Головними завданнями є формування умінь

- знаходити та опрацьовувати інформацію із використанням пошукових систем;
- створювати інформаційні об'єкти та опрацьовувати їх у програмних середовищах;
- здійснювати індивідуальну й колективну діяльність в інформаційному середовищі;
- критично оцінювати інформацію для розв'язання життєвих проблем;

- дотримуватися етичних, міжкультурних та правових норм інформаційної взаємодії;
- дотримуватися правил безпечної роботи з комп'ютерними пристроями.

Реалізація мети і завдань навчального предмета здійснюється за змістовими лініями «Інформація. Дії з інформацією», «Комп'ютерні пристрої для здійснення дій із інформацією», «Об'єкт. Властивості об'єкта», «Створення інформаційних моделей. Змінення готових. Використання» «Алгоритми»

Змістова лінія **«Інформація. Дії з інформацією»** базується на розумінні дитиною поняття «інформація». Здобувачі освіти мають уміти наводити приклади інформації, властивостей інформації, форм подання та дій з інформацією з повсякденного застосування, ефективно використовувати інформацію. Поняття інформації, її властивостей, форм подання та використання у навчальному процесі розширюється і доповнюється на кожному етапі навчання. Таким чином забезпечується поступове нарощування складності матеріалу, його актуалізація, повторення, закріплення, що сприяє формуванню ключових та предметної компетентностей і способів діяльності на вищому рівні узагальнення. Змістова лінія **«Комп'ютерні пристрої для здійснення дій із інформацією»** передбачає формування уявлення про те, що людина в житті постійно зустрічається з інформацією, працює з нею та може використовувати при цьому сучасні засоби ІТ з умінням захистити свій інформаційний простір. Для практичних робіт використовуються програми (онлайн-середовища Інтернету, додатки для мобільних пристроїв).

У ході реалізації змістової лінії **«Об'єкт. Властивості об'єкта»** розглядаються поняття об'єкта, властивостей об'єктів і значень цих властивостей. Діти мають наводити із власного життя приклади різних об'єктів, їхніх властивостей і значень цих властивостей, впорядковувати та групувати об'єкти на основі значень властивостей, мати уявлення про вплив значень 70 властивостей об'єктів на подальше їх використання та опрацювання. Вчать будувати складні об'єкти із запропонованих частин, в тому числі самостійно доповнюючи з відсутніх компонентів, представляти інформацію про них різними способами - у вигляді чисел, тексту, зображень, схем, таблиць, презентацій; змінювати значення властивостей текстових та графічних об'єктів; досліджувати об'єкти за допомогою створених моделей. Об'єктний підхід має пронизувати навчання теоретичного та практичного матеріалу всіх змістових ліній курсу.

Змістова лінія **«Створення інформаційних моделей. Змінення готових. Використання»** забезпечує розвиток навичок створення інформаційної моделі в різних програмних середовищах, зокрема у табличній формі; початкових навичок використання різноманітних засобів інформаційних технологій для вирішення навчальних завдань; сприймати та представляти інформацію у вигляді тексту: читати та змінювати тексти, визначати ключові слова в тексті, створювати та опрацьовувати текст; сприймати різноманітність графічних даних; створювати власні зображення у вигляді малюнків та творчо опрацьовувати готові зображення; презентувати інформацію у вигляді слайдів.

Змістова лінія **«Алгоритми»** спрямована на розвиток розуміння поняття виконавця, його середовища, команди, системи команд виконавця алгоритму, основних алгоритмічних структур, зокрема, слідування, розгалуження та повторення; умінь виконувати готові алгоритми, а також складати прості алгоритми для виконавців, які працюють у певному зрозумілому для відповідної вікової категорії середовищі, використовуючи просту систему їхніх команд; навичок шукати помилки в послідовності команд, аналізувати зміст завдань на складання алгоритму для виконавців; вміння розв'язувати задачі з повсякденного життя, застосовуючи алгоритмічний підхід: уміння планувати послідовність дій для досягнення мети, передбачати можливі наслідки.

Курс розрахований на 105 годин: по 35 годин у кожному класі з розрахунку 1 година на тиждень

Програма побудована лінійно-концентрично. Зміст понять поступово розширюється і доповнюється. Забезпечується поступове нарощування складності матеріалу, його

актуалізація, повторення, закріплення, що сприяє формуванню ключових та предметної компетентностей і способів діяльності на вищому рівні узагальнення. Учитель може змінювати порядок вивчення тем та самостійно визначає обсяг (кількість годин) на вивчення кожної теми курсу, а також на повторення, узагальнення та систематизацію під час вивчення кожної теми, вибудовуючи найбільш доречну для конкретного класу траєкторію навчання. Важливо щоб здобувачі освіти зрозуміли головні особливості безпечної роботи з інформаційними джерелами та почали використовувати відповідні навички та знання при вивченні інших навчальних предметів. Важливим є задоволення пізнавальних інтересів здобувачів освіти, підтримка їх творчої ініціативи та прагнення до освоєння нових інформаційно-комунікаційних технологій, що створюватиме відчуття доступності в постійному оновленні своїх компетентностей.

Особливості організації навчально-виховного процесу: для дотримання норм безпеки дитини рекомендується організовувати навчання у закритому захищеному інформаційному середовищі. Облікові записи для 71 72 електронного листування та співпраці в мережі створює адміністратор навчального закладу.

Оцінювання якості підготовки здобувачів освіти з предмету здійснюється в таких аспектах:

- 1) рівень володіння теоретичними знаннями;
- 2) здатність до застосування вивченого матеріалу у практичній діяльності;
- 3) свідоме та відповідальне ставлення до етичних, міжкультурних та правових норм інформаційної взаємодії;
- 4) вміння співпрацювати;
- 5) використання матеріалу із повсякденного життя, навчальних предметів;
- 6) свідоме знання правил безпечної праці. 3 клас

3 клас

Програмне забезпечення, яке використовується: графічний редактор (офлайн та онлайн версії), текстовий редактор.

Рівні навчання Засоби та об'єкти навчання	3 клас	4 клас
	Текстовий редактор	Середовище програмування
Змістові лінії		
Інформація. Дії з інформацією	☀	☀, зокрема пошук інформації у мережі Інтернет
Комп'ютерні пристрої для здійснення дій із інформацією	☀	☀
Комп'ютерні програми. Меню та інструменти	☀	☀
Об'єкт. Властивості об'єкта	☀	☀
Створення інформаційних моделей. Змінення готових. Використання.	☀	☀
Алгоритми	☀	☀

Зміст навчання	
Інформація. Дії з інформацією	
пояснює значення інформації для життя людини, наводить приклади із власного досвіду; розрізняє види інформації за способом подання; уміє перетворювати одну форму подання інформації в іншу: (текстове - в графічне, числове - в текстове)	Роль інформації в житті людини. Перетворення інформації з одного виду в інший. Способи подання повідомлень, носії повідомлень, символи, кодування і декодування. Структурування інформації.

тощо); створює папку та документи в ній; пояснює поняття «комп'ютерна мережа»; розуміє призначення програми-браузера; вміє використовувати гіперпосилання; використовує мережі для отримання достовірної інформації та спілкування; висловлює припущення про достовірність інформації, отриманої з цифрових та інших джерел; дотримується правил використання власних і чужих творів; виявляє повагу до авторства інших осіб .	Поняття про мережу Інтернет, програмабраузер, веб-сторінка, веб-сайт, гіперпосилання. Авторське право. Безпечна робота в Інтернеті
Комп'ютерні пристрої для здійснення дій із інформацією	
розповідає про історію виникнення пристроїв для роботи з інформацією; називає носії інформації; розрізняє технічні засоби для передавання, зберігання інформації; використовує пристрої для передавання інформації; наводить приклади пристроїв для введення та виведення інформації; висловлює припущення про достовірність інформації; пояснює наслідки для власного здоров'я надмірного використання цифрових пристроїв; описує текстові і графічні об'єкти; порівнює властивості текстових і графічних об'єктів за спільними і відмінними ознаками; визначає об'єкти, які відповідають заданим властивостям; вміє змінювати значення властивостей текстових та графічних об'єктів; досліджує об'єкти за допомогою створених моделей;	Історія виникнення пристроїв для роботи з інформацією. Джерело інформації. Носії інформації. Пристрої введення та виведення інформації. Введення текстових даних. Правила введення та редагування текстових даних Види об'єктів: текстові, графічні. Інформаційний об'єкт. Властивості об'єкта. Створення моделі об'єкта за заданими властивостями. Зміна значень властивостей об'єкта (колір тексту, шрифт, накреслення)
Комп'ютерні програми. Меню та інструменти	
розрізняє сучасні пристрої для роботи з інформацією; уміє увімкнути та вимкнути комп'ютер та інші пристрої (за умови їх використання); використовує необхідні значки на Робочому столі для запуску і роботи в програмах; орієнтується в середовищах для перегляду зображень, читання текстів, слухання музики, завершення роботи з ними; створює зображення освітніх об'єктів;	Текстові редактори. Середовища для читання текстів. Закладки в тексті, цитати тощо. Віртуальні бібліотеки, довідники, енциклопедії, словники. Основні команди редагування: вирізати, копіювати, вставити, видалити. Уведення символів за допомогою клавіатури. Доповнення текстів зображеннями
Створення інформаційних моделей. Змінення готових. Використання	
створює інформаційні продукти, поєднуючи текст, зображення, звук тощо для представлення ідей та/або результатів діяльності; створює та змінює прості зображення; опрацьовує та використовує інформацію з різних джерел; вміє заповнювати таблицю ознак для предметів з однієї групи (класу); розробляє презентацію за логічною послідовністю; доповнює презентацію текстом, зображенням, схемою; редагує і форматує презентацію залежно від її призначення, змінює фон слайду; застосовує режим показу презентацій;	Етапи створення інформаційної моделі в різних програмних середовищах. Створення текстових інформаційних моделей, зокрема у табличні формі. Комп'ютерні презентації, редагування презентацій. Утворення нового слайду, текстового вікна/поля. Доповнення презентації текстом, зображенням, схемою. Форматування презентації. Режим показу презентації
Лінійні алгоритми	
визначає алгоритмічні структури;	Команди і виконавці, алгоритми, способи

виконує, створює та записує алгоритми; вміє діяти за інструкцією; впорядковує об'єкти за певними ознаками; пояснює наслідки порушення плану, алгоритму послідовності дій у близькому середовищі, готових програмах, іграх; розрізняє істинні та хибні висловлювання;	подання алгоритму. Запис лінійних алгоритмів. Створення зображень за власними алгоритмами. Знаходження та виправлення помилок у алгоритмах. Логічні висловлювання
---	---

4 клас

Програмне забезпечення, яке використовується – середовище програмування.	
Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Інформація. Дії з інформацією	
вміє здійснювати простий пошук інформації у мережі Інтернет; знає адреси деяких сайтів, зокрема електронних бібліотек, сайтів з навчальним контентом; висловлює припущення про досто-вірність інформації, отриманої з різноманітних джерел; розрізняє факти і судження добирає належні засоби для спіл-кування з іншими особами, зокрема з людьми з особливими потребами безпосередньо та через Інтернет; пояснює наслідки використання інформаційних технологій, відпові-дальність за свою діяльність в Інтернеті; дотримується правил використання власних і чужих творів	Пошук інформації у мережі Інтернет. Інформаційна взаємодія. Критичне оцінювання інформації
Комп'ютерні пристрої для здійснення дій із інформацією	
наводить приклади сучасних різновидів комп'ютерних пристроїв; зберігає дані на цифрових носіях; пояснює, як організована робота з даними у будь-якому цифровому пристрої; має уявлення про процес створення робіт; контролює час використання цифро-вих пристроїв	Сучасні носії інформації. Організація роботи цифрового пристрою (введення, збереження, опрацювання, збереження або виведення даних). Збереження інформації. Пам'ять комп'ютера (внутрішня та зовнішня) Огляд конструкторів з робототехніки
Об'єкт. Властивості об'єкта	
класифікує об'єкти за їх власти-востями; зіставляє ознаки моделей реального і цифрового світу; аналізує вплив подій на властивості об'єкта; досліджує об'єкти за допомогою створених моделей; вміє створювати просту анімацію	Об'єкти для створення моделей. Форматування та редагування об'єктів. Додавання анімаційних ефектів до об'єктів
Комп'ютерні програми. Меню та інструменти	
вміє відкривати та завершувати робо-ту у знайомих середовищах для про-грамування (офлайн та онлайн); називає інструменти середовища та пояснює їх призначення; описує порядок створення проєктів; вміє відкривати готові та зберігати створені проєкти	Середовище програмування. Команди та інструменти. Проєкти
Створення інформаційних моделей. Змінення готових. Використання	
називає складові об'єкта; називає які дії можна виконувати над об'єктом, які дії може виконувати об'єкт; наводить приклади необхідності моделювання для розв'язування конкретних задач; називає етапи створення інформаційної моделі; створює математичні моделі;	Складові частини об'єктів. Дії об'єктів.

прогнозує та формулює очікуваний результат; коментує успішні та невдачі кроки у процесі роботи	Математичні моделі. Розв'язування задач з використанням математичного моделювання
Лінійні алгоритми	
визначає алгоритмічні структури; створює алгоритми з розгалуженням у середовищі програмування; розробляє алгоритми (зокрема, для власної чи групової діяльності) з послідовних дій, умов, повторень; аналізує та впорядковує послідовності; знаходить помилки в алгоритмах та виправляє їх; вміє розробляти спільний із одно-класниками проект під керівництвом вчителя; наводить приклади ігор та стратегій перемоги; оцінює результати своїх навчальних досягнень та результати своїх однокласників	Середовище виконання алгоритму. Алгоритми з розгалуженням, складання алгоритмів з повторенням. Створення програмованих проектів зокрема анімаційних історій, Ігри та стратегії перемоги

ТЕХНОЛОГІЧНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ ДИЗАЙН І ТЕХНОЛОГІЇ Пояснювальна записка

Зміст технологічної освітньої галузі реалізовується через інтегрований курс «Дизайн і технології».

Мета – цілісний розвиток особистості дитини засобами предметноперетворювальної діяльності, формування ключових та проектно-технологічної компетентностей, необхідних для розв'язання життєвих проблем, культурного й національного самовираження.

Досягнення мети передбачає виконання таких завдань:

- формування допитливості, цілісного уявлення про матеріальне і нематеріальне виробництво;
- сприяння розвитку естетично-ціннісного ставлення до традицій українського народу в праці, декоративно-ужитковому мистецтві;
- набуття досвіду поетапного створення корисних і естетичних виробів у партнерській взаємодії: від задуму до його втілення в різних матеріалах;
- вироблення навичок раціонального використання матеріалів, безпечного застосування традиційних та сучасних технологій;
- формування культури праці, прагнення удосконалювати процес і результати проектно-технологічної діяльності, свій життєвий простір.

Реалізація мети і завдань інтегрованого курсу «Дизайн і технології» здійснюється за змістовими лініями, які відображають структуру розвитку особистості та завершеного циклу проектно-технологічної діяльності: **«Інформаційно-комунікаційне середовище», «Середовище проектування», «Середовище техніки і технологій», «Середовище соціалізації».**

Змістова лінія **«Інформаційно-комунікаційне середовище»** забезпечує розвиток асоціативно-образного та критичного мислення, оволодіння базовими знаннями у партнерській взаємодії, що формують цілісне уявлення про виробничу сферу людської діяльності, а також є підґрунтям для реалізації творчого потенціалу учнів під час засвоєння навчального матеріалу наступних змістових ліній, які структуровані за способами інтегрованої проектно-технологічної діяльності.

Змістова лінія **«Середовище проектування»** спрямована на розвиток аналітичного, просторового та творчого мислення, уміння працювати в команді, створення умов для оволодіння елементами дизайну: виявлення проблем, продукування ідей, вибору соціально і особистісно значущих об'єктів проектування; виконання елементарних графічних зображень; добір матеріалів для виготовлення виробу за їх властивостями; експериментування з

матеріалами і технологіями для реалізації власних ідей; планування технології послідовності виготовлення виробу.

Змістова лінія **«Середовище техніки і технологій»** передбачає розвиток логічного та алгоритмічного мислення, психомоторних здібностей, здатності до координування дій і взаємодопомоги; навичок організації робочого місця, безпечної праці з ручними, механічними інструментами й пристосуваннями; умінь поетапного виготовлення виробів з використанням традиційних та сучасних технологій, раціональної обробки різних матеріалів.

Змістова лінія **«Середовище соціалізації»** спрямована на розвиток емоційного інтелекту; оцінювання і самооцінювання процесу та результатів власної або спільної проектно-технологічної діяльності; розвиток здатності презентувати освітні результати, обговорювати їх з іншими, ефективно використовувати створені вироби; формування досвіду добродійної діяльності, підприємливості, гостинності; виконання трудових дій у побуті, розвиток прагнення якісно і безпечно облаштовувати свій життєвий простір.

Програма надає можливість розв'язувати реальні життєві проблеми, реалізовувати інтегративні та творчі можливості проектно-технологічної діяльності, встановлювати взаємозв'язки з іншими освітніми галузями, співпрацювати з експертами різних професійних сфер за межами школи.

Інтегрований курс «Дизайн і технології» може цілісно реалізовувати завдання технологічної та інформатичної галузей. У такому разі, на його вивчення надається 70 навчальних годин на рік (2 н. г. на тиждень). Цифрові пристрої та комп'ютерні технології використовуються на різних етапах навчання, під час документування й оцінювання процесу створення виробу та його результатів. Навчальний матеріал вибудовується навколо актуальних освітніх тем. Розподіл навчальних годин за темами, добір об'єктів проектно-технологічної діяльності вчитель визначає самостійно, враховуючи умови навчання та педагогічну доцільність.

Обов'язковою умовою проведення занять є виготовлення корисного й естетичного виробу – індивідуально, в парі або в групі, оцінювання і презентація освітніх результатів. Увага акцентується на організації робочого місця, правилах внутрішнього розпорядку, безпеці праці та санітарних норм.

3 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст освіти
Інформаційно-комунікаційне середовище	
<i>розрізняє</i> предмети побуту в традиційному і сучасному інтер'єрі, матеріали, з яких вони зроблені; <i>вибирає і аналізує</i> конструкцію обраного предмета побуту для виготовлення макету; <i>створює</i> поетапно макет предмета побуту за зображеннями, зразком, описом або власним задумом; <i>пояснює</i> культурне розмаїття українського суспільства, місцеві традиції; <i>визначає</i> кольорову гамму та особливості побудови й розташування орнаментів на взірцях декоративно-ужиткового мистецтва; <i>впорядковує</i> орнаменти за кольоровою гамою та видами (геометричні, рослинні, зооморфні, антропоморфні); <i>аналізує інформацію</i> з різних джерел (підручник, фотографії, каталоги, посібники, комп'ютерні програми, Інтернет-ресурси, музеї, фільми тощо);	Предмети побуту в інтер'єрі. Макетні матеріали (папір, картон, пінопласт, дріт, пластилін, фольга тощо). Макетування предметів побуту. Приклади орнаментів декоративно-ужиткового мистецтва за регіонами України. Зустрічі з майстрами. Обговорення вражень. Створення орнаменту з різних матеріалів (картон, папір, пластилін, глина, крупи, насіння, тканина, нитки, блискітки, бісер тощо).

<i>розробляє або добудовує</i> орнамент з самостійно вибраних матеріалів; <i>досліджує</i> властивості тканих і нетканих матеріалів на дотик та візуально; <i>розрізняє</i> види тканих і нетканих матеріалів натурального походження (рослинного і тваринного) та способи їх виготовлення; <i>виготовляє</i> виріб з тканих і нетканих матеріалів, зокрема вторинних; <i>розрізняє та використовує</i> креслярські інструменти та лінії; <i>вимірює</i> розміри предметів за допомогою лінійки; <i>виконує</i> розгортку об'ємних фігур, зокрема з використанням цифрових пристроїв; <i>експериментує</i>, добудовуючи виготовлені розгортки за потреби та бажанням; <i>розробляє</i> макет об'ємних фігур індивідуально або в групі	Ткані і неткані матеріали натурального походження (тканина, нитки, повсть, фетр, трикотаж тощо). Вироби з тканих і нетканих матеріалів Креслярські інструменти та лінії. Конструктори, навчальні набори з різних матеріалів (деревинних, металевих, синтетичних тощо), зокрема виготовлені власноруч. Макетування об'ємних фігур
Середовище проєктування	
<i>досліджує</i> проблеми та потреби у створенні виробів; <i>вибирає</i> об'єкт проєктування і виготовлення із низки запропонованих або власних ідей; <i>розробляє</i> план реалізації задуму в матеріалі та критерії оцінювання майбутнього виробу; <i>аналізує</i> моделі, подібні обраному виробу (моделі-аналоги) для продукування нових ідей; <i>розрізняє і використовує</i> формат композиції (горизонтальний, вертикальний), симетричні й асиметричні форми, рівновага, спектр кольорів, теплі і холодні кольори та відтінки; <i>виконує</i> завдання з продовженням: добудовує, домальовує, удосконалює або розробляє композицію виробу (засобами малюнку, ескізу, макету), зокрема з використанням цифрових пристроїв; <i>застосовує</i> творчі методи проєктування – переносить форми природних і рукотворних об'єктів на власну модель (метод біоніки); <i>описує</i> модель спроектованого виробу; <i>добирає</i> матеріал для виготовлення спроектованого виробу; <i>розраховує</i> орієнтовні витрати на виготовлення виробу; <i>планує</i> послідовність технологічних операцій для виготовлення спроектованого виробу (пласкої та об'ємної форми);	Обґрунтування виявленої проблеми та вибору об'єкта проєктування і виготовлення. Комунікативна взаємодія. Дизайнерське проєктування – моделювання та конструювання. Експериментування з використанням різних матеріалів, симетричних й асиметричних форм, спектру кольорів. Добір матеріалів. Розрахунок витрат. Технологічна послідовність виготовлення виробу
Середовище техніки і технологій	
<i>розрізняє</i> види ручних та механічних інструментів і пристосувань; <i>працює</i> з інструментами й пристосуваннями,	Безпечна робота з ручними інструментами й пристосуваннями.

дотримуючись безпечних прийомів і норм санітарії; <i>організовує</i> робоче місце; <i>виготовляє</i> поетапно виріб за інструкцією з визначеною послідовністю самостійно або спільно з по-окремим розподілом частин роботи; <i>розмічає</i> деталі на матеріалі за допомогою шаблонів, трафаретів або креслярських інструментів та вирізує їх; <i>обробляє</i> деталі виробу за потреби; <i>застосовує</i> рухомі і нерухомі, роз'ємні і нероз'ємні з'єднання; <i>удосконалює</i> технологію виготовлення виробу за потреби; <i>виготовляє</i> деталі виробу із використанням традиційних та сучасних технологій обробки матеріалів (витинка, вишивка, плетіння, мозаїка, пап'є-маше, скрапбукінг тощо); <i>раціонально використовує</i> час та матеріали, зокрема і вторинні; <i>аналізує</i> свої помилки, по-можливості виправляє їх;	Виготовлення виробу за інструкційними картками з описом або графічними зображеннями. Рухомі і нерухомі, роз'ємні і нероз'ємні з'єднання. Технологічні операції обробки різних матеріалів (деревинні, пластик, пластмаса, текстильні, вторинні тощо Раціональне використання часу та матеріалів, зокрема вторинної переробки
Середовище соціалізації	
<i>обговорює</i> корисність, естетичність та якість індивідуально або спільно створених виробів; <i>готує</i> презентацію та рекламу, зокрема з використанням цифрових пристроїв; <i>презентує</i> результати власної або спільної проєктнотехнологічної діяльності; <i>виявляє</i> повагу до авторства власних робіт та інших осіб; <i>оцінює</i> свою комунікативну діяльність, досягнення, труднощі; <i>долучається</i> спільно з рідними та друзями до добровільної діяльності в групах із власноруч створеними виробами; <i>дотримується</i> правил спільної роботи в групі; <i>обґрунтовує</i> потребу допомагати іншим, робити корисні справи, подарунки, бережливо ставитися до природного середовища; <i>виявляє</i> толерантність, милосердя, повагу до інших; <i>розрізняє</i> професії за сферами життєдіяльності; <i>пояснює</i> правила догляду за взуттям; <i>уміє</i> правильно складати одяг, розвішувати його на плічках; <i>лагодить</i> нескладні пошкодження предметів побуту за потреби; <i>вищує</i> кімнатні рослини для класного приміщення або інших потреб; <i>аналізує</i> послідовність приготування різних видів бутербродів та їх користь для здоров'я; <i>складає</i> серветки для святкового столу різними способами;	Соціальна цінність виконаного індивідуального або колективного проєкту. Презентація досягнень з використанням різних форм. Діяльність в групах та середовищі. Добровільна діяльність для задоволення потреб оточуючих та навколишнього середовища. Світ професій. Побутове самообслуговування. Догляд за власним одягом та взуттям, домашніми тваринами, рослинами. Види бутербродів. Складання серветок різними способами

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст освіти
Інформаційно-комунікаційне середовище	
розрізняє об'єкти техніки (виробничої, транспортної, побутової тощо); досліджує історію розвитку техніки; розрізняє ручні знаряддя праці, механізми і машини, автоматичні пристрої; добирає матеріали та інструменти для виготовлення макету об'єкта техніки; досліджує традиційні і сучасні технології декоративно-ужиткового мистецтва; аналізує, синтезує та використовує інформацію з різних джерел; виявляє емоційно-ціннісне ставлення до привабливих видів декоративно-ужиткового мистецтва; вибирає і виготовляє виріб декоративно-ужиткового мистецтва; досліджує властивості зразків деревинних матеріалів і металів; класифікує конструкційні матеріали за їх ознаками і властивостями; виготовляє виріб з картону, шпону, фольги, дроту тощо; використовує матеріали вторинної переробки для виготовлення нових виробів; визначає розміри освітнього об'єкта – макета транспортного засобу (авто-мобіль, автобус, літак, корабель тощо), будинку тощо; використовує цифрові пристрої, креслярські інструменти, лінії у побудові розгортки макета транспортного засобу, будинку тощо; виготовляє макет вибраного транспортного засобу або будинку	Види техніки. Історія розвитку техніки. Макетні матеріали (папір, картон, пінопласт, дріт, пластилін, фольга тощо). Макетування об'єкта техніки. Традиційні і сучасні технології декоративно-ужиткового мистецтва. Виготовлення виробу в традиціях декоративноужиткового мистецтва. Виготовлення виробу з деревинних матеріалів і металів. Елементи графічної грамоти. Макетування. Конструктори, навчальні набори (із дерева, металу, магнітні). Конструювання з використанням ігрових комп'ютерних програм
Середовище проєктування	
обґрунтовує актуальність виявленої проблеми; продукує ідеї для вирішення виявленої проблеми; формулює мету своєї діяльності; вибирає обґрунтовано об'єкт проєктування; узгоджує власні потреби та потреби інших у виборі об'єкта проєктування; планує дії для реалізації задуму в матеріалі; розробляє критерії оцінювання майбутнього виробу; аналізує моделі, подібні обраному об'єкту проєктування (моделі-ана-логи); продукує і формулює ідеї під час моделювання обраного об'єкта проєктування; визначає і використовує формат, пропорції і масштаб, види компо-зицій оздоблення виробу (предметні, сюжетні, декоративні); класифікує і використовує кольори за властивостями: тон, насиченість, світлість; експериментує з поєднанням кольорів, матеріалів; комбінуює, переста-вляє, замінює, оформляє, удосконалює дизайн і конструкцію виробу; відображає образ майбутнього виро-бу на папері, в	Виявлення проблеми, потреб у виготовленні виробів. Обмін інформацією. Вибір об'єкта проєктування. Оцінка можливостей, ресурсів і ризиків. Дизайн-проєктування – моделювання та конструювання. Композиція виробу. Удосконалення моделі і конструкції виробу з використанням творчих методів: комбінування, перестав-ляння, замінювання та ін. Властивості кольорів. Поєднання кольорів.

макеті або в цифро-вому вигляді; описує модель свого виробу, аргу-ментовано її відстоює; добирає матеріали для виготовлення спроектованого виробу, зокрема і вторинні; розраховує орієнтовні витрати; планує технологічну послідовність виготовлення індивідуально або спільноспроектованого виробу	Добір матеріалів. Розрахунок витрат на матеріали. Визначення технологічної послідов-ності виготовлення спроектованого виробу
Середовище техніки і технологій	
організовує власну діяльність з виготовлення виробу індивідуально або в групі; використовує інструменти й пристосування, дотримуючись безпе-чних прийомів і норм санітарії; розмічає деталі на матеріалі за допомогою шаблонів, трафаретів або креслярських інструментів та вирізує їх; застосовує рухомі і нерухомі, роз'ємні і нероз'ємні з'єднання; виготовляє виріб із використанням традиційних та сучасних технологій обробки матеріалів (витинанка, лозоплетіння, вишивка, шиття, плетіння, мозаїка, комбінована аплікація, оригамі, ниткографіка, скрапбукінг тощо); контролює та удосконалює технологію виготовлення виробу; раціонально використовує час та матеріали, зокрема і вторинні	Виготовлення виробу за визначеною послідовністю. Безпечне використанняінструментів і матеріалів під час виконання технологічних операцій обробки різних матеріалів (деревинні, пластик, пластмаса, текстильні, вторинні тощо). Раціональне використання часу та матеріалів
Середовище соціалізації	
дотримується правил спільної роботи в групах; оцінює і обґрунтовує цінність виконаних проєктів; описує процес створення виробу, естетичні і технічні рішення; аналізує ефективність своєї комунікативної діяльності в команді, зокрема в мережах; [4 ТЕО 1.5] презентує результати власної або спільної проєктнотехнологічної діяльності, обговорює їх з іншими та прогнозує подальші плани щодо проєктно-технологічної діяльності; [4 ТЕО 1.5] проявляє ініціативність у природоохоронній та доброчинній діяльності з власноруч створеними виробами; виявляє готовність і здатність співпрацювати з іншими; охоче робить подарунки, допомагає іншим; критично оцінює споживацькі звички, зокрема використання синтетичних виробів, що забруднюють навколишнє середовище; розрізняє предмети праці, основні види діяльності за професіями різних сфер життєдіяльності; читає, інтерпретує та оцінює інструкції продуктів домашнього господарювання; розрізняє корисні і шкідливі звички, пов'язані з вживанням їжі виготовляє запрошення для гостей; розробляє прикраси для святкового столу; сервірує святковий стіл спільно з старшими пришиває гудзики різними способами; вищує спільно з однокласниками рослини, зелень за потреби; лагодить пошкодження предметів побуту за потреби	Соціальна, функціональна, техноло-гічна, естетична економічна цінність індивідуально або спільно створених проєктів Презентація досягнень та реклама. Авторство і співавторство. Доброчинна діяльність в групах, середовищі для задоволення потреб оточуючих та збереження природного середовища Світ професій. Рекомендації здорового харчування. Сервірування столу самостійно або спільно з іншими. Побутове самообслуговування. Догляд за одягом та взуттям, домашніми тваринами, рослинами. Ремонт незначних пошкоджень предметів побуту

Мистецька освітня галузь

Мистецтво

Пояснювальна записка

Метою навчання мистецтва у школі є всебічний художньо-естетичний розвиток особистості дитини, освоєння нею культурних цінностей у процесі пізнання мистецтва; плекання пошани до вітчизняної та зарубіжної мистецької спадщини; формування ключових, мистецьких предметних та міжпредметних компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань:

- розвиток почуттєвої сфери учнів, набуття ними досвіду емоційно-естетичних переживань, формування мистецьких уподобань та особистісних художніх цінностей;
- поглиблення мотивації до пізнання творів вітчизняного і зарубіжного мистецтва; виховання гордості за здобутки рідного мистецтва та толерантного ставлення до мистецтва інших етносів і народів;
- формування умінь художнього сприймання, аналізу художньої мови та оцінювання творів мистецтва, аргументування думки відповідно до вікових можливостей з використанням мистецьких термінів;
- оволодіння способами художньо-творчої діяльності в різних видах мистецтва, комунікації з іншими в художній творчості;
- досягнення розуміння учнями можливостей цифрових технологій щодо їх застосування в мистецькій творчості;
- розвиток здатності самопізнання і самовираження, керування власними емоційними станами через мистецтво і різні види художньої творчості; розвиток креативності й мистецьких здібностей;
- формування здатності встановлювати зв'язок між видами мистецтва, між мистецтвом та іншими сферами знання (літературою, математикою, знаннями про природу, історію тощо); мистецтвом і явищами довкілля;
- усвідомлення значення мистецтва в житті людини та художнього пізнання для власної успішності;
- формування культури глядача-слухача;
- соціалізація учнів через мистецтво, формування здатності об'єктивно оцінювати творчі здобутки свої та інших.

Відповідно до зазначених мети і завдань виокремлено змістові лінії: «художньо-творча діяльність», «сприймання та інтерпретація мистецтва», «комунікація через мистецтво», які розкривають основну місію загальної мистецької освіти.

Змістова лінія **«Художньо-творча діяльність»** націлює на розвиток креативності та мистецьких здібностей учнів через практичне освоєння основ художньої мови різних видів мистецтва та способів художньо-творчого самовираження. Ця змістова лінія реалізується через формування в учнів умінь застосовувати різні виразні засоби творення художніх образів, імпровізування та естетичного перетворення довкілля.

Змістова лінія **«Сприймання та інтерпретація мистецтва»** спрямована на пізнання цінностей, що втілюють твори мистецтва. Її реалізація передбачає розвиток емоційної сфери учнів, збагачення естетичного досвіду, формування в них умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати, оцінювати мистецтво, виявляючи до нього емоційно-ціннісне ставлення, мистецьку (термінологічну) пропедевтику.

Реалізація змістової лінії **«Комунікація через мистецтво»** націлена на соціалізацію учнів через мистецтво, усвідомлення ними свого «Я» (своїх мистецьких досягнень і можливостей). Змістова лінія передбачає формування в учнів умінь презентувати себе і свої досягнення, критично їх оцінювати, взаємодіяти з іншими через мистецтво у середовищі, зокрема у різних культурно-мистецьких заходах, колективних творчих проєктах,

обговореннях тощо, а також формування уявлень про можливість і способи регулювати свій емоційний стан завдяки мистецтву.

Опанування учнями мистецтва у початковій школі ґрунтується на засадах компетентнісного, ціннісного, особистісно зорієнтованого, діяльнісного, ігрового та інтегративного підходів.

Мистецтво сприяє формуванню *ключових компетентностей*, зокрема, у процесі:

- усного висловлювання вражень від мистецтва; за допомогою коментування дорослого й оцінювання власної художньо-творчої діяльності (*вільне володіння державною мовою/ здатність спілкуватися рідною*);
- застосування мистецької термінології, що має іноземне походження, у процесі інтерпретації художніх творів (*спілкування іноземними мовами*);
- встановлення взаємозв'язків між засобами мистецтва і здійсненням елементарних розрахунків для пояснення художньої виразності творів (наприклад, пропорцій частин твору, визначення музичного метру, запису ритму, симетрії / асиметрії танцювального руху тощо) (*математична компетентність*);
- спостереження, дослідження і відтворення довкілля та явищ природи засобами мистецтва (*компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність*);
- самостійного (чи за допомогою дорослого) використання інформаційних технологій для отримання мистецької інформації, художнього творення (*інформаційно-комунікаційна компетентність*);
- формування уміння визначати власні художні інтереси, досягнення і потреби; прагнення доцільно використовувати свій час для пізнання, сприймання, творення мистецтва (*навчання впродовж життя*);
- співпраці з іншими, зокрема участі у мистецьких заходах, прикрашенні середовища для друзів, сусідів; прояву відповідальності за особистий і колективний результат; використання мистецтва для отримання задоволення (впливу на власний емоційний стан), опанування народних традицій, мистецтва рідного краю; толерантного ставлення до мистецтва різних народів (*громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей*);
- проявів творчої ініціативи та намагання її реалізовувати, зокрема через втілення у практичній художньо-творчій діяльності (індивідуальній і колективній); презентації результатів власних мистецьких досягнень (*підприємливість та фінансова грамотність*);
- виявлення бажання впроваджувати нові ідеї (*інноваційність*).

Культурна компетентність як стрижнева для мистецької освітньої галузі є інтегральною стосовно інших ключових компетентностей.

Мистецька освітня галузь реалізується через **предмети вивчення за окремими видами мистецтва**: музичне мистецтво, образотворче мистецтво за умови реалізації упродовж циклу навчання всіх очікуваних результатів галузі та інтегрування навчального змісту.

3 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Художньо-творча діяльність	
<i>виконує</i> дитячі пісні (зокрема, музичний фольклор); • <i>добирає</i> засоби музичної виразності (темп, динаміку), необхідні для створення настрою, характеру; • <i>розуміє</i> значення вокальних вправ для правильного виконання; <i>стежить</i> за точністю і виразністю	Спів (співацька постава, дихання, інтонація, фразування, дикція). Оперування засобами виразності та способами створення вокального і вокально-ансамблевого / хорового художнього образу.

інтонування, чіткістю дикції, співацькою поставою, диханням; ● <i>виконує</i> в ансамблі нескладні композиції (трикутник, бубон, маракас, дзвіночки, барабан, тріскавки, сопілка (за умови дотримання гігієни користування), ксилофон, металофон, синтезатор тощо); ● <i>самостійно добирає</i> тембр музичного інструменту для передачі відповідного образу; ● <i>імпровізує</i> голосом (музичні, мовленнєві інтонації) та на музичних інструментах; ● <i>створює</i> варіанти ритмічного супроводу до пісні на музичному інструменті за вибором; <i>орієнтується</i> в поняттях музичної грамоти (звук, мелодія, акомпанемент, музична форма, динаміка, схеми диригування (на 2/4); ● <i>орієнтується</i> в нотному записі (за доцільності для виконання); <i>читає</i> запис найпростіших ритмів; <i>організовує</i> самостійно робоче місце для занять різними видами образотворчої діяльності <i>дотримується</i> охайності і правил техніки безпеки; <i>самостійно користується</i> знайомими художніми інструментами (палітрою, різними видами пензлів, стеками, ножицями тощо) <i>добирає</i> художні матеріали, відповідно до виду мистецтва (образотворче, декоративно-прикладне), в якому працює <i>розпізнає</i> форми (реалістичні, декоративні); <i>досліджує</i> форму предмету та спрощує її до геометричної подібності <i>порівнює</i> будову різних природних форм, їх пропорцій <i>добирає</i> відтінки кольору за насиченістю <i>створює</i> реалістичні, казкові, фантастичні образи <i>виконує</i> елементарні замальовки з натури та за уявою в ескізній формі (предмети побуту, об'єкти природи та архітектури) <i>створює</i> зображення в процесі експериментування з кольорами, лініями, крапками різного розміру, формами, об'ємами, фактурами тощо <i>самостійно створює</i> просту, зокрема орнаментальну, композицію (графічну, живописну, декоративну, об'ємну), <i>використовує</i> усю площину аркуша; <i>виконує</i> прості композиції на площині та в об'ємі <i>обирає</i> формат (прямокутний, квадратний, трикутний, в колі, в овалі) для кращого втілення задуму <i>виділяє</i> композиційний центр, головне і другорядне, враховуючи основні пропорції зображуваних предметів, композиційні засоби та правила <i>використовує</i> елементарні закони перспективи (одне за іншим; ближче – більше, яскравіше, тепліше, далі – менше та блідіше, холодніше), передаючи плановість простору у площинних зображеннях <i>передає в зображеннях</i> елементарну будову птахів, тварин, людини, посилено передає рух; ілюзорні зміни розмірів предметів в залежності від розміщення у просторі; смислові зв'язки між об'єктами в сюжетних композиціях <i>розрізняє</i> особливості об'ємного (круглого та	Гра на музичних інструментах: створення варіантів ритмічного супроводу до пісні, гра в ансамблі зі створенням ритмічного супроводу до пісні тощо. Правила гігієни у користуванні музичними інструментами. Оволодіння музичною грамотою (за необхідністю для художньо-творчої діяльності). Знайомство з елементарною нотною грамотою, необхідною для виконання творів. Відтворення запису найпростіших ритмічних послідовностей Організація робочого місця для занять образотворчим мистецтвом. Освоєння інструментарію для образотворчої діяльності. Використання відомих засобів образотворчої виразності для створення візуальних образів. Зображення графічними та живописними матеріалами (традиційними та сучасними). Розміщення зображень на аркуші, у просторі, компонування елементів композиції (площинна, об'ємна), відтворення плановості простору у площинних зображеннях. Ліплення з пластичних матеріалів різними (простими) прийомами і способами. Поняття про декор як засіб наповнення й збагачення форми. Елементарна стилізація форм та оздоблювальних елементів різних видів декоративно-прикладного мистецтва (народна іграшка, розпис, витинанка, писанка тощо). Розміщення об'єктів у форматі з дотриманням засобів та правил композиції, для підсилення композиційного центру. Застосування у художньо-творчій діяльності поняття контрасту форм, кольорів . Передача плановості у зображенні з натури та за уявою. Створення сюжетних композицій Сприймання засобів виразності в скульптурі (барельєф, горельєф).
---	---

рельєфного) зображення <i>порівнює</i> найпростіші елементи об'ємних форм <i>виражає</i> особливості об'єкту як образу засобами форми і декору (як у об'ємному так й у площинному зображенні) <i>оздоблює</i> об'ємну форму рельєфним або живописним декором <i>конструює та створює</i> прості композиції з паперу, художніх, природних та різних підручних матеріалів, самостійно <i>добирає</i> складові композиції творчо <i>використовує</i> різні техніки, інструменти та матеріали для втілення власного задуму (саморобні штампи, набризк, декупаж, колаж) <i>поєднує</i> засоби різних видів мистецтва для втілення художнього задуму; <i>імпровізує</i> засобами пантоміми (міміка, жести); пластично інтонує музичні образи; • <i>виконує</i> нескладні ролі (в тому числі, пісні «у ролях»), <i>добирає засоби</i> вираження (темپ, тембр голосу, динаміку, рухи, міміку); • <i>грає</i> елементарні театральні етюди (самостійно <i>обирає</i> відомих персонажів та перевтілюється в них, зокрема, <i>імітує</i> характерні рухи, ходу, звуки, міміку тощо); <i>вправляється</i> над інтонацією мовлення, диханням; дикцією, мімікою, жестами; <i>рухається</i> під музику, <i>добираючи</i> відомі танцювальні елементи (народні, сучасні); <i>узгоджує</i> свої рухи з музичним супроводом (співом); створює сценічні інтерпретації пісенних образів; <i>використовує</i> атрибути для підсилення синтетичної виразності (із запропонованих); <i>комбінує</i> знайомі художні техніки, звуки, ритми, рухи, лінії, кольори, форми, фактури, матеріали тощо для втілення ідеї в художньому образі <i>створює</i> образи, використовуючи знайомі засоби та способи за уявою; творення образів (звуки, слова, пантоміму, рухи, лінії, кольори, об'єми, декор тощо), якими може виразити свої почуття та емоції <i>виокремлює і фіксує</i> в доступний спосіб цікаві явища довкілля; <i>відтворює</i> їх у творчій діяльності (імпровізаціях мелодій, інсценізації пісень, пластичному інтонуванні); <i>пропонує</i> ідеї оздоблення місця, де навчається, живе <i>реалізовує</i> їх (за допомогою інших або самостійно втілює нескладний задум оздоблення місця, де навчається і власного помешкання <i>розпізнає</i> власні емоції від художньої творчості, <i>обирає</i> види художньо-творчої діяльності відповідно до свого настрою передає власні емоції у творчій роботі за допомогою кольору • <i>дотримується</i> загальноприйнятих правил поведінки в закладах культури та мистецтва (театрі, музеї тощо)	Створення художнього образу засобами декоративної насиченості форми (фактурою, деталями, розписом). Прикрашання місця, де навчається, живе. Вирізування, конструювання з паперу та інших підручних матеріалів. Робота з природними матеріалами. Створення синтетичного художнього образу. Інсценізація, найпростіші театральні етюди (створення театралізованих образів, зокрема, під час рольового виконання пісні). Відтворення нескладних танцювальних елементів. Елементарне вправлення у сценічній поведінці. Добір реквізиту, бутафорії, деталей костюмів. Експериментування зі звуками, тембрами, ритмами, рухами, лініями, кольорами, формами, матеріалами. Спостереження за довкіллям для створення художніх образів (повадки тварин; характерні особливості ходи, жестів людей різного віку, інтонація мовлення людини в різних життєвих ситуаціях тощо), вплив світла на зміну кольорів у природному середовищі; Самовираження в художньо-творчій діяльності. Культура глядача, слухача.
---	---

Сприймання та інтерпретація мистецтва	
<i>емоційно сприймає</i> твори різних видів мистецтва і виявляє враження у вербальний або невербальний спосіб; <i>вирізняє</i> елементи музичної мови, застосовані для характеристики музичного образу, зокрема із сюжетною (літературною) програмою (мелодія, темп, динаміка, гучність, ритм, тембр (голос та деякі музичні інструменти), лад (мажор, мінор); <i>розпізнає</i> прості музичні форми (двочастинна, тричастинна, куплетна); • <i>визначає</i> особливості втілення образу у творах образотворчого мистецтва та архітектури • <i>характеризує</i> колір об'єктів довкілля відповідно до часу доби та пір року • <i>висловлює</i> судження щодо передання емоційного стану зображуваних об'єктів та явищ навколишнього світу у творі (зокрема, у стані спокою та в русі) • <i>визначає</i> композиційну будову твору образотворчого мистецтва та архітектури • <i>вирізняє</i> кольорову гаму твору (тепла, холодна), тональність (світлі й темні кольори), насиченість (яскравий, тьмяний) загальний колорит; елементи композиції твору (центр, головне і другорядне; побудову твору (симетричну та асиметричну, статичну, динамічну, ритмічну, метричну) <i>цілісно охоплює увагою</i> художній твір; зосереджується на характерних деталях; <i>порівнює</i> музичні та візуальні, хореографічні образи; зіставляє твори мистецтва та явища довкілля (за допомогою вчителя) • <i>вирізняє</i> елементи художньої мови творів синтетичних видів мистецтва для характеристики художнього образу: акторську гру, костюми, декорації, музичне оформлення театального/екранного твору • <i>розрізняє</i> засоби виразності та характеризує музичні твори вокальні та інструментальні; • <i>розрізняє засоби виразності та характеризує твори живопису, графіки, скульптури</i> • <i>розрізняє та характеризує виразні засоби різновидів театального мистецтва (драматичний, ляльковий, музичний), народної, класичної та сучасної хореографії;</i> • <i>розрізняє та характеризує виразні засоби анімаційних фільмів;</i> • <i>розпізнає та характеризує</i> художні матеріали, якими виконана учнівська творча робота (кольорові олівці, фломастери, акварель, гуаш, пластилін тощо порівнює природні форми, образи довкілля з їх художнім (декоративним) трактуванням <i>визначає</i> власні емоції від сприймання мистецьких творів <i>добирає</i> слова для характеристики вражень із власного запасу <i>пояснює</i>, що подобається або не подобається у творі <i>обирає</i> твори відповідно до свого настрою; <i>пояснює</i>, від чого дістає насолоду; <i>добирає</i> твори для	Сприймання творів різних видів мистецтва. Виразні засоби (елементи мови) різних видів мистецтва (музичне, образотворче, театр, хореографія, кіно тощо). Участь в обговоренні мистецького твору з використанням знайомих мистецьких термінів. Використання декору для створення образу. Ознайомлення з елементарними поняттями з кольорознавства та композиції. Сприймання синтетичних образів. Зіставлення виразних засобів різних видів мистецтва. Зіставлення художніх образів, подібних за сюжетом та втілених у різних видах мистецтва. Мистецька пропедевтика. Знайомство з різновидами музичного (вокальна, інструментальна), образотворчого (живопис, графіка, скульптура); театального (драматичний, ляльковий, музичний) мистецтва, хореографії (народна, класична, сучасна), кіно (кінофільм, мультфільм); жанрами музичного мистецтва (пісня, танець, опера, балет); жанрами образотворчого мистецтва (портрет, пейзаж (краєвид), натюрморт, анімалістичний тощо); видами орнаментів (рослинний, геометричний тощо та за призначенням (стрічковий, розетка); видами анімації (мальована, лялькова, пластилінова, комп'ютерна), танцями (гопак, козачок, вальс, полька тощо). Спостереження за довкіллям та його втіленням у художніх образах. Самопізнання через сприймання творів мистецтва. Вербальний опис вражень, емоцій, викликаних творами.

поліпшення свого настрою <i>відтворює</i> емоційні враження від твору мистецтва улюбленими художніми засобами <i>порівнює</i> свої настрої та почуття із тими що втілені у художньому творі (на основі діалогу між автором та глядачем)	Використання у сприйманні творів різних видів мистецтва для задоволення та поліпшення власного емоційного стану. Самовираження у художньо-творчій діяльності Розуміння значення мистецтва у житті людини.
Комунікація через мистецтво	
<i>характеризує</i> власну творчість за поданими орієнтирами; <i>пояснює</i> , що вдалося чи не вдалося; визначає за допомогою вчителя/ вчительки труднощі; <i>обирає</i> (за допомогою вчителя/ вчительки) спосіб удосконалення <i>презентує</i> результати власної творчості (співає улюблені пісні, виконує танцювальні рухи, демонструє власні роботи з образотворчого мистецтва тощо) перед рідними, однолітками <i>пояснює</i> задум <i>визначає</i> досягнення однолітків у художньо-творчій діяльності, виявляючи доброзичливість у висловлюваннях; <i>обговорює</i> з іншими враження від сприймання творів різних видів мистецтва та творчої діяльності, поважаючи уподобання інших <i>бере участь</i> у шкільних мистецьких заходах (концертах, конкурсах, виставках, фестивалях, інсценізаціях народних обрядів, арт-мобах, тижнях мистецтва тощо), у колективних творчих проектах, зокрема із використанням засобів улюбленого виду мистецтва і художньо-творчої діяльності <i>виконує різні дії / ролі</i> в колективному творчому процесі, <i>виявляючи повагу</i> до інших	Презентація власних творчих досягнень. Оцінювання власної творчості за поданими орієнтирами. Оцінювання творчих здобутків однолітків за спільно визначеними орієнтирами. Виховні ситуації на основі творів мистецтва (обговорення сюжетів, характерів, вчинків, дій персонажів, створюваних мистецькими засобами). Колективне виконання творчого задуму. Оцінювання і самооцінювання у колективній творчості. Проведення шкільних мистецьких заходів. Дотримання правил творчої співпраці, взаємодії, комунікації.

4 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Художньо-творча діяльність	
виконує дитячі пісні (зокрема, музичний фольклор, називаючи жанри виконуваних пісень (колискові, закличні, веснянки, щедрівки тощо), виконує прості канони; добирає засоби музичної виразності (темп, динаміку, штрихи, тембр), необхідні для створення образу пісні, пропонуючи різні варіанти; пояснює значення вокальних вправ для правильного виконання; стежить за точністю і виразністю інтонування, чіткістю дикції (вимови), фразування; стежить за співацькою поставою, диханням; грає в ансамблі нескладні композиції (трикутник, бубон, барабан, тріскавки, сопілка (за умови дотримання гігієни користування), ксилофон, металофон, синтезатор тощо); самостійно добирає тембр музичного інструменту для передачі відпо-відного образу, пояснює свій вибір; демонструє способи звукови-добування на найпростіших інструментах;	Спів (співацька постава, дихання, фразування, дикція, відтворення характеру, настрою). Створення образу пісні. Інтонування. Оперування засобами виразності та способами створення вокального і вокально-ансамблевого (хорового) художнього образу Гра на музичних інструментах: створення варіантів ритмічного супроводу до пісні, відтворення ритмічних послідовностей на різних інструментах; гра в ансамблі (зокрема, за заданими простими ритмічними рисунками). Знайомство з елементарною музичною грамотою (за необхідністю для художньо-творчої діяльності), зокрема необхідною для виконання, читання і запису найпростіших ритмічних послідовностей.

орієнтується в поняттях музичної грамоти (звук, мелодія, аком-панемент, музична форма, дина-міка, схеми диригування (на 2/4; 3/4) тощо); орієнтується в нотному записі (за доцільності для виконання); читає і виконує найпростіший ритмічний супровід, зокрема в різних темпах та динаміці, в русі (плескання, відбивання ногами та з вико-ристанням ударних інструментів; імпровізує голосом (музичні, мовленнєві інтонації), на музичних інструментах; створює найпростіші ритмічні варіації супроводу до пісні або інструментальної мелодії (2/4, 3/4, 4/4), самостійно добирає різноманітні інструменти для супроводу, імпровізує із поєднанням (чергуванням) співу та гри на музичних інструментах. дотримується правил техніки безпеки; добирає інструменти, художні матеріали відповідно до виду мистецтва (образотворче, декоративноприкладне, тощо), в якому працює виконує площинні живописні та графічні зображення; об'ємні композиції дотримується правил зображення об'ємних предметів; спостерігає залежність впливу освітлення на зміну кольору; використовує емоційні можливості кольору: висвітлення та затемнення кольорів; розрізняє види штрихування для передання об'єму зображуваного об'єкту]; передає характерні особливості жіночого, чоловічого, дитячого образів, професії через одяг та зовнішні ознаки; особливості будови птахів, тварин і пластичну виразність руху; характер силуетної форми архітектурних споруд; створює відкриту чи закриту декоративну композицію (на площині або в об'ємі) [4 МИО 1.2]; має уявлення про види і характерні особливості народних художніх промислів України; виділяє композиційний центр головне і другорядне у сюжетній композиції; дотримується цілісності при створенні композиції; використовує елементарні закони перспективи передаючи плановість простору у площинних зображеннях, враховуючи основні пропорції зображуваних предметів; під час створення композиції використовує усю площину аркуша; конструює та створює прості композиції з паперу, художніх, природних та підручних матеріалів, самостійно добирає складові композиції; міксує техніки та матеріали (гуаш, фломастер, витинання) для втілення власного задуму (зокрема, інсталяція); поєднує засоби різних видів мистецтва для втілення художнього задуму; імпровізує засобами пантоміми (міміка, жести, хода, мовлення, зміна темпоритму); пластично інтонує інструментальну музику (без слів), передаючи настрій; самостійно добирає і пояснює виразні засоби різних	Визначення виконавських труднощів. Використання вправил культури роботи, гігієни і техніки безпеки під час художньо-творчої діяльності. Бачення (при спрямуванні вчителя) недоліків у своїй роботі та виправлення їх. Вільне користування (традиційними та сучасними) графічними, живо-писними інструментами та матеріалами під час художньо-творчої діяльності різних художніх техніках. Ліплення з пластичних матеріалів пластичним і конструктивним способом. Вирізування з паперу, конструювання з природного матеріалу. Використання різних засобів образотворчої виразності для створення образів у жанрах: натюрморт, портрет, побутовий жанр, анімалістичний жанр та ілюструванні літературних творів. Зображення багатопланової композиції з 2-х (3-х) об'ємних предметів (натюрморт), просторової композиції (пейзаж), тематичної композиції (побутовий жанр); декоративної композиції в об'ємі (ліплення, чеканка) або на площині (розпис, витинання, керамічна народна іграшка тощо). Створення синтетичного художнього образу. Інсценізація, найпростіші театральні етюди (створення театралізованих образів, зокрема, під час рольового виконання пісні, музичного твору з характерною сюжетною програмою). Елементарне вправління у сценічній поведінці, участь в ансамблевих формах театралізацій, інсценізацій. Імпровізація засобами пантоміми (міміка, жести), у тому числі з партнерами. Відтворення елементарних танцювальних елементів.
--	---

мистецтв для створення синтетичного образу (тембр, тембр голосу, динаміка, рухи, міміка, колір і форма костюму, гриму, деталей оформлення простору), покладаючись на власний досвід; створює сценічні інтерпретації піснених образів, виконує нескладні ролі (в тому числі, пісні «у ролях»), грає елементарні театральні етюди (перевтілюється у запропонованих персонажів; вправляється над інтонацією мовлення, диханням; дикцією, мімікою, жестами; імітує характерні рухи, ходу, звуки, міміку, інтонацію і тембр, ритм мовлення, пояснює різницю у виборі засобів виразності характерних персонажів); рухається під музику, використовуючи відомі танцювальні елементи (народні, сучасні, спортивні тощо) відповідно до стилю музики; демонструє елементи деяких народно-сценічних та побутових танців (гопак, козачок, вальс, полька, мазурка, полонез, лезгінка тощо); узгоджує рухи з музичним супроводом (співом), орієнтується у сценічному (танцювальному) просторі; використовує найпростіші прийоми сценічної поведінки (вітання, поклони, звернення до публіки тощо); добирає атрибути для підсилення виразності (із запропонованих або знайомих предметів); експериментує зі знайомими художніми техніками, звуками різних тембрів (вокальними та інструментальними, у тому числі із доцільним застосуванням шумових ефектів), з лініями, кольорами, формами, матеріалами тощо придумує образи, використовуючи знайомі виразні засоби та способи творення (звуки, слова, пантоміму, рухи, лінії, кольори тощо), якими може виразити свої почуття та емоції, доцільно комбінує елементи для втілення ідеї в художньому образі; виокремлює і фіксує в доступний спосіб (фото, аудіо, відеозйомка, замальовки тощо) цікаві явища довкілля, використовує (поєднує, комбінує) їх у творчій діяльності організовує середовище навколо себе: пропонує ідеї його оформлення та можливі засоби їх художнього втілення; створює елементи композиції / декору для оформлення середовища, в якому живе і навчається; використовує побачене і почуте в художньо-творчій діяльності; розпізнає власні емоції від різних видів мистецької діяльності; визначає улюблені види мистецької діяльності, займається ним/ ними у вільний час для задоволення; пояснює свій інтерес до певного виду діяльності; обирає їх відповідно до свого настрою, визначає твори мистецтва, звернення до яких поліпшує настрій; дотримується загальноприйнятих правил поведінки в закладах культури та мистецтва (театрі, музеї тощо);	Елементарне оформлення сценічного простору для інсценізацій, театралізацій (створення бутафорії, деталей реквізиту). Елементи гриму. Виразність костюму). Експериментування зі звуками (тембрами, регістрами), ритмами, рухами, лініями, кольорами, формами, матеріалами тощо. Дослідження довкілля, фіксація і використання спостережень із власного досвіду для створення художніх образів (повадки тварин; характерні особливості ходи, жестів людей різного віку, інтонація мовлення і пластики людини в різних життєвих ситуаціях тощо). Прикрашання місця, де навчається, живе. Самопізнання і самовираження в художньо-творчій діяльності. Використання видів мистецької діяльності та власних уподобань для задоволення та поліпшення емоційного стану. Виховання культури глядача, слухача.
Сприймання та інтерпретація мистецтва	
емоційно сприймає твори різних видів мистецтва і	Сприймання творів різних видів мистецтва.

виявляє враження у вербальний або невербальний спосіб; відтворює емоційні враження мистецтва різними художніми засобами пояснює, що подобається або не подобається у творі; вирізняє і характеризує елементи музичної мови, застосовані для характеристики музичного образу (мелодія, темп, динаміка, ритм, регістр, характер музичної інтонації; тембр та склад виконавців (соліст, хор, оркестр, деякі тембри музичних інструментів), лад (мажор, мінор), розпізнає музичні форми (рондо, варіації); вирізняє і характеризує елементи художньої мови творів образотворчого мистецтва, застосовані для характеристики художнього образу: кольорову гаму твору (тепла, холодна), тональність (світлі й темні кольори), елементи композиції твору (центр, головне і другорядне, симетрію та асиметрію); цілісно охоплює увагою художній твір; зосереджується на характерних деталях; виявляє здатність керувати увагою під час сприймання; відзначає кульмінацію у музичному творі, танці, виставі; порівнює музичні та візуальні, сценічні, хореографічні образи, зіставляє художні образи та явища довкілля (за допомогою вчителя); вирізняє елементи художньої мови творів синтетичних видів мистецтва для характеристики цілісного художнього образу: акторську гру, костюми, декорації, грим, реквізит, освітлення, музичне оформлення театрального/екранного твору; вирізняє і порівнює засоби виразності різних видів мистецтва у створенні подібних образів (зокрема, персона-жів казок, тварин, героїчних, фантастичних інших характерних образів, явищ природи); розпізнає та характеризує художні матеріали, якими виконана учнівська творча робота (кольорові олівці, фломастери, акварель, гуаш, пластилін тощо); розрізняє засоби та характеризує музичні твори вокальні та інструментальні (симфонічні), хорові; називає знайомі інструменти оркестру; розрізняє тембри вокальних голосів; характеризує твори живопису, графіки, скульптури, розрізняє засоби художньої виразності; розрізняє та характеризує виразні засоби різновидів театрального мистецтва (драматичний, ляльковий, музичний – опера, балет, мюзикл), народної, класичної, сучасної хореографії; розрізняє та характеризує виразні засоби анімаційних фільмів; наводить приклади жанрів циркового мистецтва, покладаючись на власний досвід; розпізнає за характерними ознаками деякі жанри музичного і музично-театрального (пісня, танець, опера, балет, мюзикл тощо); має уявлення про етнічне походження і характеризує елемент деяких народних танців (гопак, козачок,	Опанування виразними засобами (елементами) різних видів мистецтва (музичне, образотворче, театр, хореографія, кіно тощо). Вербальна характеристика змісту творів, які мають зображальну або літературну (сюжетну) програму, яскраво виражену жанрову основу (знайомі танці, пісня – колискова, коломийка інші); Сприймання синтетичних образів. Зіставлення і характеристика виразних засобів різних видів мистецтва (музичне, образотворче, театр, хореографія, кіно тощо). Зіставлення художніх образів, подібних за сюжетом та втілених у різних видах мистецтва. Мистецько-понятійна пропедевтика. Мистецька обізнаність. Різновиди музичного (вокальна, інструментальна, вокально-інструментальна, хорова, симфонічна музика), образотворчого (живопис, графіка, скульптура). Поняття про мистецтво архітектури. Сценічні мистецтва: театр (драматичний, ляльковий, зокрема, виділяльок, музичний); хореографія (народна, класична, сучасна, зокрема деякі народно-сценічні та побутові танці - гопак, козачок, вальс, полька, мазурка, полонез тощо). Цирк. Екранні мистецтва (кінофільм, мультфільм, зокрема різновиди анімації – (мальована, лялькова, пластилінова, комп'ютерна). Жанри образотворчого мистецтва (портрет, пейзаж (краєвид), натюрморт, анімалістичний тощо); Види орнаментів за змістом (рослинний, геометричний тощо) та застосуванням (стрічковий, розетка). Мистецькі професії відповідно до видів мистецтва. Дослідження довкілля. Проведення паралелей між явищами довкілля і художніми образами в різних видах мистецтва.
--	---

полька, мазурка, лезгінка тощо); називає характерні особливості жанрів образотворчого мистецтва (портрет, пейзаж (краєвид), натюрморт, анімалістичний тощо); види орнаментів за змістом (рослинний, геометричний тощо) та застосуванням (стрічковий, розетка), види анімації (мальована, лялькова, пластилінова, комп'ютерна) порівнює природні форми, образи довкілля з їх художнім трактування; розпізнає і характеризує власні емоції, враження від сприймання мистецьких творів; пояснює, що подобається або не подобається у творі, порівнює свої уподобання щодо різних видів мистецтва; визначає свої враження від різних творів одного виду мистецтва (за жанрами, настроями, образами, засобами виразності тощо); вирізняє і обирає для сприймання твори мистецтва, що змінюють або передають його / її настрій; рекомендує улюблені твори для сприймання іншим.	Самопізнання через сприймання творів мистецтва. Вербальний опис вражень, емоцій, викликаних творами. Самокорекція емоційних станів засобами мистецтва. Використання творів різних видів мистецтва для задоволення та поліпшення власного емоційного стану.
Комунікація через мистецтво	
характеризує власну творчість за поданими орієнтирами, аналізує свої досягнення, свої сильні сторони, визначає за допомогою вчителя/ вчительки необхідні для самовдосконалення дії; обирає (за допомогою вчителя/ вчительки) спосіб удосконалення та може його пояснити; презентує створені художні образи, обираючи за допомогою вчителя спосіб презентування (спів, танцювальні рухи, пантоміма, витвори образотворчого мистецтва, інформаційні технології) перед рідними, однолітками, молодшими учнями; пояснює задум, захищає свою позицію; визначає досягнення в художньо-творчій діяльності однолітків, виявляючи об'єктивність і доброзичливість у висловлюваннях; обговорює з іншими враження від сприймання творів різних видів мистецтва та творчої діяльності, поважаючи уподобання та інтереси інших; ділиться своїми спостереженнями у довіллі та соціумі; знаходить просту мистецьку інформацію (підручники, енци-клопедії; аудіо- та відеозаписи, інтернет-ресурси тощо), ділиться нею з іншими, пояснює свої уподобання; бере участь у шкільних мистецьких заходах (концертах, конкурсах, інсценізаціях народних обрядів, арт-мобак, тижнях мистецтватощо), колективних творчих проектах, зокрема із використанням засобів різних видів мистецтва і художньо-творчої діяльності; виконує різні дії / ролі в колективному творчому процесі; дотримується правил взаємодії і творчої співпраці, виявляє повагу до інших	Презентація власних творчих досягнень. Оцінювання власної творчості за поданими орієнтирами. Відстоювання права на самовираження. Виховні ситуації на основі творів мистецтва (обговорення сюжетів, характерів, вчинків, дій персонажів, створюваних мистецькими засобами). Порівняння сюжетів, вчинків тощо персонажів творів з життєвими ситуаціями. Оцінювання творчих здобутків однолітків. Колективне виконання творчого задуму. Оцінювання і самооцінювання у колективній творчості. Робота з найпростішими джерелами інформації. Участь у шкільних мистецьких заходах. Участь в оформленні художніми засобами немистецьких заходів (олімпіад, тематичних ранків, спортивних змагань тощо). Дотримання правил творчої співпраці, взаємодії, комунікації. Партнерство на сцені (у виконавській музичній або театральній творчості).

Фізична культура

Пояснювальна записка

Метою навчання фізичної культури є всебічний фізичний розвиток особистості учня засобами фізкультурної та ігрової діяльності, формування в молодших школярів ключових фізкультурних компетентностей, ціннісного ставлення до фізичної культури, спорту, фізкультурно-оздоровчих занять та виховання фізично загартованих і патріотично налаштованих громадян України.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- виховання в молодших школярів розуміння значущості занять фізичними вправами, спортивними іграми як важливого засобу зміцнення здоров'я, отримання задоволення, гартування тіла та характеру, самовираження, соціальної взаємодії у процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності;
- формування в учнів здатності володіння різними способами рухової діяльності, виконання фізичних вправ; уміння грати в рухливі та спортивні ігри за спрощеними правилами;
- розвиток в молодших школярів здатності встановлювати причинно-наслідкові зв'язки позитивних та негативних чинників щодо стану свого здоров'я та фізичного розвитку;
- використовувати різні способи пошуку корисної інформації у довідникових джерелах, у тому числі за допомогою інформаційно-комунікативних технологій і критичного мислення;
- формування в учнів здатності творчо застосовувати набутий досвід з фізичної культури, використовувати сили природи для зміцнення здоров'я та фізичного вдосконалення;
- розвиток в молодших школярів здатності використовувати навички самоконтролю і самооцінювання свого фізичного стану, дотримуватися санітарно-гігієнічних правил та безпечної поведінки в процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності;
- розвиток в учнів здатності спілкуватися і взаємодіяти з дорослими й однолітками, співпрацювати та досягати спільних командних цілей у процесі спортивно-ігрової діяльності, використовувати термінологічний апарат з фізичної культури рідною мовою під час фізкультурно-оздоровчої діяльності;
- виховання в молодших школярів емоційно-ціннісного ставлення до занять фізичною культурою та спортом, здатності добирати фізичні вправи для розвитку фізичних якостей з урахуванням індивідуальних можливостей, бажання керуватися правилами безпечної і чесної гри, уміння боротися, вигравати і програвати; формування зацікавленості досягненнями українських спортсменів на Олімпійських іграх та інших спортивних змаганнях.

Зазначена мета і завдання реалізуються за такими **змістовими лініями**: «Рухова діяльність», «Ігрова та змагальна діяльність».

Змістова лінія **«Рухова діяльність»** передбачає формування в молодших школярів уявлення про фізичну культуру як сукупність різноманітних фізичних вправ, способів рухової та ігрової діяльності, спрямованих на фізичний розвиток, зміцнення здоров'я та формування в молодших школярів умінь і навичок володіння різними способами рухової діяльності; здатності виконання вправ основної гімнастики, організуючих вправ, елементів акробатики, вправ корегувальної спрямованості та тих, що пов'язані з незвичним положенням тіла у просторі, ходьбою, бігом, танцювальними кроками, лазінням і перелізанням, стрибками; навичок володіння м'ячем; розвиток фізичних якостей; формування правильної постави й профілактику плоскостопості.

Змістова лінія **«Ігрова та змагальна діяльність»** передбачає виховання в молодших школярів ініціативності, активності та відповідальності у процесі рухливих і спортивних ігор за спрощеними правилами; забезпечення усвідомлення важливості співпраці під час ігрових ситуацій; формування уміння боротися, здобувати чесну перемогу та з гідністю сприймати поразку, контролювати свої емоції, організовувати свій час і мобілізувати ресурси, оцінювати власні можливості в процесі ігрової та змагальної діяльності, виконувати різні ролі в ігрових ситуаціях, відповідати за власні рішення користуватися власними перевагами і визнавати

недоліки в тактичних діях у різних видах спорту, планувати та реалізувати спортивні проекти (турніри, змагання тощо); формування в молодших школярів умінь і навичок виконання естафет.

3 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Рухова діяльність	
<i>має уявлення про історію виникнення Олімпійських ігор; називає олімпійське гасло та символ Олімпійських ігор; пояснює вплив позитивних та негативних чинників на стан здоров'я учнів;</i> <i>добирає спортивний інвентар відповідно виду спорту; контролює свій фізичний стан за частотою серцевих скорочень, диханням та самопочуттям перед фізичними навантаженнями в процесі та після занять; виконує організовуючі вправи команди на перешикування з однієї шеренги уступами за розрахунком 9, 6, 3, на місці ;</i> <i>виконує загальнорозвивальні вправи з предметами (малі м'ячі, скакалки) та без предметів ;</i> <i>розрізняє та виконує присідання, виси, упори: присідання, нахили тулуба у сіді з різними положеннями ніг; перехід із сиду на правому стегні у сід на лівому стегні; виси та упори – згинання і розгинання рук в упорі на стегнах, в упорі лежачи; перехід із упору присівши в упор стоячи, із упору лежачи в упор лежачи боком і навпаки; упор на перекладині;</i> <i>виконує елементи акробатики: перекид назад в упор стоячи на колінах, в упор присівши; два перекиди вперед; “міст” із положення лежачи ;</i> <i>володіє навичками пересувань: ходьба по гімнастичній лаві з високим підніманням стегна, біг до 30 м, рівномірний біг почергово з ходьбою до 1200 м; рівномірний біг до 90; пересування танцювальними кроками: ритмічне поєднання рухів і кроків, підскоків; танцювальні імпровізаційні вправи босоніж;</i> <i>лазіння по похилій гімнастичній лаві (кут нахилу 45 градусів) однойменним та різнойменними способами; лазіння по гімнастичній стінці різнойменними та однойменним способом (вгору, вниз, по діагоналі, праворуч, ліворуч);</i> <i>лазіння по канату, закріпленому над похилою гімнастичною лавою (лежачи на спині на похилій лаві);</i> <i>володіє навичками метання м'яча у вертикальну ціль (мішень 1х1 м) на висоті 3 м з відстані 3 – 4 м на дальність відскоку; метання м'яча з різних вихідних положень ;</i>	Історія виникнення Олімпійських ігор. Символи, ритуали і церемонії Олімпійських ігор. Вплив позитивних та негативних чинників на стан здоров'я учнів. Спортивний інвентар для різних видів спорту. Оцінка фізичного стану за частотою серцевих скорочень, диханням та самопочуттям в процесі занять фізичною культурою. Культура рухів з елементами гімнастики: організовуючі вправи. Загальнорозвивальні вправи з предметами (малі м'ячі, скакалки) та без предметів. Фізичні вправи: присідання, нахили, виси та упори. Елементи акробатики. Вправи для оволодіння навичками пересувань (ходьба, біг). Пересування танцювальними кроками. Лазіння різними способами по гімнастичній лаві, гімнастичній стінці. Лазіння по канату. Вправи для формування навичок володіння малим м'ячем. Вправи для формування навичок володіння великим м'ячем (елементи баскетболу). Елементи футболу. Гра в міні-баскетбол та міні-футбол. Вправи для оволодіння навичками стрибків. Стрибки у висоту з прямого розбігу “зігнувши ноги”. Стрибки у довжину з місця і розбігу. Фізичні вправи для розвитку сили. Фізичні вправи для розвитку швидкості. Фізичні вправи для розвитку витривалості. Фізичні вправи для розвитку гнучкості. Фізичні вправи для розвитку координації.

<i>виконує</i> вправи з великим м'ячем: елементами <i>баскетболу</i> – тримання баскетбольного м'яча; передачі м'яча двома руками від грудей на місці; ловіння м'яча; передачі м'яча двома руками від грудей у ціль і ловіння його після відскоку від підлоги; ведення м'яча на місці та під час ходьби правою та лівою рукою; <i>елементи футболу</i> – удари м'яча внутрішньою та середньою частиною підйому по нерухомому м'ячу у вертикальну ціль (смуга шириною 1,5 м, довжиною 8-10 м) та горизонтальну ціль (смуга шириною 1,5 м, довжиною 8-10 м), ведення м'яча вивченими способами між стійками і їх обведенням; жонглювання м'ячем (хлопці), повітряною кулькою (дівчата); <i>застосовує</i> вивчені прийоми в іграх з <i>міні-баскетболу</i> та <i>міні-</i>; <i>виконує</i> стрибки: зі скалкою на одній, двох ногах]; <i>стрибки</i> у висоту з прямого розбігу (через гумову мотузку) способом “зігнувши ноги»; <i>стрибки</i> у довжину з місця, з розбігу 5-7 кроків способом “зігнувши ноги”; стрибки “у кроці”; <i>виконує</i> фізичні вправи для розвитку фізичних якостей: <i>сили</i> – у висі піднімання зігнутих і прямих ніг до кута 90 градусів; у положенні лежачи на спині піднімання прямих ніг до кута 90 градусів; у положенні лежачи на спині згинання і розгинання рук, утримуючи обтяження до 1 кг; підтягування у висі лежачи на низькій перекладині; <i>швидкості</i> – біг за м'ячем, обручем, що котиться; прискорення до 10 м; підкидання і ловіння малого м'яча по черговою правою і лівою рукою; <i>витривалості</i> – рівномірний біг у повільному темпі до 6 хв. (з можли- вим переходом на ходьбу, враховуючи індивідуальні особливості учня) ; <i>гнучкості</i> – рухи руками, ногами і тулубом з поступовим збільшенням амплітуди рухів; вправи біля гімнастичної стінки: пружинясті нахили тулуба, махи ногами у різних площинах; вправи на розтягування; викрути рук вперед і назад, тримаючи гімнастичну палицю або скакалку; <i>координації</i> – пересування по обмеженій і підвищеній опорі з подоланням перешкод; вправи зі зміною положення тіла у просторі; “човниковий” біг 4 x 9 м	
<i>добирає та виконує</i> фізичні вправи для формування правильної постави і профілактики плоскостопості: вправи для м'язів шиї, плечового пояса, верхніх кінцівок, спини, живота, тулуба та нижніх кінцівок; <i>загальнорозвивальні вправи в русі</i>: ходьба, біг, стрибки, випаді, повороти тулуба під час бігу, вправи на координацію, викрути тулуба; загальнорозвивальні вправи з предметами: з гімнастичними палицями, м'ячами, зі скалками, обручами, мішечками піску на голові під час ходьби [; <i>вправи</i> для попередження плоскостопості: ходьба, біг на носках, ходьба перекатами з п'яти на носок, “гусінь”, “ведмідь клишоногий”, стрибки; <i>володіє</i> навичками пересувань на лижах вивченими ходами (одночасний, безкроковий, поперемінний, двокроковий) на відстань до 1000 м; <i>спуски</i> у низькій стійці; <i>підйоми</i>	Фізичні вправи для формування постави і профілактики плоскостопості. Загальнорозвивальні вправи в русі. Вправи на координацію. Загальнорозвивальні вправи з предметами. Вправи для попередження плоскостопості. Вправи для оволодіння навичками пересувань на лижах (одночасний, безкроковий, поперемінний, двокроковий). * Вправи для оволодіння навичками плавання. * Правила безпечної поведінки на воді.

“драбинкою”; <i>гальмування</i> “плугом”; “напівплугом”; <i>виконує</i> вправи у воді – стрибок у воду з бортика; багатократні видихи у воду із зануренням; рухи руками і ногами як у плаванні стилем кроль на грудях; узгодження рухів руками із диханням; ковзання на грудях з наступним підключенням роботи ніг, рук і дихання; подолання дистанції до 15 м вивченим способом; <i>дотримується</i> правил безпечної поведінки для себе та однокласників у воді	
Ігрова та змагальна діяльність	
бере участь у рухливих, спортивних іграх та естафетах, ефективно взаємодіє з однолітками для досягнення спільних командних цілей; дотримується правил безпечної поведінки для себе та однокласників у процесі рухової, ігрової та змагальної діяльності	Рухливі ігри. Техніка і тактика спортивних ігор (баскетбол, футбол). Правила безпечної поведінки в процесі рухової, ігрової та змагальної діяльності.

4 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Рухова діяльність	
має уявлення про фізичне виховання в Запорізькій Січі; розуміє роль фізичних вправ для розвитку кістково-м'язової, серцево-судинної та дихальної системи організму; володіє навичками моделювання рухової діяльності відповідно до визначених навчальних завдань; виконує організовуючі вправи перешикування із колони по одному в колону по два (чотири) дробленням і зведенням і, навпаки, із колони по два (чотири) розведенням і злиттям; поняття про частини і точки розмітки гімнастичної зали; виконує загальнорозвивальні вправи в парах, з великими м'ячами, з обручами, з гантелями (вагою 500 г); розрізняє та виконує сід ноги нарізно на паралельних брусах (хлопці); виси та упори – упор на низьких паралельних брусах; махом однієї та поштовхом другої ноги переворот в упор на низькій перекладині (хлопці); махом однієї та поштовхом другої ноги переворот в упор на нижню жердину (дівчата); із упору на низькій перекладині (хлопці) і на нижній жердині (дівчата) зіскок з поворотом на 90 градусів;	Фізичне виховання в Запорізькій Січі. Роль фізичних вправ для розвитку кістково-м'язової, серцево-судинної та дихальної системи організму. Закономірності моделювання рухової діяльності Культура рухів з елементами гімнастики: організовуючі вправи. Загальнорозвивальні вправи в парах, з великими м'ячами, з обручами, з гантелями (вагою 500 г). Фізичні вправи на низьких паралельних брусах
елементи акробатики: “міст” із положення стоячи (з допомогою); стійка на голові й руках із зігнутими ногами (хлопці, з допомогою); володіє навичками пересувань: ходьба по спіралі; шеренговим кроком; біг по слабопересіченій місцевості до 1000 м; біг 30 м з низького старту; біг по прямій; фінішування; біг зі зміною лідера; танцювальні кроки: “бігунець”; “голубець”; ритмічні завдання; фрагмент танцю “Гопак” (32 такти); лазіння по вертикальному канату в три прийоми; лазіння по горизонтальному канату; подолання лазінням; володіє навичками виконання вправ з малим м'ячем: метання м'яча у вертикальну ціль (мішень 1х1 м) на висоті 3 м з відстані 3 – 4 м на дальність відскоку;	Елементи акробатики. Вправи для оволодіння навичками пересувань (ходьба, біг). Танцювальні кроки. Лазіння по вертикальному та горизонтальному канату. Вправи для формування навичок володіння малим м'ячем. Вправи для формування навичок володіння великим м'ячем (елементи баскетболу).

метання м'яча з різних вихідних положень; виконує вправи з великим м'ячем: елементи баскетболу – ловіння і передачі м'яча двома руками від грудей на місці та в русі (у парах, трійках, колонах); ловіння і передачі м'яча однією рукою від плеча; ведення м'яча правою і лівою рукою із зміною напрямку, швидкості, висоти відскоку, з обведенням стійок; кидки м'яча у кошик з близьких та середніх дистанцій однією рукою від плеча; елементи футболу – удари м'яча вивченими способами на точність; фінти “відходом”, “ударом”, “зупинкою”; віднімання м'яча вибиванням у суперника; елементи гандболу – ловіння м'яча двома руками; передачі м'яча однією рукою на місці (в парах, трійках, колі); кидок м'яча зігнутою рукою зверху; ведення м'яча правою і лівою рукою; застосовує вивчені прийоми в іграх міні-баскетболу, міні-футболу та міні-гандболу; виконує: стрибки зі скакалкою на одній, двох ногах, обертаючи скакалку вперед і назад з проміжними та без проміжних стрибків; стрибки, обертаючи скакалку вперед із перехрещуванням рук (дівчата); стрибки у висоту з розбігу способом “переступання”; стрибки у довжину з розбігу 7–9 кроків способом “зігнувши ноги”;	Елементи футболу. Елементи гандболу. Гра в міні-баскетбол, міні-футбол та міні-гандбол. Стрибки зі скакалкою. Стрибки у висоту з розбігу способом “переступання”. Стрибки у довжину з розбігу способом “зігнувши ноги”.
виконує фізичні вправи для розвитку фізичних якостей: сили – загальнорозвивальні вправи з набивними м'ячами (вага – 1 кг), з гантелями (вага – 500 г); сидячи згинання та розгинання рук в упорі ззаду (руки на гімнастичній лаві); утримування ніг під кутом 45 градусів у положенні лежачи на спині; швидкості – біг з високим підніманням стегна через предмети (кубики, набивні м'ячі тощо); біг з різних вихідних положень на дистанцію 10-15 м; біг з прискоренням за сигналом; багатократні кидки м'яча у стіну в максимальному темпі; витривалості – повторний біг 3-5 х 30; стрибки зі скакалкою до 2 хв.; рівномірний біг до 6 хв; гнучкості – вправи на розтягування в парах; пружинчасті похитування у положенні “шпагат” (у різних площинах); нахили тулуба назад у різних вихідних положеннях (із допомогою); пружинчасті нахили тулуба із різних вихідних положень; координації – подолання смуги перешкод (разом з акробатичними елементами, висами перелізнаннями); “човниковий” біг;	Фізичні вправи для розвитку сили. Фізичні вправи для розвитку швидкості. Фізичні вправи для розвитку витривалості. Фізичні вправи для розвитку гнучкості. Фізичні вправи для розвитку координації.
складає та виконує комплекси фізичних вправ на формування правильної постави та запобігання плоскостопості; дотримується вимог щодо послідовності виконання вправ на формування правильної постави та запобігання плоскостопості; володіє навичками пересувань на лижах до 1200 м вивченими ходами; лижні ходи – одночасні ходи; навіперемінний двокроковий хід; спуски – вибір стійки відповідно до висоти схилу; підйоми – “ялинкою”; вибір способу підйому, залежно від рельєфу схилу; гальмування вивченими способами; * виконує вправи у воді – ковзання на спині (руки	Комплекси фізичних вправ на формування правильної постави та запобігання плоскостопості. Правила дотримання вимог щодо послідовності виконання вправ на формування правильної постави та запобігання плоскостопості. Вправи для оволодіння навичками пересувань на лижах: лижні ходи, спуски, підйоми, гальмування.

притиснуті до тулуба); ковзання на спині (руки притиснуті до тулуба) з підключенням роботи ніг як під час плавання способом на спині; ковзання на спині з підключенням роботи ніг як під час плавання способом кроль на спині і гребка однією рукою, одночасного гребка обома руками, наперемінного гребка правою та лівою рукою; подолання дистанції до 25 м; * дотримується правил безпечної поведінки для себе та однокласників на воді	* Вправи для оволодіння навичками плавання. * Правила безпечної поведінки на воді
Ігрова та змагальна діяльність	
бере участь у рухливих іграх, спортивних іграх та естафетах, виконуючи різні ролі в процесі рухливих та спортивних ігор; дотримується правил безпечної поведінки для себе та однокласників у процесі рухової, ігрової та змагальної діяльності	Рухливі ігри. Техніка і тактика спортивних ігор (баскетбол, футбол, гандбол, волейбол). Правила безпечної поведінки в процесі рухової, ігрової та змагальної діяльності.

* Оволодіння навичками плавання за наявності в ЗЗСО відповідних умов

* Оволодіння навичками пересувань на лижах за наявності в ЗЗСО відповідних умов

Мовно-літературна освітня галузь

Іноземна мова

Пояснювальна записка

Головна мета навчання іноземної мови у початковій школі полягає у формуванні в учнів комунікативної компетенції, що забезпечується лінгвістичним, мовленнєвим і соціокультурним досвідом, узгодженим з віковими можливостями молодших школярів.

Початковий етап навчання іноземної мови у сучасному загальноосвітньому навчальному закладі надзвичайно важливий, оскільки в цей період закладаються психолінгвістичні основи іншомовної комунікативної компетенції, необхідні та достатні для подальшого її розвитку й удосконалення.

Тут відбувається становлення засад для формування іншомовних фонетичних, лексичних, граматичних та орфографічних навичок, а також умінь сприймати на слух, говорити, читати й писати у межах визначених програмою результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Зміст навчання іноземної мови у початковій школі добирається відповідно до психофізіологічних особливостей учнів молодшого шкільного віку. У початковій школі важливо зацікавити учнів вивченням іноземної мови, викликати в них позитивне ставлення до предмета, вмотивувати необхідність володіння іноземною мовою як засобом міжкультурного спілкування.

Завдання іноземних мов у реалізації мети початкової загальної середньої освіти. Зміст навчання забезпечується єдністю предметного, процесуального та емоційно-ціннісного компонентів і створюється на засадах оволодіння іноземною мовою у контексті міжкультурної парадигми, що передбачає навчання мови народу, який нею спілкується, та ознайомлення з його культурою. Такий підхід зумовлює формування готовності до міжкультурної комунікації у межах типових сфер, тем і ситуацій спілкування, визначених навчальною програмою. На кінець 4-го класу учні досягають рівня А1. Ці рівні характеризують результати навчальних досягнень у кожному виді мовленнєвої діяльності та узгоджуються із Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання.

Завдання полягає у формуванні вмінь:

- здійснювати спілкування в межах сфер, тем і ситуацій, визначених чинною навчальною програмою;
- розуміти на слух зміст автентичних текстів;
- читати і розуміти автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту;

- здійснювати спілкування у письмовій формі відповідно до поставлених завдань;
- адекватно використовувати досвід, набутий у вивченні рідної мови та інших навчальних предметів;
- використовувати у разі потреби невербальні засоби спілкування за умови дефіциту наявних мовних засобів;
- критично оцінювати інформацію та використовувати її для різних потреб;
- висловлювати свої думки, почуття та ставлення;
- ефективно взаємодіяти з іншими усно, письмово та за допомогою засобів електронного спілкування.

Функції іноземних мов у реалізації мети початкової загальної середньої освіти

У процесі навчання іноземного спілкування комплексно реалізуються освітня, виховна і розвивальна функції.

Освітня функція спрямована на:

- усвідомлення учнями значення іноземної мови для життя у мультилінгвальному та полікультурному світовому просторі;
- оволодіння знаннями про культуру, історію, реалії та традиції країн вивчуваної мови;
- залучення учнів до діалогу культур (рідної та іноземної);
- розуміння власних індивідуальних особливостей як психофізіологічних засад для оволодіння іноземною мовою;
- формування вміння використовувати в разі потреби різноманітні стратегії для задоволення власних іноземних комунікативних намірів (працювати з підручником, словником, довідковою літературою, мультимедійними засобами тощо).

Виховна функція сприяє:

- формуванню в учнів позитивного ставлення до іноземної мови як засобу спілкування, поваги до народу, носія цієї мови, толерантного ставлення до його культури, звичаїв і способу життя;
- розвитку культури спілкування, прийнятої в сучасному цивілізованому суспільстві;
- емоційно-ціннісному ставленню до всього, що нас оточує;
- розумінню важливості оволодіння іноземною мовою і потреби користуватися нею як засобом спілкування.

Розвивальна функція сприяє розвитку в учнів:

- мовних, інтелектуальних і пізнавальних здібностей;
- готовності брати участь в іноземному спілкуванні;
- потребу подальшого самовдосконалення у сфері використання іноземної мови;
- здатності переносити знання й уміння у нову ситуацію шляхом виконання проблемно-пошукової діяльності.

Компетентнісний потенціал галузі «Іноземні мови» у початковій школі

Провідним засобом реалізації вказаної мети є компетентнісний підхід до організації навчання у загальноосвітній школі на основі ключових компетентностей як результату навчання.

	Ключові компетентності	Компоненти
1	Спілкування державною (і рідною у разі	Уміння:

	відмінності) мовами	• використовувати українознавчий компонент в усіх видах мовленевої діяльності; • засобами іноземної мови популяризувати Україну, українську мову, культуру, традиції. Ставлення: • гордість за Україну, її мову та культуру; • розуміння потреби популяризувати Україну у світі засобами іноземних мов; • готовність до міжкультурного діалогу
2	Спілкування іноземними мовами	Реалізується через предметні компетентності.
3	Математична компетентність	Уміння: • розв'язувати комунікативні та навчальні проблеми, застосовуючи логіко-математичний інтелект. Ставлення: • готовність до пошуку різноманітних способів розв'язання комунікативних і навчальних проблем
4	Основні компетентності у природничих науках і технологіях	Уміння: • описувати іноземною мовою природні явища, аналізувати та оцінювати їх роль у життєдіяльності людини. Ставлення: • інтерес до природи та почуття відповідальності за її збереження.
5	Інформаційно-цифрова компетентність	Уміння: • вивчати іноземну мову з використанням спеціальних програмних засобів, ігор, соціальних мереж; • створювати інформаційні об'єкти іноземними мовами; • спілкуватися іноземною мовою з використанням інформаційнокомунікаційних технологій; • застосовувати ІКТ відповідно до поставлених завдань. Ставлення: • готовність дотримуватись мережевого етикету
6	Уміння вчитися упродовж життя	Уміння: • самостійно працювати з підручником, шукати нову інформацію з різних джерел та критично оцінювати її; • організовувати свій час і навчальний простір; • оцінювати власні навчальні досягнення. Ставлення: • впевненість у спілкуванні іноземною мовою; • подолання власних мовних бар'єрів; • наполегливість; • внутрішня мотивація та впевненість в успіху
7	Ініціативність і підприємливість	Уміння: • ініціювати усну, писемну, зокрема онлайн взаємодію іноземною мовою для розв'язання конкретної життєвої ситуації. Ставлення: • дотримання етичної поведінки під час розв'язання життєвих ситуацій; • комунікабельність та ініціативність; • креативність.
8	Соціальна та громадянська компетентності	Уміння: • формулювати власну позицію; • співпрацювати з іншими на результат, спілкуючись іноземною мовою. Ставлення: • толерантність у спілкуванні з іншими.

9	Обізнаність та самовираження у сфері культури	Уміння: • висловлювати іноземною мовою власні почуття, переживання і судження. Ставлення: • усвідомлення цінності культури для людини і суспільства; • повага до багатства і розмаїття культур.
10	Екологічна грамотність і здорове життя	Уміння: • пропагувати здоровий спосіб життя засобами іноземної мови. Ставлення: • сприймання природи як цілісної системи; • готовність обговорювати питання, пов'язані із збереженням навколишнього середовища; • відповідальне ставлення до власного здоров'я та безпеки.

Такі ключові компетентності, як уміння вчитися, ініціативність і підприємливість, екологічна грамотність і здорове життя, соціальна та громадянська компетентності можуть формуватися відразу засобами усіх навчальних предметів і є метапредметними. Виокремлення в навчальних програмах таких інтегрованих змістових ліній, як «Екологічна безпека та сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість та фінансова грамотність» спрямоване на формування в учнів здатності застосовувати знання й уміння з різних предметів у реальних життєвих ситуаціях. Інтегровані змістові лінії реалізуються під час вивчення іноземної мови у спеціалізованих школах із поглибленим вивченням та у загальноосвітніх навчальних закладах. Діяльність та уміння із змістових ліній добираються відповідно до комунікативної потреби, тематики ситуативного спілкування, віку та рівня підготовленості учнів.

Інтегровані змістові лінії та орієнтовні способи їх реалізації у початковій школі

Змістова лінія «Екологічна безпека та сталий розвиток» спрямована на формування основ соціальної активності, відповідальності та екологічної свідомості, готовності брати участь у вирішенні питань збереження довкілля і розвитку суспільства.

Засобами іноземних мов учнів орієнтують на:

- сприймання природи як цілісної системи;
- взаємозв'язок людини й навколишнього середовища;
- готовність обговорювати питання, пов'язані із збереженням навколишнього середовища;

Реалізація змістової лінії «Громадянська відповідальність» сприяє формуванню основ відповідального ставлення до громади і суспільства.

Засобами іноземних мов учнів орієнтують на уміння:

- усвідомлення дитиною власних прав і обов'язків;
- формування толерантного ставлення до інших;
- уміння співпрацювати та приймати спільні рішення.

Реалізація змістової лінії «Здоров'я і безпека» сприяє формуванню безпечного життєвого середовища та основ здорового способу життя.

Засобами іноземних мов учнів орієнтують на:

- розуміння правил безпечної поведінки;
- усвідомлення впливу шкідливих звичок на здоров'я людини;
- дотримання здорового способу життя

Змістова лінія «Підприємливість та фінансова грамотність» спрямована на розуміння практичних аспектів фінансових питань.

Засобами іноземних мов учнів орієнтують на:

- усвідомлення власних фінансових потреб;
- продукування ідей та їх реалізацію;
- уміння визначати пріоритетні плани та дії

Тема	Змістова лінія			
	Екологічна безпека та сталий розвиток	Громадянська відповідальність	Здоров'я і безпека	Підприємливість та фінансова грамотність
Я, моя родина і друзі		Розуміє важливість допомоги батькам та розповідає про свої обов'язки.	Виявляє відповідальне ставлення до власного здоров'я	Виявляє ініціативу та відповідальність у плануванні робочого дня
		Оцінює власні вчинки та вчинки інших людей.		
		Вибудовує товариські стосунки з оточуючими людьми.		
Відпочинок і дозвілля	Розуміє необхідність приведення в порядок місця відпочинку.	Враховує думку товаришів при виборі того чи іншого виду відпочинку.	Розуміє базові правила безпечної поведінки.	
Природа та навколишнє середовище	Цінує та бережливо ставиться до природи.	Висловлюється про важливість допомоги тваринам та збереження природи.		
Людина	Розуміє наслідки нерациональних дій людини на навколишнє середовище.	Виявляє толерантне ставлення до людей.	Розпізнає позитивні та негативні чинники, що впливають на здоров'я людини	
			Розуміє важливість дотримання правил гігієни, рухового режиму та фізичного навантаження.	
Помешкання			Розуміє необхідність дотримання чистоти та порядку у власному помешканні.	
Харчування			Розрізняє	Складає просте

			здорову та шкідливу їжу.	меню з корисних продуктів
				Рационально розподіляє кошти під час покупки.
Подорож	Виявляє ціннісне ставлення до природи під час подорожі.		Обирає безпечний шлях пересування.	Обирає оптимальний вид транспорту.
Свята й традиції				Розуміє необхідність планування покупок на святкування у межах бюджету
Школа та шкільне життя		Використовує модель поведінки, яка не суперечить правилам шкільного життя.		

Загальні очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (Комунікативна компетентність)

Комунікативні види мовленнєвої діяльності	Комунікативні уміння	Рівні та дескриптори володіння іноземною мовою відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання
		3 – 4 класи
		A1
Рецептивні	Сприймання на слух	Розуміє повільне та чітке мовлення з довгими паузами задля полегшення усвідомлення змісту почутого.
		Розуміє конкретну інформацію (наприклад, про місце або час) у знайомому повсякденному контексті, якщо мовлення повільне та чітке.
	Зорове сприймання	Розуміє дуже короткі, прості тексти, читаючи їх пофразово, впізнаючи знайомі імена, слова та основні фрази, перчитуючи за потреби.
Інтеракційні	Усна взаємодія	Взаємодіє у простий спосіб, але комунікація повністю залежить від повторення в уповільненому темпі, перефразування та доповнення.
		Ставить і відповідає на прості запитання, ініціює і вербально реагує на прості твердження, які стосуються нагальних потреб і дуже знайомих тем
	Писемна взаємодія	Пише короткі фрази для надання базової інформації (ім'я, адреса, родина), в анкеті або записці, використовуючи словник.
	Онлайн взаємодія	Встановлює базовий соціальний контакт онлайн, вживаючи найпростіші ввічливі форми вітання та прощання
		Розміщує прості онлайн вітання, вживаючи основні формульні вирази
		Розміщує онлайн прості короткі твердження про себе, якщо їх можна вибрати з меню та/або скористатись онлайн перекладачем.

Продуктивні	Усне продукування	Продукує короткі фрази про себе, надаючи базову персональну інформацію (напр., ім'я, адреса, родина, національність)
	Писемне продукування	Надає базову інформацію в письмовій формі (наприклад, ім'я, адреса, національність), з можливим використанням словника.

Очікувана соціолінгвістична відповідність на кінець 4-го класу

A1
Встановлює базовий соціальний контакт, використовуючи найпростіші форми ввічливості: привітання та прощання; представлення.

Лінгвістична компетенція на кінець 4-го класу

Лінгвістичний діапазон	A1
Загальний	Володіє базовим діапазоном простих виразів про особисті деталі та потреби конкретного типу.
	Використовує деякі базові структури в простих реченнях, дещо оминаючи або скорочуючи деякі елементи.
Лексичний	Має елементарний словниковий запас для використання в конкретних ситуаціях
Граматичний	Вживає обмежену кількість простих граматичних структур та шаблонних речень у межах вивченого матеріалу.
Фонологічний	Вимова дуже обмеженого репертуару вивчених слів та фраз може бути зрозумілою для співрозмовника з деякими труднощами
	Правильно вимовляє обмежену кількість звуків, а також правильно ставить наголос у простих знайомих словах та фразах.
	Відтворює звуки виучуваної мови під уважним керівництвом учителя.
	Артикулює обмежену кількість звуків, отже мовлення стає зрозумілим, якщо співрозмовник надає підтримку (наприклад, пропонує правильну вимову).

Конкретні очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання (Комунікативна компетентність) Навчальна програма є рамковою, а відтак проміжні результати за класами визначають вчителі, орієнтуючись на кінцевий результат.

Комунікативні види мовленнєвої діяльності	Комунікативні уміння		Рівень та дескриптори володіння іноземною мовою на кінець 4-го класу
			A1
Рецептивні	Сприймання на слух	В цілому	Розуміє повільне та чітке мовлення з довгими паузами задля полегшення усвідомлення змісту почутого.
			Розуміє конкретну інформацію (наприклад, про місце або

Рецептивні			час) у знайомому повсякденному контексті, якщо мовлення повільне та чітке
		Розуміння розмови між іншими людьми	Розуміє деякі слова та вирази, коли люди говорять про себе, родину, школу, хобі або оточення, якщо мовлення повільне й чітке.
			Розуміє слова та короткі речення, слухаючи просту розмову (наприклад, між покупцем і продавцем у магазині), якщо мовлення повільне й дуже чітке.
		Слухання наживо	Розуміє в загальних рисах дуже просту інформацію, яка пояснюється у передбачуваній ситуації (наприклад, на екскурсії), якщо мовлення дуже повільне й чітке з тривалими паузами час від часу.
		Слухання оголошень та інструкцій	Розуміє інструкції, які даються ретельно й повільно, виконує короткі, прості вказівки.
			Розуміє, коли хтось повільно й чітко розповідає, де знаходиться предмет, якщо той перебуває в безпосередньому оточенні.
			Розуміє числа, ціни та час, якщо вони повільно й чітко оголошуються через гучномовець (наприклад, на вокзалі або в магазині)
	Зорове сприймання	Слухання радіо та аудіозаписів	Виокремлює конкретну інформацію (наприклад, місце та час) з коротких аудіо- та відеозаписів на знайому повсякденну тематику, якщо мовлення повільне та чітке.
		Аудіо-візуальне сприймання (телепрограми, фільми, відеозаписи)	Дескриптори відсутні
		В цілому	Розуміє дуже короткі, прості тексти, читаючи їх пофразово, впізнаючи знайомі імена, слова та основні фрази, перечитуючи за потреби
		Читання кореспонденції	Розуміє короткі прості повідомлення на листівках.
			Розуміє короткі, прості повідомлення (наприклад, розміщені в соцмережах або отримані на електронну скриньку) з пропозицією зустрітися в певному місці в певний час.
		Читання для орієнтування	Впізнає знайомі імена, слова і базові фрази з простих оголошень у найпоширеніших повсякденних ситуаціях.
			Розуміє інформацію в путівниках по торгових центрах (наприклад, інформацію про розташування відділів) та вказівниках (наприклад, місцезнаходження ліфтів).
			Розуміє базову інформацію у готелі (наприклад, години подачі сніданку).
			Знаходить і розуміє просту, важливу інформацію в рекламі, програмах заходів, листівках та брошурах.
		Читання для отримання інформації та аргументування	Розуміє основний зміст простих інформаційних матеріалів, особливо за наявності ілюстрацій.
			Розуміє короткі тексти зі сфери особистих інтересів (наприклад, новини про спорт, музику, подорожі тощо), написані простими словами з ілюстраціями чи малюнками.
		Читання інструкцій	Розуміє короткий письмовий опис маршруту (як дістатися з пункту А до пункту Б).
		Читання для задоволення	Розуміє короткі ілюстровані розповіді про повсякденне життя, написані простими словами.

			Розуміє в загальних рисах короткі ілюстровані оповідання, якщо зображення допомагають згадатися про зміст тексту.
Інтеракційні	Усна взаємодія	В цілому	Взаємодіє у простий спосіб, але комунікація повністю залежить від повторення в уповільненому темпі, перефразування та доповнення
			Ставить і відповідає на прості запитання, ініціює і вербально реагує на прості твердження, які стосуються нагальних потреб і дуже знайомих тем.
		Бесіда, дискусія та розуміння співрозмовника	Розуміє повсякденні вирази, що використовуються для задоволення простих конкретних потреб, якщо співрозмовник доброзичливо звертається безпосередньо до нього/неї, за необхідності повторює сказане, а мовлення чітко й повільне
			Розуміє ретельно й повільно артикульовані запитання та інструкції, звернені безпосередньо до нього/неї, дотримується простих вказівок
			Розуміє повсякденні вирази, вживані для задоволення простих потреб певного типу, якщо співрозмовник доброзичливо звертається безпосередньо до нього/неї, за необхідності повторює сказане, а мовлення чітко й повільне.
			Бере участь у простій розмові фактологічного характеру на передбачувану тему (наприклад, рідна країна, родина, школа тощо).
			Представляється та використовує прості вирази для привітання і прощання.
			Питає, як справи й вербально реагує на новини
			Спілкується про уподобання у спорті, їжі тощо, використовуючи обмежений діапазон мовних засобів, якщо співрозмовник звертається безпосередньо до нього/неї, а мовлення чітко та повільне.
		Цілеспрямована співпраця	Розуміє запитання та інструкції, якщо співрозмовник звертається безпосередньо до нього/неї, а мовлення чітко та повільне
			Виконує прості інструкції, що включають час, місце числа тощо.
		Отримання товарів та послуг	Просить дати певний предмет (наприклад, ручку, яблуко) та реагує на подібне прохання співрозмовника.
			Просить про послугу, використовуючи прості вирази (наприклад, дати пити, відчинити вікно).
			Оперує категоріями чисел, кількості, вартості, часу
		Обмін інформацією	Ставить та відповідає на прості запитання, продукує та вербально реагує на прості твердження, що стосуються нагальних потреб чи дуже знайомих тем
			Ставить та відповідає на запитання про себе та інших людей (наприклад, місце проживання, знайомі).
			Визначає час, використовуючи такі фрази, як наступного тижня, минулої п'ятниці, у листопаді, третя година.
			Повідомляє числа, кількість та вартість у обмежений спосіб.
			Називає колір одягу або інших знайомих предметів, а також запитує про їхній колір .

Інтеракційні	Писемна взаємодія	В цілому	Запитує та надає особисту інформацію у письмовій формі.
		Листування	Пише за допомогою словника повідомлення й онлайн дописи, що складаються з низки дуже коротких речень про хобі, уподобання, вживаючи прості слова та формульні вирази.
			Пише короткі прості листівки.
			Пише короткі прості повідомлення друзям (наприклад, СМС), надаючи їм інформацію або запитуючи про щось
		Записки, повідомлення, бланки	Пише числа та дати, своє ім'я, національність, адресу, вік, дату народження або прибуття до країни тощо (наприклад, у реєстраційному бланку готелю.
			Залишає прості повідомлення/записки, наприклад, про те, куди пішли та коли повернуться (Пішов у магазин. Повернусь о 5 годині).
Продуктивні	Онлайн	В цілому	Пише дуже прості повідомлення та онлайн дописи, які складаються з низки коротких речень. Здійснює прості онлайн покупки та робить заявки під наглядом дорослих
		Онлайн спілкування та дискусія	Пише за допомогою онлайн перекладача дуже прості повідомлення та онлайн дописи, які складаються з низки дуже коротких речень про хобі, уподобання тощо.
	Усне продукування	В цілому	Будує прості, здебільшого відокремлені фрази про людей і місця
		Тривалий монолог: опис власного досвіду	Описує себе, те, що робить, місце, де живе
			Описує прості аспекти свого повсякденного життя за допомогою низки простих речень, використовуючи прості слова та фрази, якщо має змогу заздалегідь підготуватися
		Тривалий монолог: надання інформації	Описує за допомогою простих слів, виразів та кліше предмет чи малюнок, показуючи його іншим, якщо має змогу заздалегідь підготуватися
		Тривалий монолог: обґрунтування власної думки	Дескриптори відсутні
		Виступ перед аудиторією	Дескриптори відсутні
	Писемне	В цілому	Надає у письмовому вигляді інформацію про себе (наприклад, уподобання, родина, домашні улюбленці), використовуючи прості слова та вирази.
			Пише прості фрази та речення.
		Творче письмо	Пише прості фрази та речення про себе та уявних людей, про те, де вони живуть і що роблять.
			Описує кімнату дуже простими словами Використовує прості слова та фрази для опису предметів, з якими стикається у повсякденному житті (наприклад, колір машини, її розмір).

Орієнтовні параметри навчально-пізнавальних досягнень учнів

Уміння	3 клас	4 клас
Сприймання на слух (Аудіювання)	<i>Обсяг прослуханого у запису матеріалу</i>	
	1,5-2 хв	2 хв
Зорове сприймання (Читання)	<i>Обсяг одного тексту в словах</i>	
	80-100	100-150
Усна взаємодія (Діалог)	<i>Висловлення кожного співрозмовника у репліках, правильно оформлених у мовному відношенні</i>	
	4	5
Усне продукування (Монолог)	<i>Обсяг висловлення у реченнях</i>	
	4-5	5-6
Писемне продукування (Письмо)	<i>Обсяг письмового повідомлення у словах</i>	
	25-40	40-50

Англійська мова

Навчальна програма є рамковою, а відтак не обмежує діяльність учителів у виборі порядку вивчення та змісту кожної теми. Деякі теми можуть вивчатись інтегровано, наприклад, Я, моя родина і друзі + Свята й традиції, Я, моя родина і друзі + Помешкання.

Мовний інвентар є орієнтовним і добирається відповідно до комунікативної ситуації, потреб учнів та принципу концентричного навчання. Він не є метою навчання, тому й не розглядається як окремі лексичні або граматичні теми.

Розпочинаючи вивчення іноземної мови, учні початкової школи ще не достатньо володіють лінгвістичними поняттями рідної мови. Тому граматичні структури засвоюються імпліцитно шляхом сприймання мовленнєвих зразків у комунікативних ситуаціях. Більшість граматичного матеріалу вивчається на рівні лексичних одиниць: учні засвоюють окремі граматичні явища у мовленнєвих зразках, і їм не потрібно пояснювати морфологічні та синтаксичні зв'язки між частинами мови або структурними одиницями, що входять до зразка.

3-ий клас

Загальні характеристики ситуативного спілкування

Тематика ситуативного спілкування	Мовний інвентар – лексичний діапазон	Мовленнєві функції
Я, моя родина і друзі	члени родини числа до 100 вік старших членів родини місце проживання щоденні обов'язки	• привітатися • попрощатися • вибачитися • подякувати • представити себе/когось; • називати/описувати когось/щось • ставити запитання і відповідати на них • розуміти та виконувати прості вказівки/інструкції/команди • вітати зі святом • виражати настрій • висловлювати уподобання • розуміти інформаційні вказівники
Відпочинок і дозвілля	захоплення розваги	
Людина	зовнішність людини професії	
Помешкання	Дім квартира моя кімната умеблювання	
Харчування	посуд назви продуктів	
Природа та навколишнє середовище України та країн виучуваної мови	погода та вибір одягу природні явища	
Свята та традиції України та країн виучуваної мови	місяці місце, дата, час проведення свята, події	
Школа	навчальні предмети розклад улюблений предмет	

Мовний інвентар – граматика

Категорія	Структура
Clause	there is(n't)/are(n't)
Conjunction	basic connectors 'but/and/or'
Determiner	'a/an' with jobs 'some' and 'any' in questions and negative statements 'how' questions for time, measurement, size and quantity
Noun	irregular nouns – plural ‘s’ for possession
Preposition	basic prepositions of place and direction
Pronoun	object personal pronoun
Verb	present simple for daily routines, facts and states regular/irregular past simple for finished time was/were with complement

4-ий клас

Загальні характеристики ситуативного спілкування

Тематика ситуативного спілкування	Мовний інвентар – лексичний діапазон	Мовленнєві функції
Я, моя родина і друзі	місцепроживання населені пункти	• привітатися • попрощатися • вибачитися • подякувати • представити себе/когось; • називати/описувати когось/щось • ставити запитання і відповідати на них • розуміти та виконувати прості вказівки/інструкції/команди • вітати зі святом • виражати настрій • висловлювати уподобання
Помешкання	види помешкань умеблювання	
Відпочинок і дозвілля	спорт улюблені дитячі герої магазини і покупки	
Людина	гігієна стан здоров'я	
Природа і навколишнє середовище України та країн виучуваної мови	довкілля природні явища	
Подорож по Україні та до країн виучуваної мови	поїздка на канікулах види транспорту назви столиць, населених пунктів	
Свята та традиції	святкування в кафе	
Шкільне життя	шкільні події	

Мовний інвентар – граматика

Категорія	Структура
Adjective	comparative and superlative forms of adjectives
Adverb	adverbs and adverbials of frequency and movement
Clause	statements with subject + verb + object
Conjunction	basic connectors 'but/and/or' 'because' for causes and reasons
Determiner	'how' questions for time, measurement, size and quantity 'a/an' with jobs
Modality	'would like to' + infinitive
Verb	Present Continuous, Future Simple for plans and intentions

Додаток №1
(складений за Типовою освітньою
програмою, розробленою під
керівництвом О.Я.Савченко)

**Навчальний план для 3-4-х класів
Ліцею № 128 Дніпровського району м. Києва
з українською мовою навчання на 2024-2025 навчальний рік**

Назва освітньої галузі Класи	Навчальний предмет	Кількість годин на тиждень	Кількість годин на тиждень
		3-А, 3-Б, 3-В	4-А, 4-Б.
Інваріантний складник			
Мовно-літературна	Українська мова	7 + 1	7+ 1
	Літературне читання		
Іноземна мова	Англійська мова	3	3
Математична	Математика	5	5
Я досліджую світ (природнича, громадянська й історична,соціальна, здоров'язбережувальна галузі)	Я досліджую світ (інтегрований курс)	3	3
Технологічна	Дизайн і технології (інтегрований курс)	1	1
Інформатична	Інформатика	1	1
Мистецька	Образотворче мистецтво	1	1
	Музичне мистецтво	1	1
Фізкультурна	Фізична культура	2	2
	Фізична культура Плавання	1	1
Усього		23+3	23 +3
Варіативний складник			
Додаткові години для вивчення предметів освітніх галузей, проведення індивідуальних консультацій та групових занять		1	1
Загальнорічна кількість навчальних годин		23 +3	23 + 3
Гранично допустиме тижневе/річне навчальне навантаження учня		23	23
Сумарна кількість навчальних годин, що фінансуються з бюджету (без урахування поділу на групи)		26	26

О. Сайко